

T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**ERCÜMENT EKREM TALU'NUN "ASRÎLER" ADLI
ESERİNİN YENİ YAZIYA AKTARIMI VE TAHLİLİ**

Filiz TEPEDELEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Serap ASLAN COBUTOĞLU

Çankırı – 2019

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**ERCÜMENT EKREM TALU’NUN “ASRÎLER” ADLI
ESERİNİN YENİ YAZIYA AKTARIMI VE TAHLİLİ**

Filiz TEPEDELEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Serap ASLAN COBUTOĞLU

Çankırı – 2019

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
Bilimsel Etik Bildirimi	ii
Tez Kabul ve Onay	iii
Önsöz	iv
Özet	vi
Abstract	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: <i>ASRÎLER</i> ADLI ROMANIN YENİ YAZIYA AKTARIMI	3
BÖLÜM 2: <i>ASRÎLER</i> ADLI ROMAN'IN TAHLİLİ	134
2.1. Romanın Kimliği	134
2.2. Özet	134
2.3. Olay Örgüsü.....	140
2.4. Tema	141
2.5. Şahıs Kadrosu	144
2.6. Zaman.....	149
2.7. Mekân.....	150
2.8. Anlatım Özellikleri ile Dil ve Üslûp	152
SONUÇ	154
KAYNAKÇA	156
ÖZGEÇMİŞ	158

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Ercüment Ekrem Talu’nun *Asrîler* Adlı Eserinin Yeni Yazıya Aktarımı ve Tahlil Denemesi” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu beyan ederim.

01/07/2019

Filiz TEPEDELEN

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Filiz TEPEDELEN tarafından hazırlanan “ *Ercüment Ekrem Talu’nun Asriler Adlı Eserinin Yeni Yazıya Aktarımı ve Tahlil Denemesi* ” başlıklı bu çalışma, [23.07.2019] tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda [oybirliği] başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı*’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Serap ASLAN COBUTOĞLU **İmza**:.....

Üye :Dr. Öğr. Üyesi Betül ÖZTOPRAK **İmza**:.....

Üye :Dr. Öğr Üyesi Mehmet Onur HASDEDEOĞLU **İmza**:.....

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ...../...../201.. tarih ve ..... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Unvanı Adı Soyadı

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Edebiyat kavramı, insanı ve insana özgü olan durumları konu almasından ötürü gerçeklik payı ağır basan bir bilim dalıdır. Edebî eserler kurmaca metinler olduğu kadar aynı zamanda gerçek hayatı yansıtan veyahut gerçekler ışığında okuru geleceğe yönelik aydınlatan eserlerdir. Özellikle romanlarında Ahmed Rasim ve Hüseyin Rahmi anlatım tarzını benimsemiş olan Cumhuriyet dönemi yazarlarından olan Ercüment Ekrem Talu'nun *Asrîler* adlı romanı da Türk gençliğini yanlış batılılaşma hakkında bilgilendirmek amacıyla yazılmıştır. Yanlış Batılılaşmanın sonucunda yaşanan pişmanlıklar eserde gözler önüne serilmiştir. 1922 yılında yazılmış olan bu eser, dönem eseri olarak kabul edilebilir. Cumhuriyet'in ilanına bir adım kala toplumun içinde bulunduğu durumu yansıtan roman, dönemin son eserlerindendir demek mümkündür. 1922'den sonra yazılacak romanlar da zamanın şartlarından etkileneceği için eserlere konu açısından ağırlıkla siyasi hayat yön verecektir. Bu nedenle yazar, toplumun Batıya eğiliminin ne denli ağır bastığını tarih itibariyle çok önceden görerek Türk toplumunu *Asrîler* adlı eseri ile uyarmıştır.

Bu çalışmada Osmanlı Türkçesi ile yazılan *Asrîler* romanı, Türkiye Türkçesi'ne aktarılıp edebiyat sahasına yeniden kazandırılarak romanın hitap ettiği kitleyi daha da genişletmek amaçlanmıştır. Eserin aynı zamanda tahlilinin de yapılmasıyla gerçekleştirilen çalışma daha kapsamlı hale getirilmek istenmiştir.

Eser tahlil edilmeden önce birinci bölümde Osmanlı Türkçesi'nden Türkiye Türkçesi'ne aktarımı yapılmıştır. Yapılan aktarım sırasında bilinmeyen kelimelerin anlam kazanması için bu kelimeler dipnot olarak verilmiştir. Dipnot kısmında yer alan kelimelerde ise Şemseddin Sami'nin *Kamûs-ı Türkî*, İsmail Parlatır'ın *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Mustafa Nihat Özön'ün *Osmanlıca-Türkçe Sözlük* vb. sözlüklerden yararlanılmıştır. Son olarak da ikinci bölümde eserin tahlilinin yapılması *Asrîler*'in daha kapsamlı bir biçimde incelenmesini sağlamıştır.

Ercüment Ekrem Talu'nun *Asrîler* romanının çalışma konusu olarak seçilmesindeki amaç, bu eser hakkında herhangi bir çalışmanın bulunmamasından kaynaklanmıştır.

Yazarın diğer eserleri üzerine yapılan çalışmalar ise şu şekilde karşımıza çıkmaktadır. Hatice Arabacı'nın hazırlamış olduğu *Ercüment Ekrem Talu'nun Romanlarında Mizah*¹ adlı yüksek lisans tezinde yazarın romanlarında mizahın nasıl yer aldığı incelenildiği görülmüştür. Bir diğer çalışma olan Esra Kara'nın *Ercüment Ekrem Talu'nun Hikâyelerinde Kadın – Erkek İlişkilerinin Mizahi Dille Eleştirisi*² adlı yüksek lisans tezinde sadece hikâyeleri ele alınarak yazarın mizahi yönünün ortaya koyulmaya çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca Rahim Tarım'ın *Ercüment Ekrem Talu'nun Romanlarında Milli Mücadele*³ başlıklı yüksek lisans tezinde ise *Gün Batarken* ile *Kan ve İman* adlı eserleri başta olmak üzere yazarın Milli Mücadele'yi romanlarında nasıl işlediği ele alınmıştır. Hilmi Yücebaş'ın *Bütün Cepheleriyle Ercüment Ekrem*⁴ adlı eserinde ise Ercüment Ekrem Talu bütün yönleriyle anlatılmaya çalışılmıştır. Yazarın bu eserde kapsamlı bir biçimde ele alınmasından dolayı, yapılan tez çalışmasında yazarın hayatına değinilirken Hilmi Yücebaş'ın eseri kaynak olarak kullanılmıştır.

Bu tez çalışmasının hazırlanmasında ilgili desteğini esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Serap ASLAN COBUTOĞLU'na teşekkürlerimi sunarım. Her daim yanımda olduklarını hissettiren ve bana olan inancını hiç yitirmeyen aileme, her ihtiyacımdaya yardımına koşan sevgili kardeşim Figen DAŞATAN'a, maddi manevi desteğini üzerimden hiç çekmeyen ve tüm aşamalarda bana yardımcı olan değerli eşim Mustafa TEPEDELEN'e sonsuz teşekkür ederim.

---

¹ Hatice Arabacı, *Ercüment Ekrem Talu'nun Romanlarında Mizah*, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2013.

² Esra Kara, *Ercüment Ekrem Talu'nun Hikayelerinde Kadın – Erkek İlişkilerinin Mizahi Dille Eleştirisi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2009.

³ Rahim Tarım, *Ercüment Ekrem Talu'nun Romanlarında Milli Mücadele*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1986.

⁴ Hilmi Yücebaş, *Bütün Cepheleriyle Ercüment Ekrem*, Ahmat Halil Kitabevi, İstanbul 1957.

Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı	: Ercüment Ekrem Talu'nun <i>Asrîler</i> Adlı Eserinin Yeni Yazıya Aktarımı ve Tahlil Denemesi
Tezin Yazarı	: Filiz TEPEDELEN
Danışman	: Dr. Öğr. Üyesi Serap ASLAN COBUTOĞLU
Anabilim Dalı	: Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı	: Türk Dili ve Edebiyatı
Kabul Tarihi	: 23.07.2019
Sayfa Sayısı	: 12 (ön kısım) + 156 (tez)
<p>Ercüment Ekrem Talû' nun 1922' de kaleme aldığı <i>Asrîler</i> adlı eseri, edebî açıdan yeni yazıya aktarılmaya değer bir eserdir. Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınmış olan romanın Latin harflerine aktarımının gerçekleştirilmesiyle birlikte eserin, var olan değerini daha da artıracak ve ulaşamayan kitlelere de ulaşmasını sağlayacak bir çalışma yapılmıştır.</p> <p>Çalışmada; Osmanlıca-Türkçe, Türkçe-Fransızca vs. çok sayıda kaynakça kullanılmıştır. Eser ilk olarak yeni yazıya aktarılmış, metnin altında dipnot olarak bilinmeyen kelimelerin anlamlarına yer verilmiş ve ardından eser; konu, olay örgüsü, mekân, zaman, şahıslar vb. unsurlar bağlamında tahlil edilmiştir. Böylece eser, yeni yazıya aktarılarak edebiyat sahasına tekrar kazandırılmıştır.</p>	
Anahtar Kelimeler: Asrîler, Ercüment Ekrem Talû, Yeni Yazıya Aktarım, Yanlış Batılılaşma.	

Çankırı Karatekin University Institute of Social Sciences Abstract of Master's Thesis

Title of the Thesis	: Transfer of Ercüment Ekrem Talu's <i>Asrîler</i> to new writing and analysis
Author	: Filiz TEPEDELEN
Supervisor	: Asst. Prof. Dr. Serap ASLAN COBUTOĞLU
Department	: Turkish Language and Literature
Sub-field	: Turkish Language and Literature
Date	: 23.07.2019
<p>Ercüment Ekrem Talû's <i>Asris</i>, written in 1922, is a literary work worthy of being transferred to the new writing. With the transfer of the novel written in Ottoman Turkish into Latin letters, a study was made to increase the existing value of the work and to reach the masses who could not reach it.</p> <p>Study; Ottoman-Turkish, Turkish-French etc. many references have been used. The work was first transferred to the new article, the meaning of unknown words as a footnote was given under the text. subject, plot, space, time, individuals and so on. elements were analyzed in the context. Thus, the work was transferred to the new field of literature again.</p>	
Keywords	: Asrîler, Ercüment Ekrem Talû, transfer to new post, false westernization

GİRİŞ

Batılılaşma; Türk Edebiyatına konu olan önemli temalardandır. Tanzimat Edebiyatıyla birlikte Batının yeniliklerinin eserlere yansmasıyla beraber genç kuşağın da Batıya olan hızlı ve bilinçsiz eğilimi dikkatleri yanlış Batılılaşma üzerine çekmiştir. Yazarlar, toplumu bilgilendirmek adına Batıya doğru yapılan bu yanlış yönelişin sonunda meydana gelen zararları Türk toplumuna önceden vermeye çalışmışlardır. Romanın adından da anlaşılacağı üzere *Asrîler*, yanlış batılılaşmayı ve uçsuz bucaksız bir modernleşmeye kapılmış Türk gençliğini eleştirmektedir. Yanlış batılılaşma sadece eserde konu edilmiş bir tema değildir. Türk toplumunun var olan gerçek bir sorunudur. Romanda bu sorunun Türk gençlerine verdiği zararlar mesaj yoluyla okura iletilerek okur bu yönde eğitilmek istenmiştir.

Çalışmaya konu olan eserin yazarı Ercüment Ekrem Talu, iyi bir eğitim görmüş, Fransız mekteplerinde okumuş, Galatasaray Lisesi'ni ve Mekteb-i Hukuk'u bitirmiş, Paris Siyasi İlimler Okulu'na devam etmiştir. Lise yıllarında yazmaya başlamış ve hayatı boyunca da yazmayı bırakmamıştır. Ercüment Ekrem'in ilk yazıları 1904'te *Çocuklara Mahsus Gazete* de yayımlanır. Meşrutiyetten önce Ercüment Ekrem'in Fransızca gazeteler de dahil olmak üzere birçok yayın organında muhtelif makaleleri görülür. Fakat onun asıl şöhreti ve gerçek muharrirlik hayatı 1908'den sonra başlar. Bu tarihten itibaren Ercüment Ekrem'in devrin çeşitli gazete ve dergilerinde genellikle alaycı bir üslupla kaleme aldığı mizahi fıkraları, sohbet ve hikâyeleri yayımlanır. Bu yazılarında Ercüment Ekrem, Karga, Çekirge, Kertenkele, Ebul Muvakkar, Evliyayı Cedit gibi değişik müstear isimler kullanır. Mütarekeden önce (1920) Aka Gündüz'le birlikte *Alay* adlı haftalık bir mizah dergisi çıkarmıştır. Yazın hayatını çeşitli konularda sürdüren yazar, toplumun içinde bulunduğu durumlara ağırlık vermeye özen göstermiştir. Ercüment Ekrem, özellikle romanlarında Ahmet Rasim ve Hüseyin Rahmi tarzı anlatımı benimsemiş ve bu iki şahsiyetin üslubunu şahsında daha yeni ve zeki çizgilerle birleştirmeyi başarmıştır. Romanlarının yanı sıra hikâye ve tiyatro vadisinde yazdığı eserlerinde de ısrarla toplumsal meseleleri ele alıp işleyen Ercüment Ekrem, bunların hiçbirinde edebî zevki ve içtimai nükteleri ihmal etmez. Aynı zamanda eserlerinde muhtelif tipleri son derece tabii ve canlı tasvirlerle kaleme alan Talu, edebiyatımızda meddah geleneğini yazılarında başarıyla

sürdüren müstesna şahsiyetlerden biri olmuştur.⁵ Eserlerinde genellikle mizahi dille toplumun sorunlarını eleştiren yazar, *Asriler* eserinde de yine toplumun içinde bulunduğu Batılılaşma sorununu ele almıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde, *Asriler* romanı Osmanlı Türkçesi'nden Türkiye Türkçesi'ne aktarılmıştır. Aktarım esnasında yazarın, noktalama işaretlerini yersiz kullanması sebebiyle (nokta (.) yerine iki nokta (..), soru işareti (?) yerine ünlem (!) kullanılması gibi), noktalama işaretlerine sadık kalınmayarak anlatıma uygun noktalama işaretleri kullanılmıştır. Aynı zamanda kelimenin başka anlamlara gelmesini önlemek adına inceltme ve uzatma işaretleri kullanılmaya çalışılmış (kâr-gîr, nîm- güşâde vb.), anlamında değişme olmayan kelimelerde bu işaretlere yer verilmemiştir. Ayn harfinin gösterimi olan kesme işareti (‘) de aynı şekilde anlam karışıklığına yol açabilecek kelimeler (mer’a, tab’an vb.) haricinde kullanılmamıştır. Eserde yer alan ve dilimize yerleşmemiş olan Osmanlıca kelimeler ise Osmanlıca – Türkçe sözlüklerden yararlanılarak dipnot olarak verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise, eser tahlil edilmiştir. Tahlil konusunda olay örgüsü, şahıslar, zaman ve mekân kavramlarına yer verilerek eser kapsamlı bir şekilde incelenmiştir.

Yazarın *Asriler* eseri hakkında hiçbir çalışmanın olmaması bu eser üzerine çalışma yapılmasını gerektiren önemli nedenlerden biridir. Bir diğer önemli husus ise Tanzimat'tan beri süregelen Batılılaşma meselesine Cumhuriyet'in ilanından kısa bir zaman önce *Asriler* adlı romanında getirdiği boyuttur. Bu tez çalışmasıyla eser, Türk edebiyatı sahasına yeniden kazandırılmak istenmiştir.

---

⁵ Hilmi Yücebaş, *Bütün Cepheleriyle Ercüment Ekrem*, Ahmet Halil Kitabevi, İstanbul 1957, s. 3-8.

BÖLÜM 1

ASRÎLER ADLI ROMANIN YENİ YAZIYA AKTARIMI

Ercümend Ekrem

Asrîler⁶

Roman

İkinci Tab' 1

Sahib-ü Naşri

İkbal Kütüphanesi Sahibi: Hüseyin

1927

[Şirket-i (Mürettibiye) Matbaası]

---

⁶ asrî: modern

ERCÜMENT EKREM BEY'İN SÂİR ESERLERİ

Evliyayı Cedîd	İkinci Tab' 1
Gün Batarken	“ “
Sabir Efendi'nin Gelini	“ “
Kopuk	“ “
Kan ve İman	
Zeyl-i Evliyâ-yı Cedîd	
Kundakçı	
Sevgiliye Masallar	
Teravihten Sahura	
Şevketmeâb	
Meşhedî'nin Hikâyeleri	
Meşhedî ile Devr-i Âlem	
Erenler (tiyatro)	

DERDEST TAB'I :

Gün Doğmayınca
Bî-cân
Didim... Didi !
Gemi Arslanı

1

1913 senesinin Kanûn-i Evvel ayındaydı...

(Luid Monegasko) kumpanyasının Karadeniz'den gelen (Monte Karlo) vapuru Galata Rıhtımına yanaşmış yolcularını çıkarıyordu.

Gırandi⁷ direğinde el kadar ufak bir Osmanlı sancağı bu yolcular meyanında⁸ teşrifat⁹ meraklısı, alâyiş¹⁰ budalası bir büyük adamın da vücuduna işaret etmekteydi.

Güvertede kalabalık seyrelti. Buradaki küçük, asılı merdiven, bir meşy-i muhterizle¹¹, teker teker inen halk gümrük salonunun büyük kapısından içeriye dalıp kayboluyorlar, rıhtımın üzeri tenhalaşyordu.

Merdiven dibinde nöbet bekleyen polis, vapura girdi; en üst kattaki birinci sınıf kamaralardan birinin kapısını hafif bir iki darbe-i istizân-ı müteakıp¹², araladı ve askerce ifa-yı resm-i ta'zim¹³ edip:

– Vapur boşaldı Paşa Hazretleri! Dedi.

Mevsim müsait olduğu halde, arkasında uzun etekli, geniş devrik yakalı, semmur¹⁴ kürklü, babayâni paltosuyla, iri vücutlu, kırmızı yüzünün üstünde temiz aksakallı, şişman bir adam, serçe parmağında büyük bir yakut parlayan, tüylü ve çilli elinde tuttuğu fildişi saplı abanoz¹⁵ bastonuna dayanarak yerden kalktı ve ağır hatvelerle¹⁶ vapurun merdivenlerinden inmeye başladı. Orta katta durdu; kendisini kemâl-i ta'zim¹⁷ ile takip eden redingotlu, kır bıyıklı ağaya:

– Hüseyin! Sen çocuklara bak! Emrini verdi.

⁷ gırandi: geminin ortada bulunan direği

⁸ meyan: orta

⁹ teşrifat: protokol

¹⁰ alâyiş: gösteriş

¹¹ meşy-i muhteriz: tereddütlü adımlar

¹² darbe-i istizân-ı müteakıp: vurup izin isteyerek

¹³ ifa-yı resm-i ta'zim (et-): görevini saygıyla yerine getirmek

¹⁴ semmur: samur derisi

¹⁵ abanoz: sıcak iklimlerde yetişen bir ağacın çok sert kısmı

¹⁶ hatve: adım

¹⁷ kemâl-i ta'zim: tam saygı

Uşak bir temenna ile ayrıldı; geriye döndü. Ötekinin ta yanı başındaki diğer bir kamaranın önünde ağır kumaştan, beli uçkurlu siyah bir çarşaf giymiş, yüzü, kalın, uzun, siyah peçe ile mestur¹⁸, muazzam bir Dübe kıyafetinde, şişman bir kadının yanına gitti, nazarlarını¹⁹ yere tevcih²⁰ ederek:

– Paşa çıktı; dedi. Siz efendimiz de buyurun.

Dübe, erkek sesine itaat etmeye alışmış olduğunu ima eder bir tavr-ı tevekkülle yürüdü. Arkasından, şûh, neşeli, gevrek bir ses, haykırdı.

– Anne! Acele etmeyin... Biz daha hazır değiliz! ...

Dübe durdu. Yere bakmakta devam eden Hüseyin Ağa'yı, geriye kalanları bir ayak evvel toplamaya me'mur²¹ ederek kamaraya yolladı. Bir lahza²² sonra çarşafı, zarif, ince bir kız, oynak tavırlarıyla güverteye fırladı... Bunu müteakıp, sinnen²³ daha küçük ve henüz gayr-i mestur²⁴ diğer bir kız çıktı. Büyüğü uşağa hitaben sordu:

– Paşa babam nerede, lala?

– Karaya çıktı, küçükhanım!

– Aman ne iyi ettik de geldik! Canım İstanbul! Değil mi anne?

Bu geliş, anneyi kızı kadar memnun etmiyordu. Dübe, hatta pek benzeyen bir ciddiyetle:

– Yürü! Şimdi Paşa baban kızacak! Dedi.

Genç kızın çehresinde infial²⁵ belirdi, mini mini ağzının hudutlarını tayin eden ateşin²⁶ dudaklar büküldü. Hep beraber yürüyerek vapurdan çıktılar.

---

¹⁸ mestur: örtülmüş

¹⁹ nazar: bakış

²⁰ tevcih (et-): çevirmek

²¹ me'mur(et-): görevlendirmek

²² lahza: an

²³ sinnen: yaşça

²⁴ gayr-i mestur: henüz örtünmemiş

²⁵ infial: kızgınlık hissi

²⁶ ateşin: ateş gibi yakıcı

Paşa kendisini istikbale²⁷ gelen ehibbasından²⁸ biriyle birlikte gitmişti. Hanımefendi ile küçükhanımlar, Hüseyin Ağa' nın kiraladığı arabaya bindiler, kalfalarla sâ'ir haddâmı²⁹ aşçı başının himayesine bırakarak, Aksaray'daki konaklarına müteveccih³⁰ oldular.

Yolda giderken, validesinin ikide birde tekrar eden itirazlarına rağmen peçesini açık tutmakta musır³¹ olan küçükhanım, etrafına mütehassır nazarlarla bakıyor, derin derin nefes alarak sanki ciğerlerini çoktan beridir mahrum olduğu İstanbul' un havasıyla doldurmak, bu havaya doymak istiyordu.

Meserretten³² adeta gülen nazarları munis³³ bir manzaraya musadif³⁴ oldukça:

– Ah ne güzel! Dünya varmış!

Diyerek izhar-ı memnuniyet³⁵ ediyordu. Bir aralık küçük kız, ablasına:

–Burası Kastamonu' dan güzel, abla! Dedi.

O zaman, küçükhanım coştı. Kendince pek mühim add ü telakki ettiğini birçok mahrumiyetlerin tesiriyle, hoppa gönlünde terâküm³⁶ etmiş husumeti olanca şiddetiyle izhar ederek:

– Üf... Kastamonu' su da, Konya' sı da, Bolu' su da... Hep yerin dibine batsın! Cevabını verdi. Dübe aynı his ile mütehassis³⁷ değildi; itiraz etti:

– Süveyda! Sus! Allah'tan kork... Anadolu olmazsa İstanbul yaşamaz... Rabbim eksikliğini göstermesin!

---

²⁷ istikbal: karşılama

²⁸ ehibba: dostlar

²⁹ sa'ir haddam: diğer hizmetçi

³⁰ müteveccih: yönelmek

³¹ musır: ısrarcı davranan

³² meserret: sevinç

³³ munis: alışılmış

³⁴ musadif: tesadüf eden, rastgelen

³⁵ izhar-ı memnuniyet (et-): sevincini belli etmek

³⁶ terâküm (et-): birikmek

³⁷ mütehassis: hislenmiş

Küçükhanım, cevap vermeden başını çevirdi. Şimdi Sultan Hamamı'ndan geçmekte olan arabanın içerisinden eğilerek, dükkanların zengin camekânlarında teşhir³⁸ edilen süslü eşyayı temaşaya³⁹ koyuldu.

Araba, Rıza Paşa Yokuşunu çıktıktan sonra, Bayezid Meydanını ortasından katederek, tramvay yolunu takiben Aksaray'a doğru bir hayli gitti. Orada, sağ taraftaki sokaklardan birine saptı; duvarla muhat⁴⁰ bahçe içerisinde, büyük bir konağın kapısı önünde durdu.

Arabacının yanında oturduğu yerden atlayan uşak Hüseyin Ağa'nın muavenetiyle⁴¹ hanımefendi ile küçükhanımlar indiler. Ailenin gaybubeti⁴² esnasında bekçilik vazifesini ifa etmiş⁴³ olan Arnavut bahçıvanın, efendilerine kavuşmuş olmaktan dolayı izhar ettiği⁴⁴ alaim-i memnuniyete⁴⁵ iltifat ile mukabele ederek içeriye girdiler. Vülat-ı izamdan⁴⁶ ve kudema-i vüzera-i saltanat-ı seniyyeden⁴⁷ devletlü Abd'ül-Cabbar Paşa Hazretlerinin her fasıla-i me'muriyetinde⁴⁸ azami birkaç ay aram ettikleri⁴⁹ bu konak, yeniçeri ocağından yetişip, Vaka-i Hayriyyede padişaha meşkûr⁵⁰ hizmette bulunarak ibraz-ı fart-ı sadâkat⁵¹ etmiş ve bu yüzden mazhar-ı eltaf şehenşahi⁵² buyurularak şikk-ı evvel defterdarı⁵³ nasip edilmiş olan, pederi elhac⁵⁴ hafız Feyzullah Efendiden mevrus⁵⁵, kâr-ı kadim⁵⁶, cesim⁵⁷ bir bina idi.

Abd'ül-Cabbar Paşa, yahut –beynelhalk⁵⁸, kısaca tesmiye⁵⁹ olunduğu vecihle⁶⁰ - Cabbar Paşa, burada doğmuş, burada büyümüş, yirmi yaşına kadar da burada

---

³⁸ teşhir (et-): sergilemek

³⁹ temaşa (et-): seyretmek

⁴⁰ muhat: etrafı çevrilmiş

⁴¹ muavenet: yardım

⁴² gaybubet: kaybolma, yok olma

⁴³ ifa (et-): bir işi yapmak

⁴⁴ izhar (et-): belli etmek

⁴⁵ alaim-i memnuniyet: memnuniyetini belli etmek

⁴⁶ vülat-ı izam: büyük görevliler

⁴⁷ kudema-i vüzera-yı saltanat-ı seniyye: yüksek saltanatlı eski vezirler

⁴⁸ fasıla-i me'muriyet: görev boşluğu

⁴⁹ aram (et-): dinlenmek

⁵⁰ meşkûr: teşekkür karşılığı

⁵¹ ibrâz-ı fart-ı sadakat (et-): aşırı sadık olmak

⁵² mazhar-ı eltaf şehenşahi: lütuflarını açığa çıkaran şahlar şahı

⁵³ şikk-ı evvel defterdarı: başdefterdar

⁵⁴ elhâc: hacı

⁵⁵ mevrus: baba veya akrabadan kalan mal

⁵⁶ kâr-ı kadim: eski zaman işi

⁵⁷ cesim: büyük

⁵⁸ beynelhalk: halk arasında

oturmuştu. Fakat yirmi yaşında iken, Feyzullah Efendi merhumun ehibbasından olup, Hersek valiliğine tayin edilen bir zât kendisini divan kitabetiyle alıp götürmüş, o tarihten beridir kaymakam, mektupçu, mutasarrıf ve vali olarak, Paşa mütemadiyen diyar diyar dolaşmıştı. Bu suretle kısmen Rumeli' yi ve hemen bütün Anadolu' yu, bazen aynı vilayette iki defa bulunarak, tanımıştı. Kırk beş senelik müddet-i memuriyetinde, men hays'el-mecmu üç dört seneyi doldurmayan evan-ı ma'zuliyetini⁶¹ mecburendir devlette geçirmeğe geldiği zamanlardan birinde, birinci defa olarak, akrabasından bir kızla evlenmiş, lakin zâif-ül bünye⁶² olan genç kadın, meşakk-ı seferiye⁶³ tahammül edemeyerek, yolda giderken hastalanmış, zevcinin o vakit mahal-i memuriyeti⁶⁴ olan (Harran)a muvasalat⁶⁵ eder etmez vefat etmişti.

Paşa, bu hadiseden çok müteessir⁶⁶ olmuş, o bu teessürle uzun müddet, yeniden teehhülü⁶⁷ hatırına getirmemişti. O vakit, kusurlu ve çirkin olduğu için varacak koca bulamayarak evde kalmış olan hemşiresi sağ olduğu cihetle, paşanın muhtaç olduğu ihtimamat⁶⁸ ile bu kadın meşgul oluyordu. Bu sebepten, gönlünü cariyelerle avutan paşa, tekrar evlenmek için bir lüzum-ı mübrim⁶⁹ görmüştü. Vaktâki⁷⁰, bir gün, hemşire hanım da azim dâr-ı bekâ⁷¹ olmuş, Cabbar Paşa ma'zulen⁷² İstanbul' a gelmişti.

Birdenbire koca konağın içinde, kendini pek yalnız hissetti. Ötesini berisini, hafif romatizma sancıları yokluyordu. Sakalındaki kırların günden güne çoğalmakta olduğunu aynada, hüznle gördü. Yarım öbür gün, ihtiyarlık, olanca meraretiyle⁷³ omuzlarına çökecekti. O vakitki yalnızlığını düşündü ve ürktü. Temiz bir yatak

---

⁵⁹ tesmiye (ol-): adlandırılmak

⁶⁰ vecih: biçim

⁶¹ evan-ı ma'zuliyet:işten arta kalan zamanı

⁶² zâif-ül bünye: zayıf bünyeli

⁶³ meşakk-ı seferiye: sıkıntılı yolculuk

⁶⁴ mahal-i memuriyet: görev yeri

⁶⁵ muvasalat: ulaşmak

⁶⁶ müteessir (ol-): etkilenip üzölmek

⁶⁷ teehhül: evlilik

⁶⁸ ihtimamat: ilgi

⁶⁹ lüzum-ı mübrim: zorunlu ihtiyaç

⁷⁰ vaktâki: ne vakit ki

⁷¹ azim dâr-ı bekâ (ol-): ahirete yönelmek

⁷² ma'zulen: görevine son verilerek

⁷³ meraret: acılık

içerisinde, samimi bir kadın eliyle bakılarak ölmekteki teselliyet bahş⁷⁴ başkalığı göz önüne getirdi. Ehibbâsından⁷⁵ birine bu düşüncelerini arz ederek delaletini⁷⁶ rica etti.

Bir hafta sonra, yirmi sekiz, otuz yaşlarında bir saraylı olan (Ruhniyaz) Hanımla, muvassal⁷⁷ vali-i sabıkı⁷⁸ Abdülcabbar Paşa Hazretlerinin akidleri icra olunmuştu.

Ruhniyaz Hanımefendi, Paşanın ilk haremi gibi cılız ve narin değildi. Taşranın her türlü cefasına mukavemet ettikten başka, dünyaya iki evlat getirmek suretiyle de paşa Efendiyi mesud etti. Bunlardan biri, elyevm⁷⁹ on altı yaşını ikmal etmiş bulunan (Süveyda), diğeri, on ikisine henüz vasıl olan (Süheyla) ydı.

Cabbar Paşa, ömrünün fasl-ı ahirinde⁸⁰ yetişmiş olan bu iki nahl-i feva'idini yanından ayıramadı; bir vilayetten diğesine birlikte sürükledi durdu. Bu sebepten tahsilleri yarım kalmış, vali paşaya hoş görünmek için çocukları sıkmaktan ihtiraz eden muhtelif taşra hocalarından öğrenilmiş yarım yamalak bir kıraatle imlasız bir yazıdan başka, ilim dağarcıklarına bir şey girmemişti.

Kadınlık hususunda ise, Ruhniyaz Hanımın, Süheyla' yı dünyaya getirdikten sonra peydalamağa başladığı semen⁸¹, tedricen⁸² ziyadeleşerek, umur-ı beytiyye⁸³ ile bizzat iştigaline mani olmuş ve bi't-tabiyani başından ayrılmayan kızlar da ev işi namına hiçbir şey öğrenememişlerdi.

Diğeri taraftan, ihtiyar ve binâenaleyh evladına karşı muzır⁸⁴ bir zaaf ile malul olan Paşa, kendilerini fazla şımartmış, zevcine karşı itaat-i mutallakadan⁸⁵ başka esaslı bir his duymayan valideleri de paşanın arzularına karşı gelmemiş olmak için her yaptıklarına mümaşat⁸⁶ etmişti.

---

⁷⁴ teselli-bahş: teselli veren

⁷⁵ ehibbâ: akrabalar

⁷⁶ delalet: aracılık

⁷⁷ muvassal: birleştirmek

⁷⁸ vali-i sabık: eski vali

⁷⁹ elyevm: bugün

⁸⁰ fasl-ı ahir: son dönemler

⁸¹ semen: şişmanlık, semizlik

⁸² tedriç: yavaş yavaş

⁸³ umur-ı beytiyye: ev işleri

⁸⁴ muzır: zarar ve ziyana sebep olan

⁸⁵ itaat-i mutallaka: uysal dul bir kadın

⁸⁶ mümaşat (et-): ortak etmek

Bu suretle çarşafa girinceye kadar selamlıktaki uşakların kucağından inmeyen Süveyda Hanım daha küçük yaşında ebeveyninden gizli olarak mesela sigara içmeğe alıştığı gibi, kendinden büyük erkek çocukların bile bilmemeleri lazım gelen bazı şeyleri dahi öğrenmişti.

Bazen ev halkından biri, li-ecli'l-maslaha⁸⁷ İstanbul'a gidip döndükçe veyahut İstanbul'daki akraba ve taallukattan⁸⁸ bazıları Paşa'nın bulunduğu şehre ziyaret ve tebdilihava⁸⁹ için geldikçe, payitaht sekenesine⁹⁰ dair en son dedikoduları küçükhanımların huzurunda tekrar ediyor, onlar da bunu zevkle, hasretle, hasetle dinliyorlardı.

Nihayet son defa buldukları Kastamonu'da, bir mer'anın⁹¹ cihet-i âidiyetini⁹² tayin edememekten dolayı zuhur eden⁹³ ve bidâyette⁹⁴ ehemmiyetsiz gibi görünüyorken, gitgide mahiyeti değişerek İstanbul'la uzun boylu muhabereyi icâb ettiren bir meselede meşhud⁹⁵ olan acz-i hasebiyle⁹⁶ Cabbar Paşa'nın azli⁹⁷ haberi gelince, iki kardeş gizlice çok sevinmişlerdi.

Esasen, valinin maaş u mahsusatıyla⁹⁸ evinin kalabalığını idare ve iaşeden, taşrada bile izhar-ı acz⁹⁹ etmekte bulunan Ruhniyaz Hanımefendiyle, mezara doğru mesafe yakınlaştıkça, alayış ve debdebeye karşı kalbinde daha büyük bir meyil ve râbita duyan paşayı bu haber ye'se giriftar kıldığı, bu yeis de onların çehre ve tavırlarında pek ayan görüldüğü için küçükhanımlar alenen beyân-ı memnuniyet edememişlerse de hissettikleri meserret, toplanmak hususundaki tehâlüklerinden¹⁰⁰ anlaşılırmıştı.

---

⁸⁷ li-ecli'l-maslaha: iş için

⁸⁸ taallukat: yakınları

⁸⁹ tebdilihava: hava değişimi

⁹⁰ payitaht sekenesi: başkentte oturanlar

⁹¹ mer'a: otlak alanı

⁹² cihet-i aidiyet: sahip olamamak

⁹³ zuhur (et-): baş göstermek

⁹⁴ bidâyet: başlangıç

⁹⁵ meşhud: görülen

⁹⁶ acz-i hasebi: güçsüzlükten dolayı

⁹⁷ azli: görevden alınma

⁹⁸ maaş u mahsusat: maaş ile tahsis edilen

⁹⁹ izhar-ı acz: bir şeyi yapamayacağını bildirmek

¹⁰⁰ tehâlük: can atma

İstanbul'un en sakin semtinde kâin¹⁰¹ olan bu konak bile, çok zamandan beri boş bırakıldığı için küf kokan odalarındaki tozlu, eski püskü eşyasıyla, mütemadiyen kapalı kalıp, pek güç açılan ve açılırken bazen bir tarafa çöküveren pancurları, kafesleriyle, kırık camlarından içeri, girip yuva yapan kuşların pisliği, hasırlarını çürütmüş olan büyük sofalarıyla onlara şimdi ne sevimli, ne kadar ruhlu görünüyordu.

Hanımlarının arkasından yetişen dadı Şâyikan Kalfa, belinde asılı duran torbanın içerisinden birçok paslı anahtarlar çıkararak, birer birer odaların kapısını açıyor, buranın yabancıları olan Süveyda ile Süheyla da oradan oraya koşuşarak kendileri için münasip bir oda intihabına bakıyorlardı.

Diğer hizmetçi kızlar, büyükhanımın emriyle hemen soyunmuşlar, alelacele ismarlanmış olan süpürgelere sarılıp konağı temizlemeğe başlamışlardı.

Küçükhanımlar, en üst katta bir tarafı caddeye, diğeri mâmur¹⁰² bir bahçenin ağaçları arasından Marmaranın mavi sularına nazır, geniş, aydınlık bir odayı kendileri için ayırdılar ve öteden beri hizmetlerine bakan küçük besleme Gülter' in yardımıyla oraya çarçabuk yerleştiler.

Gülter, sandıklardan çıkardığı en son eşyayı da dolaplara koyduktan sonra çekilip gidince yalnız kalan iki hemşire, bu yalnızlıktan hemen istifade etmiş olmak için, kapıyı içeriden sürmelediler ve pencerenin yanındaki kanepenin üzerine atlayarak sokağı seyretmeye koyuldular.

Akşam oluyordu. Elllerinde öteberi dolu yazma mendilleriyle evlerine dönen tek tük kalem efendileri, nadiren, bir arabanın içinde, etrafına alık alık bakınarak geçen şapkalı bir iki frenk, sırtındaki küfenin ağırlığından şikâyet ediyormuş gibi acı acı feryat ederek yürüyen satıcılarla, taşradan henüz gelmiş bu iki genç kızın gözüne pek canlı görünen, bu zavallı, titiz, nispeten ıssız cadde onların gönüllerinde büyük bir ehemmiyet aldı ve görmeden sevmiş oldukları İstanbul'a karşı perestiş¹⁰³ derecesinde bir aşk uyandırdı.

---

¹⁰¹ kâin: bulunan

¹⁰² mâmur: bakımlı

¹⁰³ perestiş: tapmak

Ah, Kastamonu'nun adam geçmeyen, dolambaçlı, karanlık, çamurlu sokakları, onlara baka baka az kaldı çıldıracaktı. Hâlbuki şimdi kurtulmuşlar, hayata kavuşmuşlardı.

Her ikisinin de aynı suretle düşündüklerini teyit için birbirlerinin yüzüne baktılar ve duydukları memnuniyete tercüman olan bir kahkaha ile güldüler. Sonra, Süveyda, kız kardeşine;

– Süheyla! Dedi; yarın sabah erkenden annemi kandıralım da, dayımla beraber biz de sokağa çıkalım... Olmaz mı? .

2

Matmazel (Kleopatra Güriz Cidis) Papas Köprüsü'nde ikamet edip kafeşantarlarda keman çalan bir Rum' un biricik kızı idi. Babası onu, on dört yaşında iken, kendisine iyi bir istikbal hazırlamak ve hiçbir zaman biriktiremeyeceği çeyiz parasını elem ve terbiye ile telafi etmek emeliyle, Fransız rahibelerinin idaresinde bulunan bir mektebe vermiş ve Kleopatra orada dört sene kadar okuyup biraz Fransızca ile piyano öğrendikten sonra pederinin ansızın vefatıyla bil-mecburiye terk-i tahsil etmiş idi. Bir iki sene, anasının dikişten kazandığı beş on para ile geçinerek, evinde oturup koca bekledi. Fakat mahallenin delikanlıları, sevimli olmakla beraber çeyiz sermayesinden mahrum bu kıza râgıp¹⁰⁴ ve tâlip olmuyorlardı.

Yirmi yaşını bulup da, bir kısmet çıkmadığını görünce Surlar Mektebinde yarım yamalak edinmiş olduğu malumattan istifade ederek, hiç olmazsa beş altı sene sonra izdivaç ihtimalini tehyi'e¹⁰⁵ edecek beş on para kazanmak kaygısına düştü.

Sağa sola başvurdu, müstahdemin idarehanelerinin soğuk odalarında, hasır iskemleler üzerinde, saatlerce hatta günlerce bekledi. Beyoğlu halkı, hususiyle Hristiyan aileler, bu genç, güzelce, fakat malumatı kıt, telaffuzu bozuk mürebbiye taslağını istemiyorlardı. Nihayet, birkaç hafta böyle dolaştıktan sonra Çamlıca'da

---

¹⁰⁴ râgıp (ol-): istekli

¹⁰⁵ tehyi'e (et-): hazırlamak

mukim¹⁰⁶ bir Türk ailesi, Matmazel Kleopatra'yı küçük bir kız çocuğuna Fransızca okutmak ve gezmelerde refakat etmek üzere şehri¹⁰⁷ beş lira ücretle tuttu.

Kendi muhitine uzak ve yabancı olan bu yere gitmeyi genç kız naçar kabul etmişti. Zira orada sıkılıp sıkılmayacağını değil, bir senenin sonunda biriktirmiş olacağı birkaç yüz kuruşu düşünmüştü.

İşte Matmazel Kleopatra'nın mürebbiyelik hayatı bu suretle başlamıştı. Bu ilk gittiği Ferdi Bey'in ailesi nezdinde az zamanda büyük bir teveccüh¹⁰⁸ ve muhabbet¹⁰⁹ celbetti¹¹⁰. Yumuşak bakışlı, çok ve kıvrıkcık kirpikli kara gözlerine evin içinde meclub¹¹¹ ve hatta meftun¹¹² olmayan yoktu.

Ferdi Bey'in halası Fâhire Hanımefendi bile, akşamları oturduğu köşe minderinde geçmişlerin ruhuna hatim indirmek için cüzünü okuyup bitirdikten sonra, karşısında oturup merakla dinleyen mürebbiyenin yüzüne bakar, bakar da;

– Aman Allah'ım! Kıyıp da nasıl yakacaksın? Sualini tekrar ederdi.

Kızın ahlakından herkes hoşnuttu. Fevkalade uysal, muti¹¹³, şen fakat küstah değil, nazik ve mültefit¹¹⁴ idi. Otuz beş odalı köşkün تنها sofalarında, yolunu bekleyen Ferdi Bey'in el şakalarına ses çıkarmayıp hatta tebessümle mukabele ettiği gibi, emektar siyahi (Beyza) bacının, hiddetlenerek;

– Seni gidi kokmuş gavur!

İtabını¹¹⁵ kakhaha ile karşılar, dadı (Zülfikar) kalfaya, mesela, çetrefil Çerkez şivesiyle:

– Jevuzem bû kâ!

---

¹⁰⁶ mukim: güvenilir

¹⁰⁷ şehri: aylık

¹⁰⁸ teveccüh: yakınlık

¹⁰⁹ muhabbet: sevgi

¹¹⁰ celb (et-): çekmek

¹¹¹ meclub: tutkun

¹¹² meftun: büyülenmiş

¹¹³ muti: itaat eden

¹¹⁴ mültefit: güler yüzlü

¹¹⁵ itab: azarlama

Suretine inkılab eden Fransızca cümleler öğretir, hanımların, hizmetçilerin, hatta konu komşunun dikişlerine biçkilerine yardım ederdi.

Mürebbiyesinin iktidarından ziyade kendi zekası sayesinde, mini mini (Perizâd) da Fransızcada ve piyanoda hayli terakki âsârı¹¹⁶ gösterince, Matmazel Kleopatra'nın mevki¹¹⁷ günden güne ehemmiyet kesbederek¹¹⁸ maaşı da o nispette artırıldı; aradan da bir sene geçti.

Bir akşam, Matmazel izinli gelmişti. Mürebbiyesiyle bir odada yatmaya alışmış olan çocuğa o gecelik refakat eden Beyza bacı, Perizâd'ın yatmaktan evvel, yatağının ayakucuna diz çöküp başını da eğerek bir şeyler mırıldandığını ve sonra sağ elinin baş, şahadet ve orta parmaklarını birleştirip evvel alnına bâde¹¹⁹ göğsüne ve sol ve sağ omuzlarına götürdüğünü görünce, hayretle sormuştu:

- Kız! . O ne o... Öyle? .
- Dua, bacı!
- O nasıl dua ay o? Namaza benzemiyo, niyaza benzemiyo! .
- Matmazel öğretti.
- Kör olsun inşallah o karı!

Beyza bacı yalnız bu temenni ile kalmamış, çocuk uyur uyumaz, keyfiyeti koşup bütün ev halkına hikâye etmişti Ferdi Bey'in:

- Ye'is yok. Sen terakki ettikçe bugün taklit ettiği şeyin butlanını¹²⁰ anlar vaz geçer... Böyle tıflane¹²¹ korkularla Perizâd'ın tahsil-i medeniyesini inkıtaa¹²² uğratamam. Matmazel Kleopatra vazifesinin çok ehli. Çocuk, kendisinden tamam istifadeye başladığı sırada, bu nimetten mahrum edilemez.

İfade-i kat'iyesiyle mesele örtbas olmuştu.

---

¹¹⁶ terakki âsâr: yüksek (değerli) eserler

¹¹⁷ mevki: değeri

¹¹⁸ ehemmiyet kesb (et-): önem kazanmak

¹¹⁹ bâde: sonra

¹²⁰ butlan: hükümsüzlük

¹²¹ tıflane: çocukça

¹²² inkıta: kesinti

Bu vaka üzerinden iki buçuk sene geçti. Fıtr-i pür isti'dad-ı harikuladeye inzimam¹²³ eden Çamlıca'nın temiz, ceyyid¹²⁴, kuvvet ve hayat bahşedici havasıyla, yaşının küçüklüğüne rağmen bedeni teşekkül¹²⁵ ve tekemmül¹²⁶ etmeye başlayan, gittikçe kadınlaşan ve güzelleşen Perizâd, mürebbiyesine karşı merbutiyyetini¹²⁷ günden güne arttırıyor, şunun bunun, arada sırada ref¹²⁸ etmek istediği sadâ-ı itirazı¹²⁹ şimdi o bastırıyordu.

Tab'an¹³⁰ lâkayt olan Ferdi Bey, kız ile meşgul bulunmadığı gibi, kocasının evdeki hizmetçilere temayülünü hisseden haremi de, münhasıran¹³¹ zevcini takip ve tecessüsten¹³² başka şeyle iştigale vakit bulamadığı cihetle, mürebbiye ile şâkird¹³³ arasındaki bu temayülün sebep ve derecesini kimse sorup aramıyordu.

Bir aralık, Perizâd, sararıp solmaya, güzel mavi gözlerinin etrafı, koyu lacivert bir hale ile muhat olmaya başladı. Zavallı çocuk kesik kesik nefes alıyor, daima iştahsız bulunuyor, hemen her gün baş ağrısından şikâyet ediyordu. Aynı zamanda zayıflamaya da başlayınca ebeveyni meraka düşüp hekim çağırıyorlar.

Celb edilen tabib, tecrübeli ve müdekkik¹³⁴ bir adamdı, çocuğa şu sualleri sordu ve şu cevapları aldı:

- Kızım, kaç yaşındasın?
- On dört yaşında!
- Mektebe gidiyor musun?
- Hayır.
- Sevdiğin arkadaşların var mı?

---

¹²³ fıtr-i pür isti'dad-ı harikuladeye inzimam (et-): yaradılıştan gelen olağanüstü yeteneğe sahip olmak

¹²⁴ ceyyid: güzel

¹²⁵ teşekkül (et-): oluşma

¹²⁶ tekemmül (et-): gelişme

¹²⁷ merbutiyyet: bağlılık

¹²⁸ ref (et-): yükseltmek

¹²⁹ sadâ-i itiraz: itiraz sesi

¹³⁰ tab'an: doğuştan

¹³¹ münhasıran: yalnız

¹³² tecessüs: araştırmak

¹³³ şâkird: talebe

¹³⁴ müdekkik: inceleyen

Bu suale orada hazır bulunan annesi cevap verdi:

- Kimseyle görüşmez ki!
- Demek yalnızlıktan hazzederler, öyle mi hanım kızım?

Yine cevap veren anne oldu:

- Hayır efendim! Perizâd derslerine, piyanosuna düşkündür. Bir Matmazeli var. Bütün gün beraberler. Birlikte gezerler hiç yalnız kaldığı yoktur.. Bu yaşta kız çocuğu yalnız bırakılır mı efendim? .

Tabibin vazifesi sorup anlamaktır da hanımefendi...

- Elbet efendim?
- Demek ki... Ne buyurdunuz! Küçük hanımefendinin mürebbiyeleri var, daima birlikte bulunurlar öyle mi?
- Evet efendim.
- Bu mürebbiye hanımı görebilir miyim?
- Peki efendim.

Biraz sonra Matmazel Kleopatra odaya girdi hekim güzel Rum kızının yüzüne manidar ve medîd¹³⁵ bir nazarla baktı ve kendisine sordu:

- Matmazel! . Siz nerelisiniz?
- İstanbullu.
- Nerede tahsil ettiniz? Yani nerede okudunuz demek isterim?
- Surlarda.
- Leyli¹³⁶ mi idiniz! Gece mektepte mi yatardınız?

---

¹³⁵ medîd: uzun süren

¹³⁶ leyli: gececi

– Evet.

– Kaç yaşında idiniz ve kaç sene okudunuz?

–Çıktığımda on sekiz yaşındaydım... Dört sene okudum... Fakat niçin soruyorsunuz doktor bey?

Hekim, yine manidar bir bakışla, Matmazel Kleopatra'nın gözlerinin içine baktı ve bu bakışın altında ezilen, kızaran genç kıza, tane tane tekellüm¹³⁷ ettiği şu cevabı verdi:

–Talebenize vermekte olduğunuz terbiyenin derecesini anlamak istedim Matmazel! Kendisini galiba geceli gündüzlü çalıştırıp biraz ziyade yoruyorsunuz. Azıcık derslerini azaltmanızı tavsiye edeceğim.

Fransızca ilave etti:

– Mave vu komperi Matmazel?

– Parfetmon doktor!

Mürebbiye çekilip gittikten sonra, hekim tertip ettiği bir iki cins basit olacak süret-i istimalini¹³⁸ Perizâd Hanıma tarif ile teselliyat amiz¹³⁹ bazı sözler söyleyerek onu da odadan savınca, kızını giriftar olduğu acayip hastalığın esbabını¹⁴⁰ validesine anlatmaya çalıştı. Zavallı saf kadıncağz bir türlü anlamıyordu. Nihayet, hekim, daha sarih¹⁴¹ izâhat veremediğinden şu tenbihatta bulundu:

– Hanımefendi! Kerimenizi¹⁴² ma'nen ve madden kurtarmak istiyorsanız, bir kere ders esnasında bir bahane ile yanında mürebbiyesinden gayrı da bir adam bulundurunuz. Gezme esnasında da refakatine bir üçüncü şahıs katınız. Sonra, geceleri başka bir evde de yatsın korkuyorsa, yanında mesela demin dışarda gördüğüm yaşlı bir kalfa hanımı yatırınız... Bilmem arz edebiliyor muyum? . Bunların hiç biri mümkün olmuyorsa Matmazel'e yol verirsiniz, gider. Mürebbiye

---

¹³⁷ tekellüm (et-): söylemek

¹³⁸ süret-i istimal: teselli yolu

¹³⁹ teselliyat amiz: teselliler veren

¹⁴⁰ esbab: sebepler

¹⁴¹ sarih: açık, aşikar

¹⁴² kerime: kız çocuğu

kıtlığı yok. Sinni ilerlemiş başka bir kadın bulur, evladınız ona tevdi¹⁴³ edersiniz. Gündüzleri gelir, bir iki saatte dersini verir, avdet eder.

– Bunların hasatlıkla münasebeti?

– Bilmem artık! . Ben size anlatmaya çalıştım, muvaffak olamadım. Kızınızın ahvâl ve harekâtını yakından takip buyurursanız bendenizin arz etmediğim hakayıki bizzat görürsünüz. Allah’a ısmarladık efendimiz!

Hanım, o gün doktorla olan bu mükalesini¹⁴⁴ akşam kocasına naklettiği zaman, Ferdi Bey durdu. Çapkın adam tabibin maksadını, ne demek istediğini daha hikâyenin başlangıcını dinlerken anlamıştı. Bir müddet nefsiyle mücadele etti.

Üç gün evvel Matmazel Kleopatra’dan, bin niyaz ve istirhamla, evin haricinde bir randevu almıştı. Diğer taraftan kızının hayatı, ahlakı, istikbali tehlikede bulunuyordu. Yardan mı, serden mi vazgeçmek lazım geldiğini biraz düşündü nihayet kararını verdi:

– Hanım! Dedi; karyı defediyor, iyisi budur, Perizâd öğreneceği kadar öğrendi bundan sonra da kendi kendine çalışıp edindiği ilim ve marifet sermayesini tenmiye¹⁴⁵ etsin bu karardan hanım da memnun oldu. Evin içinde kocasının gönlünü çelebileceklerden biri; belki en tehlikelisi bu suretle eksiliyordu.

Ertesi gün, Matmazel Kleopatra, ca’li¹⁴⁶ gözyaşları dökerek, köşkten çıkıp gitti. Bu hadise, Cabbar Paşa ailesinin İstanbul’a vüruduyla¹⁴⁷ aynı zamana müsadif¹⁴⁸ olmuştu. Paşa, Ruhniyaz Hanım ve iki kerimeleri artık Aksaray’daki konağa yerleşmişlerdi. Mensup olduğu nezâretle sâir temas ettiği mahafil¹⁴⁹-i resmiyede vuku bulan mülakatlardan Paşa artık kendisi için yeniden memuriyet istihsaline imkân kalmadığını, sinni pek müterakki¹⁵⁰ olduğundan dolayı taka’üde¹⁵¹ sevk-i mukarrir bulunduğunu anlamıştı. Hayatını ona göre tanzime koyuldu. Kızlarının

¹⁴³ tevdi (et-): teslim etme

¹⁴⁴ mükaleme: karşılıklı konuşma

¹⁴⁵ tenmiye (et-): çoğaltmak

¹⁴⁶ ca’li: sahte

¹⁴⁷ vürud: gelme

¹⁴⁸ müsadif (ol-): rastlamak

¹⁴⁹ mahafil: görüşülüp konuşulacak yerler

¹⁵⁰ müterakki: ilerlemiş

¹⁵¹ teka’üd: yaşından dolayı emekli olma

yakın bir âtîde evlenmek için, lazım gelen manevi evsafdan hiçbirine malik olamadıklarını düşündü bilhassa, on yedisine giren Süveyda'ya biraz piyano, lisan öğretmeyi, kendisine zaman-ı hâzırın, en kibar İstanbul ailelerinin adab-ı muaşeretini talim ettirmeyi tensip¹⁵² eyledi. Süveyda, mektebe gitmek için çok büyüktü. Karı koca başbaşa vererek, biraz fedakârlık ihtiyariyle, eve bir mürebbiye getirtmeye karar verdiler.

Müstahdemin dellali¹⁵³ Madam Jozefin isminde bir kadının delaletiyle Matmazel Kleopatra Güriz Cidis bu sefer de Cabbar Paşa ailesi nezdinde kapılandı.

Hoppa ve şımarık büyümüş olan iki hemşireye (asrî) bir terbiye vermeye memur olan Matmazel Kleopatra, konağa, haftada dört gün sabahları gelip akşamüzerleri avdet edecekti.

Süveyda ile Süheyla ilkin bu mürebbiyeyi hoş karşılamadılar. Çünkü haftada dört gün konakta kapanıp istedikleri gibi gezip tozamayacaklarını zannediyorlardı. İstanbul, taşrada peri-veş-yab¹⁵⁴ olan bu iki genç kız için yalnız vasi¹⁵⁵ bir tenzih¹⁵⁶ yeri, ucu bucağı olmayan bir mesire idi ki her gün, bilfasıla¹⁵⁷, gezilecek, her tarafı ayrı ayrı temaşa olunacaktı.

Cabbar Paşa, artık bir daha memuriyet-i istihsal edemeyeceğini kat'i surette anlayınca, aşağı yukarı yarım asırlık bir hayat-ı resmîyeye birden bire veda etmek mecburiyetinde bulunmak nefesine giran¹⁵⁸ gelmiş, alaik-i dünyeviyeden de manen tecrid suretiyle kendini müteselli kılmaya karar vermişti. Bütün günleri, tasavvufa ait kitaplar, risaleler, mecmualar Kur'âni veya bir takım kendi gibi hayata, devrana küskün, feleğin birer suretle sillesine çarpılmış ihtiyar zatın sohbetiyle geçiyordu. Bina-berin¹⁵⁹ kızlarıyla meşgul olmaya vakit bulamıyor, onlarla pek sath-ı surette alakadar olabiliyordu.

---

¹⁵² tensip (ey-): uygun bulmak

¹⁵³ dellali: kadın ve erkek arasında arabuluculuk yapan kadın

¹⁵⁴ peri-veş-yab: peri gibi güzel

¹⁵⁵ vasi: geniş

¹⁵⁶ tenzih: temiz, güzel

¹⁵⁷ bilfasıla: aralıksız

¹⁵⁸ giran (gel-): ağır

¹⁵⁹ binâ-berin: bundan dolayı

Ruhniyaz Hanım fendiye gelince, her şeyde kocasının eserine teb'aiyet¹⁶⁰ eden bu kadın da, şimdi başını örten beyaz tülbentin altına irâkiyyesi, sırtında haydari¹⁶¹, ayağında lapçınlarıyla, sabahleyin oturduğu seccadesinin üzerinden akşama kadar kalkamıyor, müddet-i ömründe, emsaline kıyasen pek az işlediği muhakkak olan kısmı azm-i mevhum günahlar için istiğfarla evkat-güzar¹⁶² oluyordu.

Bu sebepten dolayı, iki kızın ef'al¹⁶³ ve harekâtının mürakabesi¹⁶⁴ ancak dadı Şayikan kalfaya kalıyor, o da çocuklara karşı fitr-i muhabbetinden daima gevşek, müsaidkar davranıyordu. Bina'en-aleyh Süveyda ile Süheyla, bahusus büyüğü, kendi havalara göre istediklerini yapıyorlar, serbest geziyorlar, taşrada alışmış oldukları mesturiyetten, görenekle, yavaş yavaş sıyrılıyorlardı.

Onların ahvalinde bu tahavvülün¹⁶⁵ iki de müşevviki¹⁶⁶ vardı. İstanbul'a muvasalatlarının¹⁶⁷ haftasında, Fazıl Bey isminde bir genç, konağa gelerek Cabbar Paşa'dan mülakat talep etmiş Paşa kendisini görür görmez, gözleri yaşardığı halde kucaklamış ve o gence alıkoyduktan sonra, sık sık gelmesini tembih ederek kızlarına da:

– İşte Fazıl ağabeyiniz. Dünyada en yakın akrabanız budur. Nazarımda sizden hiçbir farkı yoktur.

Demişti. Fazıl Bey de bu hüsn-ü kabulden bi'l-istifade, konağın muntazaman¹⁶⁸ devam eder bir zâiri¹⁶⁹ olmuştu.

Bu genç, Cabbar Paşa'nın büyük biraderi ferikandan¹⁷⁰ Abdülsettar Paşa merhumun ahir ömründen odalıktan olma, bir tek oğluydu.

Dolgun maaşlardan, padişah ihsanlarından, muhasebesi görülmeyen urdular¹⁷¹ levazımından biriktirmiş cesim¹⁷² bir servet tevârüs¹⁷³ eylemiş, bu serveti nasılsa

¹⁶⁰ teb'aiyet: tabi olma

¹⁶¹ haydari: dervişlerin giydiği kısa kolsuz aba hırka

¹⁶² evkat-güzar: vakitlerini geçirmek

¹⁶³ ef'al: iş

¹⁶⁴ murakabe: denetleme

¹⁶⁵ tahavvül: değişmenin

¹⁶⁶ müşevvik (et-): teşvik etmek

¹⁶⁷ muvasalat: gelme

¹⁶⁸ muntazaman: düzenli

¹⁶⁹ zâir: ziyaretçi

¹⁷⁰ ferikan: topluluk

hüsn-i idare etmiş olan bir insafly adamin vesâyetinden kurtulur kurtulmaz kendini girdâb-ı sefahate¹⁷⁴ kapıp koyuvermişti.

Babasını, on bir senelik bir fasılayla mezara takib etmiş olan validesinin ölümünden sonra Fazıl Bey Yüksek Kaldırım'daki konağı terk etmemekle beraber, geç kaldığı akşamları yatmak için Beyoğlu'nda, Doğru Yola pek yakın ufak bir apartman kiralamış ve bu suretle o belde-i fışk u fesadın bütün zevklerine karışmıştı.

Yirmi yedi yaşına bastığı halde henüz bekârdı. Evlenip de muntazam bir aile teşkiline asla meyil etmiyordu. Çiçekten çiçeğe uçan kelebekler gibi o kadının âgûş-u visâlından ötekinin firâş-ı aşkına koşuyor, avare, serseri bir ömür sürüyordu.

Piyasaya çıkan her meşhur kadın mutlaka evvel emirde Fazıl Bey'e bir müddet metreslik etmişti. O bundan kendisine bir hisse-i gurur ayırıyor, marazi bir zevk duyuyordu.

Kadınlara karşı zaafi darbimesel¹⁷⁵ hükmüne girmişti. Beyoğlu'nun sayılı züppeleri, bir zendosttan¹⁷⁶ bahsederken: "Fazıl kadar çapkın!" derlerdi. Eğlence muhafilinde onun ismi (Serçe Fazıl) dı.

Uzun müddet İstanbul'dan uzak bulunduğu cihetle, yeğenin bu ahvaline bittabi vâkıf bulunmayan Cabbar Paşa, kendisine kemal-i safiyetle harim-i ailesini açmakta beis görmemişti.

Fazıl, ilk görüşte, Süveyda'ya hayran oldu. O ne ince güzellik, ne latif tenasüp endam, ne şeffaf ten, hususiyle ne şuh edaydı!

Ülfet ettiği haz ve şöhret tacireleriyle, zihnen kıyas ediyor, Süveyda birçok mahâsin¹⁷⁷ görüyordu. Ve kendi kendine:

– Ah! Diyordu; bıkmayacağımı günün birinde daha güzeline rast gelip de bunu bırakmayacağımı bilsem, bu Süveydada ile herhalde evlenirdim.

---

¹⁷¹ urdu: ordu

¹⁷² cesim: iri

¹⁷³ tevârüs (ey-): miras kalmak

¹⁷⁴ girdâb-ı sefahat: eğlencenin akışı

¹⁷⁵ darbimesel: atasözü

¹⁷⁶ zendost: zampara

¹⁷⁷ mahâsin: güzellikler

Bir gün sefâhat arkadaşlarından birine bu hususta açılmış, aralarında şöyle bir muhavere¹⁷⁸ geçmişti.

Fazıl, o arkadaşına, evvela Süveydada'nın güzelliklerini birer birer tasvir etmiş, sonra fikrini söylemişti.

– Azizim demişti; sen de bilirsin ki yüzlerce kadın tanıdım. Bunların içerisinde en çok beğendiğimle nihayet altı ay idame-i münasebet¹⁷⁹ edebildim. Fakat ayrılırken lakaydından başka bir şey duymadım Süveyda'yı baştan çıkarmak benim için işten bile değil. Zaten kız teşne¹⁸⁰... Aşk hususunda birçok şey bildiği halde dahasını da öğrenmek istiyor. Lakin amcamın hatırını sayıyorum.

– Şuna korkuyorum de! Ben senin yerinde olsam böyle bir fırsatı fevt¹⁸¹ etmem. Bunlar birtakım (perejuje) ler ki azizim, bu asırda yerini göremiyorum. Sen zannediyor musun ki Süveyda Hanımın ismetine¹⁸² yahut Paşa babasının hatırına riayetle¹⁸³ yapmadığını, yarın bir başkası yapmayacak? Hem aynı zamanda, sana bu kadar müsâdekâr davranan kızın, seni böyle soğuk, mütereddit¹⁸⁴ gördükçe hakkında peydâ edeceği fikri de düşün.

– Hakkın var monşer! Lakin diyorum a! Bıkarım diye korkuyorum.

– Allah Allah! Mutlaka meşru surette evlenmek farz değil ya?

– Ya!

– Aman sen de Fazıl! (tüvaler dünüpa mevkumpiranedir!) Bir kızın bekaretine dokunmakla beraber, onunla bütün uzak aşkı tatmanın yollarını şimdi sana ben mi öğreteceğim! Matmazel Pançivni ile ne yaptınız?

– Evet ama azizim! Bu öyle değil. Amcamın kızı.

---

¹⁷⁸ muhavere: konuşma

¹⁷⁹ idame-i münasebet (et-): ilişkiyi sürdürmek

¹⁸⁰ teşne: çok istekli

¹⁸¹ fevt (et-): kaçırmak

¹⁸² ismet: dürüstlük

¹⁸³ riayet: saygı

¹⁸⁴ mütereddit: kararsız

– (Label-i afer) Maahaza¹⁸⁵ yine sen bilirsin monşer emi! Ben senin yerinde olsaydım, elime geçen böyle (iynü sanat) bir kızı, (amor) işlerine alıştırmaktan, (fivreme) etmekten de ayrıca zevk alırdım.

– Orası da öyle; hakkın var! . Bu gerçekten bir (pelezir) dir.

Bu muhavere-den sonra, Süveyda’yı – kendi tabirince – hayata alıştırmak arzusu Fazıl’ın zihninde yer etti. Artık iki günde bir, bazen de her gün üst üste, muhtelif bahanelerle konağa girip çıkmaya, seccadesinden başkaldırmayan yengesiyle elfen olup da hakka isâl ettiğini anlamak için saatlerce kafa patlatan paşa amcasının hatırlarını bile sormadan, doğruca kızların odasına koşup onlarla hembezm-i ülfet¹⁸⁶ olmaya başladı.

– Te’âkub-u eyyamıyla¹⁸⁷ ebeveynin muzır-ı telakki¹⁸⁸ etmedikleri bu ziyaretler laubalileşti. Öyle ki, Fazıl kapıyı vurmaya bile lüzum görmeksizin odadan içeriye daldığı vakit Süveyda’yı mesela arkasında yalnız bir gecelik gömlekle görse dahi, geriye çekilmek hatırına gelmiyor genç kız da telaş etmiyordu. Bu ahval her ikisine de adeta tabi geliyordu.

Bütün muhavere-leri, esvaba, giyime, aşka, hoppalığa, süslenmeye, sevmeye sevlilmeye dairdi. Ve bu bahisleri en açık tafsilatıyla¹⁸⁹, teferruatıyla Süheyla da dinliyor, hatta ra’i beyan¹⁹⁰ ediyordu.

Süveyda erkekle kadın farkını, aşk mesâ’ilini¹⁹¹ babasının evinde pek iptidai bir surette öğrenmişti. Şimdi bu husustaki ilmini Fazıl Bey’in himmetiyle tekmil ettiriyordu.

Gafil anasıyla babasının gözleri önünde, gergi gibi açılıp saçılmayı, boyanmayı, tuhaf, gülünç, müfrit iddialarla kırıtmayı, kendisinden çok daha büyük genç kızların hayâ hissini rencide edecek mübahise karışmayı adet edindi onu görerek Süheyla da

---

¹⁸⁵ maahaza: bununla beraber

¹⁸⁶ hembezm-i ülfet (ol-): bir arada kaynaşmak

¹⁸⁷ te’âkkub-u eyyam: her gün

¹⁸⁸ muzır-ı telakki: zararlı görme

¹⁸⁹ tafsilat: uzun açıklamalar

¹⁹⁰ ra’i beyan (et-): görüşünü söylemek

¹⁹¹ mesâ’il: meseleler

açılıyordu. Hatta günün birinde artık tamamen neşv ü nema¹⁹² bulan vücudunun eşkalini setre, bilhassa giydirilen bol elbise kafi gelemeyip çarşafa girmesi mevzu bahis olunca, bunun el-haletü hazihi¹⁹³ haza metruk bir zihniyet olduğunu, şimdi kızların an-ı izdivaçlarına kadar açık gezmeleri asrılık icabatından bulunduğunu ileri sürerek, annesine karşı gelmişti.

Fazıl Bey'in dersleri, bu suretle boşa gitmemiş, az zaman içerisinde semeresini¹⁹⁴ göstermişti.

Süveyda'nın ahlakındaki tahavvülün ikinci ve Fazıl kadar mühim bir müessiri de, Melahat Hanım olmuştu. On sekiz yaşında binaenaleyh Cabbar Paşa'nın kerimesinin akranı olan bu hanım, Bahriye binbaşlarından (jön İsmail) Bey'in kızıydı. Uzun müddet makine mühendisliği tahsili vesilesiyle İngiltere'de bulunduğu için arkadaşlarınınca (jön) telkîb edilmiş¹⁹⁵ olan bu zat, vatana Türklüğünden ve İslamiyet'ten adeta tecrit etmiş¹⁹⁶ bir halde dönmüş ve fazla mutaassıp bulunduğu karısını tatlik¹⁹⁷ ederek, civar bir mahallenin imamı olan ihtiyar babası da evden kovduktan sonra Heybeli Ada'da tanıdığı şıllık bir Rum kızını her işini görmek ve o vakit dokuz yaşında kadar olan kızı Melahate de bakmak üzere yanına almıştı.

Melahat on yaşına girince, Rum karısı onu başından defetmek istedi. İsmail Bey kızını leyli bir mektebe koydu. Altı sene kız, ayda bir defa babasını gördü, tatillerde münavebe¹⁹⁸ ile akraba evlerine misafir oldu, sokaklarda avare surette durdu, bu serseri hayat esnasında oynadığı erkeklerden biri ile de ciddi münasebet te'sis¹⁹⁹ etti. Şimdi, pederinin vefatıyla avdet eden büyük babasının yanında alenen serbest hayata atılamayan, fakat kendince malum olan mühim bir sebep dolayısıyla herhangi bir kocaya da varamayan Melahat Hanım mektepte edinmiş olduğu ufak bir sermaye-i irfanla aileler nezdinde hocalık ediyor kendisini, lekesine rağmen zevceliğe kabul edecek budalaların zuhûruna²⁰⁰ intizaren²⁰¹ geçinip gidiyordu.

---

¹⁹² neşv ü nema: gelişip büyüme

¹⁹³ el-haletü hazihi: bugünkü günde, hâlâ

¹⁹⁴ semere: fayda

¹⁹⁵ telkîb (et-): lakapla tanınmak

¹⁹⁶ tecrit (et-): ayrılmak

¹⁹⁷ tatlik (et-): bırakma

¹⁹⁸ münavebe: nöbetleşme

¹⁹⁹ te'sis (et-): kurmak

²⁰⁰ zuhur: çıkma

Ruhnîyaz Hanımefendi, kızlarının Türkçedeki malumatını tevsi²⁰² için bu Melahat Hanıma müracaat etmişti. Evvela enini belli etmeyerek, vazife-i ta'limiyesini ciddi bir surette ifaya başlayan hoca hanım, Süveyda ile Süheyla'nın meyl ü istidadlarını anlar anlamaz, bu meyl ü istidada hizmet etmeyi kendi menfaatine muvâfık²⁰³ gördü.

Ders bahanesiyle odaya kapandıkları vakit, ansızın bir yabancının içeriye dalıvermesi ihtimaline mebni²⁰⁴ masanın üzerinde açık bulundurdukları kitaplara, defterlere, hiç atf-ı nazar²⁰⁵ etmeden, dedikoduya başlarlar, açık saçık hikâyeler, fıkralar, masallar söyleşirlerdi. Bu meclislere ale'l-ekser²⁰⁶ Fazıl Bey'de iştirak eder, onun huzuru, küçük hanımların hayâsını zerre kadar rencide etmezdi, bilakis, Melahat Hanım anlattıkça, müstehcen, galiz²⁰⁷ imallerde buldukça delikanlının yüzüne bakar, kahkaha ile güler, Fazıl'ın:

– Ne kadar (espiritüel) siz Melahat Hanım!

Cümle-i takdirkaranesini beklerdi.

Süveyda, Melahat'e çarçabuk ısınmıştı. Her türlü esrarını ona söylüyor, düşüncelerini, emellerini, hissiyatını apaçık anlatıyordu.

Bir gün, odasında yalnız, aynanın önünde tuvaletini yaparken teklifsizce içeri giren Fazıl Bey genç kızın çıplak kollarına, dekölte gömleğin gizleyemediği güzel göğsünün manzarasına dayanamayarak:

– Mâşer kuzin! . İnsanın bu kadar güzel vücudu olunca onu öpmek tabiata karşı küfran-ı nimettir.

Demesiyle, çiğ görünmemek için!

– Buyurun!

Demiş ve beyaz omuzlarını, Fazıl'ın çapkın, arsız dudaklarının temasına arz etmişti.

---

²⁰¹ intizar: beklemek

²⁰² tevsi: yayma

²⁰³ muvafık: uygun

²⁰⁴ mebni: -den dolayı

²⁰⁵ atf-ı nazar (et-): hiç bakmamak

²⁰⁶ ale'l-ekser: genellikle

²⁰⁷ galiz: kaba

Ertesi sabah, bu vakayı Melahat'e hikâye ederek mütalaasını²⁰⁸ sordu. Bu kadarlık müsadecarlığın asri adab-ı muaşerete muvafık bir fi'ilden²⁰⁹ ibaret olup olmadığını bilmek istedi.

Hoca Hanım, bunun gayet ehemmiyetsiz, hatta pek tabii bir eser-i nezaket olduğunu ve icâbat-ı zamana tamamen riâyatkar bulunan bir muhitte daha ileriye bile gidildiğini söyledikten sonra, o güne kadar şâkirdinden gizli tuttuğu kendi sergüzeştini bütün tafsilatıyla²¹⁰ hikâye etti.

O andan itibaren Süveyda'nın kalbinde yeni bir emel uyandı. Bir saat evvel aşkın tekmil-i huzuzatını tatmak emeli...

İşte, bir taraftan Fazıl Bey'in, diğer taraftan da Melahat Hanım'ın dersleriyle, telkinatıyla ahlakı, safiyeti, ismeti bozulmakta olan Cabbar Paşa kızlarını doğru yoldan ayırmak için bu kifayet etmiyormuş gibi, bir de bu zavallı ailenin arasına Matmazel Kleopatra karıştı:

Böyle usta, ehil, gayur²¹¹ malumlarıyla, iki genç kızın çarçabuk zamana uyacakları bir iştibah idi. Zira talebenin istidadı da, ebeveyninin lakaydı da, o malumların ehliyet ve iktidarıyla cidden mütenasıbdı.

3

Küçük hanımlar derslerini güya sabahleyin alıyor, öğleden sonra muntazan gezmeye çıkıyorlardı. Dadının hayırhâhâne²¹² ihtarı²¹³ üzerine Ruhniyaz Hanım, kızlarının bu her gün ki sokağa çıkmalarına itiraz etmek istedi. Süveyda:

–Yalnız çıkmıyoruz a! Anne! Uzağa da gitmiyoruz... Şöyle bir dolaşıp eve dönüyoruz. Kapalı oturup da bunalacak değiliz ya!

Dedi. O aralık, yanlarında bulunan Fazıl da söze karışarak:

---

²⁰⁸ mütalaa: düşünce

²⁰⁹ adab-ı muaşerete uygun bir fi'il: edep kurallarına uygun olay

²¹⁰ tafsilat: açıklama

²¹¹ gayur: gayretli

²¹² hayırhâhâne: iyilikle

²¹³ ihtar: uyarı

–Bırakınız yenge! Bu (pöromönad) ler, hayatın (pratik) cihazlarını öğrenmek için çok faydalıdır. Fransız (ütür) lerinden biri: “İnsan en çok okumakla değil, görmeye öğrenir.” diyor. Görmek de gezmekle olur değil mi?

Mütalaasında bulundu. Bunun üzerine zavallı saf kadın, fazla ısrar edemedi. Büyük kızının yanında kocaya vardığı zaman bittabî²¹⁴ bu kadar serbest olamayacağını, onun için kendisini daha ziyade sıkıp üzmenin günah olduğunu da düşündü. Kıyafeti hakkında bazı nasihatlerde bulunduktan sonra:

– Gidin güle güle kızım!.. Fakat erken dönün de Paşa babanız merak etmesin!

Tenbihiyle iktifâ²¹⁵ etti. Bu suretle, esasen istihsaline lüzum görmedikleri mezuniyet maderaneyi²¹⁶ de almış olunca, tanrının günü²¹⁷, yemeğini yer yemez, odalarına çekiliyor, Matmazel Kleopatra ile Melahat Hanım’ın tarifatkar âgaâhanesi²¹⁸ bazen de hazır bi’l-meclis bulunan Fazıl Bey’in mütalaat-ı vâkifânesi vechile²¹⁹, saatlerce süren tuvaletlerini ikmalle, göğsü bağı açık, yüzün kaffe-i aksamı²²⁰ boyalı, perçemler meydanda, baldırlar dizkapağından aşağı mekşûf²²¹ olduğu halde sokağa fırlıyorlardı.

Aksaray halkı bu derece nazar-ı ferib bir kepezeliğe alışmamış olduğu için. Aşağı yukarı muayyen²²² saatte geçen bu beş kişilik züppe kafilesini temaşa için köşedeki mahalle kahvesine doluşurdu. Önde Süveyda Hanımla Rum kızı, arkalarında Melahat’le Süheyla, onları takiben de, burnunun kılları dudaklarına tecavüz etmiş gibi duran bıyıkları, düğmesi iliklenince Süheyla’nın göğsünden daha büyük bir göğsün mevcudiyeti hissini veren son moda ceketi, pudralı yüzü, boyalı dudağı, bilezikli kolu, mücella tırnaklarıyla Fazıl Bey geçiyorken, mahallenin külhanbeyleri, kahvenin kapısı önünde adeta selama duruyorlardı. Onlar geçip gittikten sonra

---

²¹⁴ bittabi: doğal olarak

²¹⁵ iktifâ (et-): yetinmek

²¹⁶ maderane: ana gibi

²¹⁷ tanrının günü: hemen her gün

²¹⁸ tarifatkar âgâhane: yönlendirici bilgisi

²¹⁹ mütalaat-ı vakıfanesi vechile: incelemeleri doğrultusunda

²²⁰ kaffe-i aksamı: tamamı

²²¹ mekşuf: keşfolunmuş

²²² muayyen: belirlenmiş

akşama kadar bahisleri sürüyordu. Galiz mülahazalar, çirkin temenniler. Bî edibâne²²³ teşrihler, perde-i birunane²²⁴ latifelerin hadd ü hesabı yoktu.

Bazen cürreti artırır da kafiye söz atan da bulunurdu. Bundan sıkılan Süveyda, ba'dema²²⁵ yolu değiştirmeyi teklif etmiş lakin Fazıl'ın itirazına uğramıştı.

– Bırakınız, rica ederim... Hiç ehemmiyet vermeyiniz. (bas klas) ne yaptığını bilmez ki! Biçareler (sivilizasyon) dan tamamıyla bi haberdir. Göre göre onlar da (inisiye) olur.

Adab-ı asriye malumunun bu doğru mütalaası üzerine, hedef oldukları taarruzata aldirmayarak, kahvenin önünden güle konuşa geçmekte beis²²⁶ görmüyorlar, oradan Aksaray Caddesi'ne çıkıyorlar, kâh, Fazıl'ın tabirince tramvay alarak kâh arabaya binerek Beyoğlu'na geçiyorlardı.

Burada, genç kızlar kendilerini daha hür, daha ferah hissediyorlardı. İstanbul cihetinde, ehemmiyet vermeye azmettikleri halde kendilerini tazib²²⁷ eden tahtı'e-kâr²²⁸ nazarlar Beyoğlu'nda yoktu. Herkes onlar gibi, her kadın süslü, boyalı serbest, asrî idi. Şüphesiz burada hayat, medeniyet, zevk vardı. Ne idi o İstanbul'un kafesli, yüksek duvarlı, hapishane tarzındaki evleri? Annelerinin orada geçirdiği ömür, ömür müydü? İnsan niçin münzevi yaşasın? Neden ömrü oldukça hep aynı erkeğin yüzünü görmeye mahkûm olsun? Bu ne köhne, saçma, ne zalim bir düşünce!

Süveyda Hanım böyle düşünüp dururken Fazıl Bey teklif ediyordu.

– Şurada bir şokola alalım mı?

– Hay hay!

Alâmûd şekerinin kapısından içeriye dalıyorlar, alt katta oturan erkeklerin kimi hayran, kimi müstehzi, pek azı lakayt nazarların arasından geçerek üst kattaki balkonumsu yere çıkıyorlardı.

---

²²³ edyan: dinler

²²⁴ perde-i birun: utanmazca

²²⁵ badema: böylece

²²⁶ beis: engel

²²⁷ tazib (et-): acı çektirmek

²²⁸ tahtı'e-kâr: itham edici

Orada daha başka hanımlar da oturuyordu. Ekserisi, Fazıl yanlarından geçerken, hafif bir tebessüm ve bir baş eğmesiyle aşinalık ediyorlardı.

Bu dükkâna ilk gelişlerinde Süveyda sormuştu:

– Bunlar kim, Fazıl?

Hangisini soruyorsun?

– Sana selam vereni?

– Ben üç kişi ile selamlaştım...

– Şurada, merdivenin yanında oturan (luter) mantoluyu...

– O, iyi bir kızcağız... Mediha derler... Kocasını erkân-ı harbdi boşandı. Şimdi arkadaşlarından birinin metresidir.

– Metresi mi?

–Evet! Nikâhsız karısı. Şaşacak ne var? Beraber yaşıyorlar. Hem o kadar sevişiyorlar ki imkân yok Mediha Behçet'e hıyanet etmez... Şimdi de eminim ki onu bekliyor. İhtimal ki birlikte bir yere, belki sinemaya gidecekler.

– Kocasından niçin boşandı:

– (Banal) bir mesele... Herifi be tanırım. Mediha ile ikisi tamamen (leduza kesteremite). Zıt mı zıt! Kızcağız ne kadar ince, hassas, sivilize ise herif o kadar kaba... Adeta bir (barut) düşün ki, Mediha'ya: "sık sık" sokağa çıkma, çıktığın vakit de dadını beraber al! demiş. (Kel embesil)! Karısını mektep çocuğu zannetmiş.

– Sebep bu mu?

–Daha ne olsun! Yirminci asırda, bir kadın bu kadar kayıt altına girer mi? (nespâ) Matmazel Kleopatra?

– (Vuzave rezun bek)!

Rum mürebbiye de tasdik ettikten sonra Süveyda bir şey demedi. Etrafını tetkike koyuldu. Tam o esnada, mevzubahis olan Mediha'nın yanına, uzun boylu, iri yarı bir asker geldi, laubali bir tavırla kadının elini dudaklarına götürerek uzun uzun öptü. Sonra Mediha Hanım'ın ağzından çıkan şu sözler işitildi:

– Ne kadar geç kaldın Selim! Gitmek üzere idim...

Fazıl'ın biraz evvel ki ifadâtını²²⁹ tekzip eden²³⁰ bu sahne karşısında Süveyda, amcazadesinden istizah-ı keyfiyet²³¹ edince, Fazıl, dudaklarını buruşturup omuzlarını silkti:

– Puh! Dedi. Ehemmiyetsiz bir (flört)! Bundan, Mediha'nın Behçet'e hıyanet ettiği manası çıkmaz ki!

– (Flört) mü? Ne demek o?

– Yemekte çerez ne ise (amor) da da (flört) o dur.

Amerika'da bütün genç kızlar, uzun boylu flört yaparlar, kimse ağız açıp bir şey söylemez...

Kezalik²³² Avrupa'da, bütün kadınların müteaddid²³³ flörtleri vardır. Sorarım sana... Seni öptüğüm zaman senin nene hanel gelir? Hiç!

– Demek bu ayıp değil, öyle mi?

– Elbette! Değil(silüvile)!

İşte böyle, verdiği derslere ameli misallerde göstererek, Fazıl Bey Süveyda'yı yetiştirmeye gayret ediyordu. Akşam, sular kararıp da avdet saati geldiği zaman, Beyoğlu'nda kalmak mecburiyetiyle veda ederken, o gün talim olunan meselenin ikmal müzakeresini Melahat bırakıyor, kendi başına cadde-i kebirin ortasında kalan

---

²²⁹ ifadât: söylemek

²³⁰ tekzip (et-): yalanlamak

²³¹ istizah-ı keyfiyet: durum hakkında açıklama istemek

²³² kezalik: yine öyle

²³³ müteaddid: birden çok

üç genç kadın – kendilerini yakından takip eden erkeklere bezle’ltat²³⁴ ederek Aksaray’a dönüyorlardı.

Akıllarınca, o gün zaman-ı muvafık bir tarzda gezmiş, hem de pek çok eğlenmiş oluyorlardı.

Mamafih bu eğlenceler gitgide, küçük hanımları memnun edemez oldu. Yalnız Beyoğlu’nda bir aşağı, bir yukarı dolaşmak postacıda oturmak, sinemaya gitmek kendilerine kâfi gelmiyordu. (Sosyete) ye girmek, Fazıl’ın anlattığı alemlere karışmış, o vakte kadar isimlerini yalnız ağzından fakat mütemadiyen işittikleri, (foks trot), (şîmi), (vanstep) rakslarını görmek hatta öğrenip oynamak arzusu gönüllerini ateş gibi kavurmaya başladı.

Bu arzularını Fazıl’a da Kleopatra’ya da ihsas ettiler. Lakin Fazıl kendi ülfet ettiği asrî mahafîle²³⁵ bu iki genç kızı götürmeyi, bizzat muvafık görmüyordu. Çapkınlıkla şöhret bulmuş olması, onun rabitalı ailelerin harimine²³⁶ kabule mani olduğu cihetle, bütün görüştüğü kimseler kendi gibi zırzoplardı. Onun için iki hemşirenin temennisini reddetmekle beraber sarîh²³⁷ bir vaatte de bulunmadı.

Kleopatra’ya gelince, o da bittabii Cabbar Paşa kızlarını tatavlaya²³⁸ götüremezdi. O muhitin kendilerini memnun edemeyeceğini ve başka semtte oturan hiçbir tanıdığı olmadığını itirafla beyan-ı mazeret etti.

Lakin kızlar, her vesile ile Fazıl’ı sıkıştırmaktan geri durmuyorlardı delikanlı naçar kaldı. Onların arzusunu refikasına anlattı yardımlarını istedi.

Bunlar meyanında Şadan isminde bir aktör vardı. Pek genç, lakin amatör kumpanyalarında sahneye çıktığı vakit tüysüz çehresinin güzelliği, etvar u evzainın²³⁹ emsaline nispeten kibar ve narin oluşu kadın erkek bir kısım halkın nazarı takdirini celbe muvaffak olmuş, ancak bu muvaffakiyetini kendi hüsnüne değil

---

²³⁴ bezle’ltat (et-): hoş sözler

²³⁵ asrî mahafil: modern yer

²³⁶ rabitalı ailelerin harimi: saygın ailelerin kendine özel alanı

²³⁷ sarîh: açık

²³⁸ tatavla: eğlence

²³⁹ etvâr u evza’: mütevazi tavırlar

sanat-ı temsildeki iktidarına atfederek, şımarıp, kendi başına bir tiyatro tesis etmek sevdasına düşmüştü.

Bu kâr-ı azmi²⁴⁰ başarabilmek için lazım olan sermayeyi tedarik etmek bir mesele idi. Bir müddet şuna buna başvurdu fakat istediği parayı bulamadı. Nihayet, yaşı otuzu çok geçmediği için erkeğin çok gencinden haz eden Faliha Hanım isminde, mazisi karma karışık, zengin bir kadın imdada yetişti. Şadan Bey aynı zamanda hem tiyatrosuna hem de Faliha Hanım'a malik oldu.

Beyoğlu cihetinde isticar etmiş²⁴¹ olduğu binada Türkçe roller oynatıyorlar, meşuk-ı dehayı²⁴² sanatını temaşadan nefislerini mahrum eden ahalinin boş kalan yerlerini, Faliha Hanım'ın kabile-i ihbasi²⁴³ dolduruyordu.

Bu Faliha Hanım vaktiyle çok güzel olduğu için dostları kesîr²⁴⁴ idi. Haftada bir çarşamba günleri, saat dörtten yediye kadar bazen de daha geç devam eden çay ziyafetlerinden her cinsten ve her milletten la-akal²⁴⁵ olan, on beş kişi isbat-ı vücut²⁴⁶ ederdi:

Fazıl, amcazadelerinin ısrarı karşısında, onları Faliha Hanım'ın çaylarına götürmeyi, bunun için de Şadan'ın tavassutuna²⁴⁷ müracaat etmeyi düşünmüştü. Öyle de yaptı Şadan, ettiği lütfun ehemmiyetini muhatabına ihsas edecek²⁴⁸ kadar ağır bir tavırla:

– Baş üstüne, azizim! Dedi; Faliha da ben de şerefyâb oluruz. Mesela gelecek çarşamba buyurunuz!

Fazıl memnuniyetten adeta uçuyor gibi, Cabbar Paşa konağına koştu. Süveyda, Süheyla ve bir de Melahat'le birlikte akd olunan²⁴⁹ meclis-i meşverette²⁵⁰, çarşamba günü akşamı, belki gece yarısına kadar sürecek olan gaybubet için Ruhniyaz Hanımefendi'den izin koparmak çareleri düşünüldü. Bittabii mazisinin

²⁴⁰ kar-ı azmi: azimli kararı

²⁴¹ isticar (et-): kiralamak

²⁴² meşuk-ı deha: anlaşılamayan

²⁴³ kabile-i ihbas: hayır grubu

²⁴⁴ kesîr: zengin

²⁴⁵ la-akal: en azından

²⁴⁶ isbat-ı vücut: bulunmak

²⁴⁷ tavassut: aracılık yapma

²⁴⁸ ihsas (et-): hissettirmek

²⁴⁹ akd (ol-): düzenlenen

²⁵⁰ meclis-i meşveret: düşüncelerin tartışıldığı toplantı

münasebetsizliği hasebiyle Faliha Hanım'ın ismini söylemek bile tehlikeli idi. Binaenaleyh kemal-i itina ile bir yalan uyduruldu. Güya Melahat'in evinde oturmaya gidilecekti.

Ruhniyaz Hanım çocukların bu husustaki müracaatlarını reddetmedi. Fakat her ihtimale karşı yanlarına dadı kalfayı katmak istiyordu. Afakta²⁵¹ beliren bu tehlikeyi Fazıl'ın zekâsı bertaraf etti.

–Ne merak ediyorsunuz yenge heşirelerimi ben kendim bizzat götürür getiririm.

Diye teminat verdiği gibi, Süveyda, ihtiyarın çenesini okşayarak:

–Aman, anneciğim! Dedi gençler, biz bize eğleneceğiz! Dadımın gelmesine hiç lüzum yoktur.

Şimdi iş Paşa'ya duyurmamaya kalıyordu. Kurnazca bir istintak²⁵² neticesinde, onun da aynı çarşamba günü tekyenin²⁵³ birine davetli olduğu anlaşılınca, artık ortada bir engel kalmadı. İki hemşire, hummalı²⁵⁴ bir faaliyetle hazırlanmaya, gece rüyada, hep eğlence, zevk, tarab²⁵⁵ görmeye başladılar.

Nihayet, çarşamba hulul etti²⁵⁶ sabahleyin erkenden, bir biri arkasına giyip çıkardığı elbiselerden hangisinin en ziyade yakıştığını aynada mukayese edip hiç birine karar veremeyen küçük hanımlar, ikindiye doğru odalarından çıkıp ta, sofada dadı ile habhâb²⁵⁷ karşılaştınca, hatunun az kaldı, akli başından gidiyordu.

Vişne suyu bulaşmış gibi duran mor dudaklarından boğuk bir sayha-i hayret²⁵⁸ çıktı.

– Bu nasıl kıyafet, Allah'ı seversen? !

Süveyda, kolsuz bir tül esvap giymiş, yusyuvurlak dekölte yakasından, iştiha aver²⁵⁹ bir isimle müsemma²⁶⁰ o limon fasılasına mensup olan meyveyi ihtar eden iki sîmîn

---

²⁵¹ afak: ufuk

²⁵² istintak: sorgulama

²⁵³ tekye: tekke

²⁵⁴ hummalı: yoğun

²⁵⁵ tarab: zevinç

²⁵⁶ hulul (et-): gelip çatmak

²⁵⁷ habhâb: işsiz güçsüz dolaşan kimse

²⁵⁸ sayha-i hayret: hayret çığlığı

²⁵⁹ iştiha-aver: iştah açan

girişinin²⁶¹ bütün güzelliklerini apaçık arz ediyordu bacaklarını kalçaya rabt eden oynak yerinden itibaren meşkur bırakan kısacık eteği şeffaf çorapları, dadı kalfaya, hanımın yedi günlük lohusa eğlencesinde konağa gelen çengi kızlarını hatırlattı hele Süheyla'yı da hemen buna benzer bir kılıkta görünce, büsbütün afallaşarak sordu:

– Sahih böyle mi sokağa çıkacaksın ayol?

– Ne var ki? Esvabım fena mı dadı?

– Töbe Yarabbim! . Hamama girer gibi, adamı taşa tutarlar...

– Bir şeyincik de yapamazlar... Kimin ne haddine?

Kalfa, başını iki tarafa sallaya sallaya uzaklaştı. Yarım saat sonra küçük hanımlar, kendilerini almaya gelen Fazıl'ın refakatinde konaktan çıktılar. Caddeye kadar yürüyüp, orada, mükellef²⁶² bir otomobilin içinde beklemekte olan Melahat'e kavuşup, hep birlikte Beyoğlu tarikiyle²⁶³ Şişli'ye doğru yollandılar.

Süveyda ile Süheyla henüz Taksim'den ötesini bilmiyorlardı. Yekdiğerini vely²⁶⁴ ve takip eden otomobiller, arabalar, tramvaylar rengârenk, biçim biçim tuvaletler içerisinde güzel kadınlar, şık beylerle, bu geniş, ağaçlı caddeyi çok beğendiler bu havalide²⁶⁵ oturan insanların bahtiyarlığına canıgönülden gıpta ettiler:

Beş on dakika sonra Şişli'ye varmışlardı.

Otomobil caddenin üzerinde kâin²⁶⁶, yüksek kâr-gîr²⁶⁷ bir apartmanın önünde durdu. En evvel yere atlayan Fazıl'ın delaletiyle üç kız indiler, yirmi, yirmi beş ayak merdiven çıkıp binanın üçüncü kat kapısını çaldılar. İki kız kardeşin yüreği helecandan şiddetle çarpıyordu. İki dakika kadar süren bir intizardan sonra kapı açıldı. İçeriden genç kahkahalar, cıvıltılar, işitiliyordu.

---

²⁶⁰ müsemma: çağırılan

²⁶¹ sîmin girih: gümüş düğüm

²⁶² mükellef: özenle hazırlanmış

²⁶³ tarik: yol

²⁶⁴ vely: birbiri ardı sıra gelme

²⁶⁵ havali: etraf

²⁶⁶ kâin: olan

²⁶⁷ kâr-gîr: taştan veya tuğladan yapılmış bina

Medhalde²⁶⁸, hanımlar montlarını çıkarırken, sağ tarafta bir odadan, uzun boylu, adeta şişmanca, çok sarı saçlı her türlü ihtimama rağmen senelerin asar-ı tahribinin²⁶⁹ hutut u vechiyyesinden²⁷⁰ tamamen gidermeye muvaffak olamamış bir kadın – ev sahibesi Faliha Hanım- çıktı, zairlerine doğru birkaç adım attı. Yapmacıklı bir eda ile Fazıl' a hitaben:

–Kendinizi ne kadar çok bekleddiniz Fazıl Bey! Dedi Fazıl? Alelacele püskülsüz fesini çıkarıp portmantoya astı re's-i kıhfına²⁷¹ tutkalla yapışık gibi duran ıslak kara saçlarının ayrığını hemen düzeltti ve Faliha Hanım'ın tombul, pomatalı²⁷² elinin üzerine bir buse-i ihtiram kondurarak:

– Ne deseniz hakkınız var efendim! Kusurum pek çok...

Sonra, arkasında bekleyen üç kızını işaretle, ilave etti:

– Müsaade buyurur musunuz takdim edeyim?

– Rica ederim.

– Kuzenim Matmazel Süveyda Cabbar. Bu da Süheyla Cabbar... Bu hanım da Matmazel Melahat İsmail.

– Memnun oldum! Zaten küçük hanımefendilerin simasını işitmişim. Lakin burada durmayalım... Buyurun efendim.

Bir zevk-i galiz²⁷³ ile döşenmiş, fazla yaldıza ve kumaşa boğulmuş büyük salondan içeriye girdiler. Neşeli laubali sohbetlerle meşgul olan, kadınlı erkekli bir kalabalık derhal sükut etti. Kadınlar bu yeni misafirleri, hele Süveyda'yı baştan aşağı dikkatle süzüyorlardı. Resm-i takdimi Faliha Hanım ifa ederken, Fazıl da bildiklerini birer birer selamladı.

---

²⁶⁸ medhal: giriş

²⁶⁹ asar-ı tahrir: senelerin yorgunluğu

²⁷⁰ hutut u vechiyye: yüz çizgileri

²⁷¹ re's-i kıhfına: kafasının üstüne

²⁷² pomata: yaralara ve saçlara sürülen yağlı merhem

²⁷³ zevk-i galiz: kaba bir zevk

Kızlar, ilk defa dahil oldukları bu cemiyeti teşkil eden eşhası²⁷⁴ iyiden iyiye tanımak için tetkike koyuldular. İç içe iki oda ile bir ufak sofadan mürekkep bu salon epeyce vasi²⁷⁵ idi. Misafirler, ikişer üçer kişilik gruplara ayrılmış, birbirlerinden uzak hususi meclisler kurmuşlardı. Bunların her birinde gaibler, hatta mevcutlar hakkında türlü dedikodular yapılıyor, adam çekiştiriliyordu. Kıvrık saçlardan! Üryan omuzlardan! Nim-güşâde²⁷⁶ göğüslerden, tenessür²⁷⁷ eden ılık, keskin lavanta ve pudra kokuları odaya yayılmış, teneffüsle dimağa nüfuz ve adeta herkesi sarhoş ediyordu.

Havada, aşk, çılgınlık, asabiyet, neşe, zevk vardı. Aza-ı meclisin²⁷⁸ her hal ve tavrına biraz sonra çığırından çıkmaya pek müsait bir laubalilik hâkim oluyordu. Beyaz önlüklü, beyaz hotuzlu genç hizmetçilerin dolaştırdıkları dolu likör²⁷⁹ kadehleri boşaldıkça gözlerde çapkın lemalar²⁸⁰ çakıyor, kahkahalar gevrekliyor, mükâlemelerde açılıp saçılıyor, her türlü kuyûddan²⁸¹ sıyrılıyor.

Süveyda, muhite hemen alışverişmişti. Çıplak kollarını, arsız nazarlarıyla, adeta yiyecekmiş gibi temaşa eden yaşlıca bir bey ile Faliha'nın arasında oturmuş, erkeklerin pek beklediği kadar mazhar-ı iltifatı²⁸² olamadığı için bazen huzuzat-ı nefsanîyesinin²⁸³ temin ve tatminini hemcinslerinden de aramaktan çekinmeyen bu eski fahişe ile şakalaşıyordu. Salonun öbür ucunda ise Fazıl, Şadan ve yine onlar gibi iki tüysüz züppe, Süheyla ile Melahat'i, ortalarına almış aşkın nikâh ile mukayyed olursa beş para etmediğine dair konferans veriyorlardı.

Bir aralık orta yerde ayakta duran, uzun saçlı, buruşuk simalı, bıyiksız bir ihtiyarın etrafını alıp, deminden beri hararetili hararetili münakaşa etmekte olan bir grup Faliha ile Süveyda'nın yanına yaklaştı ve sahîbe-i haneden²⁸⁴ istizan²⁸⁵ etti:

– Biraz dans edelim değil mi?

---

²⁷⁴ eşhas: şahıslar

²⁷⁵ vasi: geniş

²⁷⁶ nim-güşâde: yarı açık

²⁷⁷ tenessür (et-): yayılma

²⁷⁸ aza-ı meclis: meclis üyeleri

²⁷⁹ likör: içinde ispiroto bulunan her tür meyveli içki

²⁸⁰ lema: ışıltı

²⁸¹ kuyûd: kayıtlar

²⁸² mazhar-ı iltifat: görmek istediği iltifat

²⁸³ huzuzat-ı nefsanîye; nefsi zevkler

²⁸⁴ sahîbe-i hane: ev sahibi

²⁸⁵ istizan (et-): izin istemek

Salonu dolduran gençler hep bir ağızdan cevap verdiler!

– Ya! ... Ya! ... Dans edelim! ...

Cümlesi ayağa kalkmıştı. Bir kısmı orta yerdeki masaların, iskemlelerin üzerine atladı. Lahzada²⁸⁶, raksa mani olabilecek bütün eşya kenara çekildi.

Şadan Süveyda'nın yanına geldi:

– Müsaade buyurursanız beraber (foks trot) yapalım; hanımefendi! . Dedi.

Süveyda, alafranga dans etmesini bilmiyordu. Hicabından²⁸⁷ kızardı, fakat cehlini²⁸⁸ itiraf edemedi; yalan söyledi:

– Mazur görün efendim! . Başım dönüyor.

Şadan ısrar ediyordu:

– Birazdan açılırsınız.

Hayır! Çok rica ederim beni affedin.

Öteden Fazıl atladı:

– Ne o! Ne oluyor? . (Mabel kuzen)i üzüyorsunuz galiba?

Herkes genç kızın etrafına toplanmıştı. Faliha Hanım sordu:

– Sıkılıyor musunuz güzelim?

– Hayır efendim! Estağfirullah...

Meseleyi Fazıl izah etti: Bıyıksız ihtiyar da Süveyda'nın yanına sokulmuştu. Şadan onu takdim etti:

– Mösyö Pol Düz Taban! . Kendileri bugün İstanbul'un en meşhur piyanistidir.

– Teşrif ettim Mösyö?

---

²⁸⁶ lahaza: bir anda

²⁸⁷ hicab: utanç

²⁸⁸ cehl: bilgisizlik

– Terfiyan Hanımefendi!

Süveyda, boş bulunarak iltifat etmiş olmak için sordu:

– Ne çalışyorsunuz Mösyö!

– Piyano oynarım efendim.

– Herhalde çok iyi çalışıyorsunuzdur?

– O, kendi zatiliğiniz, cenabınız oynamazsınız?

– Maateessüf? ...

– Şante edersiniz yoksam?

Süveyda henüz cevap vermeden; Cumhur haykırmaya başladı?

– Mastro! . Mastro! . Haydi bekliyoruz. (Foks trot)!

Mösyö Pol koştu. Piyanodan, üzerinde kedi geziniyormuş gibi bir ses çıktı. Bir an içinde, dört beş kişi müstesna olmak üzere bütün salon halkı asabi bir alete giriftar olmuş gibi zıplamaya, birbirini kucaklayıp kıvranmaya başladı. Oturduğu yerden, bu manzaraya Süveyda'nın ağzının suyu akıyordu. Sanki gaşy olmuştu²⁸⁹. Dalgın nazarları, yekdiğerini der-âguş²⁹⁰ etmiş, mesut çiftlerin hareketini takip ediyordu.

Deminden beri uzakta oturan, uzun saçlı, mariz²⁹¹ yüzlü, sıska, tüysüz bir delikanlı, yerinden kalkıp, ağır adımlarla genç kızın yanına yaklaştı. Hizmetçilerine emir vermek üzere dışarıya çıkan Faliha Hanım'ın boş bıraktığı koltuğun üzerine oturdu. Vürudunu²⁹² ihsas²⁹³ için bir iki defa hafif öksürdü sonra:

– Manzara pek şairane, değil mi hanımefendi diye sordu.

– Evet efendim.

---

²⁸⁹ gaşy olmak: kendinden geçmek

²⁹⁰ der-âguş (et-): sarılmak

²⁹¹ mariz: hasta

²⁹² vürud: gelmek

²⁹³ ihsas (et-): hissettirmek

– Bendenizi raksın temaşası sermest-i huzuz²⁹⁴ eder. Mûsikînin şen nağmelerine uydurulan ahenktar hareketlerle hıraman olan güzel bir kadın vücudunu saatlerce seyretsem, nazarlarımın, ruhumun, nefsimin ihtiyaç bedi'ini²⁹⁵ yine tatmin edemem.

– Tabii efendim!

– Kadın esasen bir şiidir... İki şiiirin bir araya gelmesi kadar nefis bir şey olur mu?

Süveyda, canını sıkan bu bahsi dinlemiyor, vücutları adeta girift olmuş, dudakları temas edercesine birbirine takrib²⁹⁶ etmiş, gözleri kaymış, ağır ağır raks eden bir çiftin hareketini takip ediyordu. Oynayan kadın, ufak tefek bir şeydi. Belki yaşça da kendisinden küçüktü buna rağmen ne de güzel dans biliyordu ve ne bahtiyardı. Kendisine icab eden asrî terbiyeyi bu güne kadar vermemiş olan ebeveynine karşı içinde lanet okuyor, haline haset ettiği o genç kızın yerinde olamadığı için ağlayacağı geliyordu.

Lakin yanındaki geveze, Süveyda'ya rahat rahat bu düşüncelerini takip için meydan vermemeye azmetmişti.

O aralık içeriye giren hizmetçinin elindeki tepsiden bir dolu kadeh şampanya kaptı, kıza uzatarak:

– Buyurunuz hanımefendi! Dedi. Bir kadeh şampanya alınız! . Tabiatın en ince mevcudu olan kadına, alem-i medeniyetin içkisi olan şampanya yaraşır. Kadın, aşk için yaratılmıştır... Aşkın alevini ise bu canlandırır. Bendeniz...

– Teşekkür ederim!

Züppe cümlesini tamamlamadan, Süveyda, kadehi aldı. Harareten içi yanıyor, buna bir de ateş-i haset inzimam²⁹⁷ ediyordu. Dudaklarını billur kaseye yapıştırdı, köpüklü, müskir-i mayi'i²⁹⁸ birden dikerek içti. Züppe yine söze başladı:

---

²⁹⁴ sermest-i huzuz: zevk sarhoşu

²⁹⁵ ihtiyaç bedi'i: güzellik ihtiyacı

²⁹⁶ takrib (et-): yaklaşmak

²⁹⁷ ateş-i haset inzimam (et-): haset ateşinin artması

²⁹⁸ müskir-i mayi'i: sarhoşluk veren sıvı

–Bendeniz, şampanya ve çiçek sevmeyen kadından hoşlanmam. Şiirlerimin birinde bu hissimi ifade etmişim... Tuhaf tesadüf meğer bu akşam sizin yanınızda teyit etmek mukaddermiş.

Biraz sükût etti. Süveyda'nın kendisinden bu şiiri dinlemek istemesini bekledi, fakat kız oralarda değildi. Bu derece-i lakaydı azıcık gücüne gitmekle beraber, dayanamadı, kendisi sordu:

– O şiirimi size okuyayım mı?

Dalgın nazarlarını, hala yorulmadan raks eden ma'hud²⁹⁹ çiftten ayırmaksızın cevap verdi:

Okuyunuz efendim!

Elinde tüten sigarayı, züppe tablaya bastırarak söndürdü. Sinirli parmaklarıyla perişan saçlarını yokladı, mukaddime makamında.

– Ahmed Haşim buna bir de nazire söyledi. Bendenizin şiirim şudur.

Dedi; bazı mehtaplı gecelerde, köpeklerin ulumasına benzeyen giryân³⁰⁰, mühtez³⁰¹, soğuk bir sesle şu şeh-kârı³⁰² okudu:

İstedğim Kadın

Ey kadın! ...

Bana tîğ-i füsunu³⁰³ sen dayadın,

Kanıyor bak şu kalb-i muzdaribim...

Yakıyor ruhumu senin yâdın! .

---

²⁹⁹ ma'hud: bilinen, sözü edilen

³⁰⁰ giryân: ağlamak

³⁰¹ mühtez: titremek

³⁰² şeh-kâr: şaheser

³⁰³ tîğ-i füsun: sihirli kılıç

Seni ben,

Ararım hep, fakat ne gelen,

Bulunur.

Ne giden! .

Seni ruhum sorar çiçeklerden

Ve çiçeksiz görünce çıldırırım! .

Tehi³⁰⁴ kalır odalar.

İçeri sonra bir yabancı dalar! .

Durdu. Bu şiir-i nefisin muhatabında ne tesir yaptığını anlamak için, dikkatle yüzüne baktı. Fakat Süveyda bu hezeyana kulak bile vermemişti. O, hep, oynayanlara bakıyor, yalnız onları görüyordu. Aynı zamanda alışmamış olduğu halde, nefes almadan içtiği o bir tek kadeh şampanya başını fena halde sersem etmiş, tedrîcî³⁰⁵ surette sarhoş olmuştu.

Zıplayanlar tek tük yorulmuşlar, yerlerine oturmuşlardı. Raks tavsadı³⁰⁶. Piyanist, yanında oturan bir hanımın ricası üzerine, Çardaş Operetinden bir parça çaliverdi.

Bir iki saatten beri elektrikler yanmıştı. Vaktin gecikip gecikmediğini ne Süveyda düşünüyor, ne de salonun başka bir köşesinde, kendisiyle ciddi bir surette meşgul olan Şadan Bey'le Süheyla hatıra getiriyorlardı.

Melahat, üst üste likör, şampanya içmiş, fena halde bozulan midesini boşaltmak üzere dışarıya çıkmıştı. Biraz hafifledikten sonra da Faliha Hanım'ın yatak odasına,

---

³⁰⁴ tehî: boş

³⁰⁵ tedrîc: yavaş

³⁰⁶ tavsama: tadı kalmamak

hizmetçinin delaletiyle³⁰⁷ giderek, istirahat için oradaki şezlongun üzerine serilmiş yatmıştı.

Aynı ihtiyacı Süveyda da duydu. Onu şiire, bahusus kendi şiirine lakayt gördüğü için uzun saçlı züppe şair yavaşçacık yanından savuşmuş daha hassas bir muhatap aramaya gitmişti.

Süveyda yerinden kalktı; sendeleye sendeleye kapıyı buldu; kendini sofaya attı. Sofa تنها idi. Birkaç adım ilerleyerek bir melce³⁰⁸ aramak için apartmanın öbür kısmına dahil oldu. Ne yaptığını pekiyi bilmeyerek bir oda kapısı açtı. İçeriye daldı. Karanlıkta, etrafını görmüyordu, fakat bir minder buldu, üzerine yatıverdi.

Fazıl'ın kendisini takip ettiğini görmemişti. Bir dakika sonra bulunduğu odadan içeriye Fazıl da girdi, geldi yanına oturdu ve sordu:

- Rahatsız mısın Süveyda?
- Fena halde başım dönüyor...
- Neden?
- Şampanya çarptı.
- Azıcık esvabını gevşet... Ne dersin?
- Bilmem...

Fazıl'ın bu teklifi esasen bahane idi Süveyda'nın esvap namına üzerinde bulunan ipekli kumaş parçasının gevşetilecek değil, hatta tutulacak yeri yoktu. Mamafih pek hafif ve ra'şedâr³⁰⁹ bir sesle tekellüm³¹⁰ etti:

- Dur Süveyda, ben sana yardım edeyim.

Cümlesini müteâkîd³¹¹ Fazıl'ın çapkın parmakları kızın çıplak göğsünde omuzlarında, kollarında gezinmeye, kopçaları çözmeye başladı. Süveyda da

---

³⁰⁷ delalet: aracılık

³⁰⁸ melce: sığınacak yer

³⁰⁹ ra'şedâr: titreyen

³¹⁰ tekellüm (et-): söylemek

mümânaat³¹² için mecal yoktu. İspirtonun tesiri asabını da tehyic³¹³ etmiş, damarlarındaki kan, baharda olduğu gibi başka bir kuvvet, başka bir hırs ve hararetle cereyan etmekte bulunmuştu.

Şimdi, Fazıl'ın eli, cildine temas ettikçe vücudu bir haz ile ürperiyordu!

– Azıcık açıldın mı Süveyda?

– Bilmem...

Bu, “bilmem” onun ağzından bir inilti gibi çıktı, işte, en müsait zamandı. Fazıl, daha yakına sokuldu, ellerini kızın boynuna geçirdi, dudakları, onun sarışın, kıvrıkcık tüylerle müzeyyen ensesine dokundu. İkisi birden minderin üzerine yuvarlandılar...

Salondan, piyano sesleri, kahkahalar, sarhoş bir kalabalığın avaze-i pür neşesi işitiliyordu.

4

Üstat Fazıl'ın, çırağı Süveyda'ya – tabiri caiz ise – asrîlikten peştamal kuşattığı o gece, konağa nısfü'l-leyl³¹⁴ bir saat sonra dönmüşlerdi.

Kızlarının başına bir kaza gelmiş olmak endişesiyle seccadesinin üzerinde tesbih çekerek beklemiş geç vakte kadar olan Ruhniyaz Hanım, gıyabında izin verdiği için, tekyleden avdet eden paşasına bir şey açamadan naçar, yatmak mecburiyetinde bulunmuş ve küçük hanımların vürudunu beklemek vazifesini dadı kalfaya devretmişti.

Bir aralık imamın evine gönderilen Hüseyin Ağa, oradan şu haberi getirmişti.

– İmam efendi de Melahat Hanım'ı bizde zannediyormuş, o da merak etti... Akşamdan çıktı, bir daha gelmedi diyor.

Bunun üzerine dadının merakı artmış, kendi kendine söylenmeye başlamıştı.

---

³¹¹ müteâkîd: ortak olan

³¹² mümânaat: engelleme

³¹³ tehyic (et-): heyecanlanma

³¹⁴ nısfü'l-leyl: gece yarısı

– Finfonların sonu bu idi... Fazıl mıdır, o ne edepsiz oğlandır, kim bilir nerelere götürdü! At gibi karılar, yabanın çapkınıyla gece vakti bir başına sokağa yollanır mı?

Mamafih, beklemeye karar vermiş, hizmetçilerin odasında, kahve için, yaz kış bulundurulan mangalın başında, kedi sincap ile karşı karşıya uyuklayarak oturmuşlardı.

Saat bire doğru, bu saatte böyle gürültülere alışmamış olan bu İstanbul sokağında kablettarih³¹⁵ zamanlara ait bir hayvanın homurdanması hissini veren bir otomobil sesi duyulmuş müteakiben de harem kapısının çingırağı, toprak havlunun³¹⁶ boşluğu içinde tannân³¹⁷ olmuştu.

Söylene söylene yerinden kalkıp, kapıyı açan dadı kalfa, elinde tuttuğu idare lambasının zayıf ışığında, Süveyda ile Süheyla'nın çehrelerindeki yorgunluk ve soğukluğu görebildiği gibi Madam El'Amr böyle şeylere alıştığı için bütün kudreti ihtişamını hassasiyetini muhafaza etmiş olan burnu da kızların ağzından intişar eden keskin ispirto kokusunu derhal duymuştu.

Elinde doğan bu haspalara karşı nefsinde tasvir ettiği hakk-ı müdahaleye istinaden köpürdü ve paylamaya başladı:

– Sizi gidi sürtükler sizi! Utanmıyorsanız, bari Allah'tan korkun! Annenizin az kaldı yüreğine iniyordu. Şimdiye kadar, gözleri yollarda, sizi bekledi. Neredeydiniz bakalım?

Süheyla cevap verdi:

– Nasıl nerede idin? Melahat'in evinde idik. Saz vardı da...

– Sus, suuus! ... Yalan söyleme. O Melahat karının evine haber yolladık; ihtiyar imamın akli başından gitmiş.

Süveyda, bahsi kapatmaya, bunun için de işi latifeye boğmaya lüzum gördü. Çerkez'in yanağını okşayarak:

---

³¹⁵ kablettarih: tarih öncesi

³¹⁶ havlu: avlu

³¹⁷ tannân (ol-); yankılanmak

– Ah dadıcığım! . Dedi; kırk yılda bir kere eğlentiye gittik... Onu da burnumuzdan getirme.

– O nasıl eğlenti o? Ağzın leş gibi rakı kokuyor...

– Tövbeler olsun dadı! . Likör içtik... O da topu bir kadeh?

– Ben lögün mögün bilmem... Yarın sabah annenize cevap verirsiniz. Ben zaten bu gidişi beğenmiyorum o Fazıl oğlanın peşine takılıp da sokak sokak dolaşanın sonu bir gün fena olacak.

Kalfanın bu gece hiddeti kabil-i teskin değildi bunu anlayınca, kızlar, fazla dil dökmeye lüzum görmeyerek, odalarına çıkıp yatmışlardı.

Mamafih, Çerkez tehdidini mevki fiile³¹⁸ koymamış, Ruhniyaz Hanım ise kızlarına alelade biraz serzenişle bir iki nasihat etmiş, mesele kapanmıştı.

Aradan üç dört gün geçtiği halde Fazıl görünmüyor, Süveyda'nın merak ve endişesi muceb³¹⁹ oluyordu. O gece saika-i bed-mesti³²⁰ ile işlemiş oldukları günahın suret-i tamirini bir an evvel kararlaştırıp bir netice-i hüsne³²¹ bağlamak için Fazıl'ın behemehal³²² gelmesi lazımdı. Halbu ki Fazıl kaçıyor gibi görünüyordu. Süveyda da, hayatının bu belki en mühim hadisesini kimseye, hususiyle annesi, hemşiresi ve dadısına belli etmemek için çok uğraşüyor, uğraştıkça hali, tavrı, çehresi başkalaşyordu.

Bir sabah, aşağı kata inerken, merdivenin sahanlığında annesine rast gelmiş! Ruhniyaz Hanım, onu eliyle okşayarak sormuştu:

– Süveyda evladım! . Rahatsız mısın? . Bir durgunluğun var.

O, telaşla, bir:

– Hayır anne!

---

³¹⁸ mevki fiil: gerçekleştirmek

³¹⁹ muceb (ol-): uygun olan

³²⁰ saika-i bed-mest: devam eden sarhoşluk hali

³²¹ netice-i hüsne: güzel sonuç

³²² behemehal: ne olursa olsun

Demiş, cürmü³²³ yüzünden belli olacak diye, acele kaçmıştı. Ebeveynini yemekten yemeğe yalnız sofrada başında görüyor, sair zamanlar odasında kapalı duruyordu.

Mizacındaki tahavvül³²⁴ Cabbar Paşa'nın bile nazar-ı dikkatini celb etmişti. Alaka-i übüvvetle³²⁵ haremini istintak³²⁶ etti:

– Süveyda'da bir başkalık görmüyor musun hanım?

– Evet, ben de biraz durgunluk gördüm de merak ettim. Yavrucuk belki kısmetim çıkmıyor diye üzülyordur.

– İyi anla dinle de bir çaresine bak...

– Bakayım Ümmet-i Melâ'ye³²⁷ haber göndereyim de bir kurşun döktürelim... Belki de nazardır. Nur topu gibi kız Rabbim esirgesin!

Hâlbuki Süveyda'nın derdine vakıf olan yok değildi. Daha ertesini günü Melahat'ı bir kenara çekmiş ona her şeyi hikâyeye etmişti. İmamın torunu, Cabbar Paşa kızının başına gelen bu işe hatta bir parça sevindi. Bu suretle kendine bir hemdert bulmuş oluyordu. Süveyda'nın endişelerini teskin için:

– Ah kardeş! Dedi eski zamanda olsaydı. Üzülmeye hakkın vardı. Lakin şimdi... Asrî kocaların hiç biri böyle ufak tefek teferruata ehemmiyet vermezler. Hiç birinin ayık olarak güveyi girdiği yok ki dikkat etsin... Hatta dikkat etseler bile aldırıyorlar... Belki memnun da oluyorlar... Böyle kazada bir kadın onların nazarında aşk işlerinde tecrübeli addolunur. Onun için, hiç nafîle sıkılıp durma! Sırrını kimseye açmaz, belli etmezsin. Benim gibi beklersin. Arada sırada gönlünün dilediğiyle de eylenmeye hiçbir mani yok.

Bu felsefe, Süveyda'nın kederini biraz yatıştırdı, fakat bu sebutun haline alışmak için bir zamanın aradan geçmesi lazım geldi.

---

³²³ cürüm: günah

³²⁴ tahavvül: değişme

³²⁵ alaka-i übüvet: baba ilgisi

³²⁶ istintak (et-): sorguya çekmek

³²⁷ ümmet-i melâ: belli bir topluluk

Bu müddet zarfında, Fazıl'ın Viyana'ya gitmiş olduğunu, oradan Matmazel Kleopatra'ya gelen bir mektuptan anladılar. Bu mektubun son cümleleri biraz manidar idi. Fazıl diyordu ki:

“İstanbul'dan alelacele müfarekat ³²⁸ mecburiyetinde kaldım amcama ve amcazadelerime vedaya gidemedim konakta değişik bir şey var mı(?)! Suret-i müfarekatimden dolayı bana hiç kimse gücenmiş mi? Ben olmadığım halde yine gezmelerinize, eğlencelerinize devam ediyor musunuz? Bunlara dair bana herhalde malumat vermenizi rica ederim.”

Anlaşıyordu ki Fazıl, Süveyda'nın ifşa-yı macera etmesinden ve binnetice Cabbar Paşa'nın gazabından korkmuş da kaçmıştı. Bu husustaki endişesi teskin ediliyorsa hemen avdet edeceği bedihi³²⁹ görünüyordu.

İşin iç yüzünü bilmediği cihetle Matmazel Kleopatra mütemadiyen gülüyor:

– Kül anfan sev Fazıl! Biraz divane! . Diye söyleniyordu.

Bir bahane ile elinden mektubu alıp güya kayıp ettiler. Sonra cevabını, baş başa vererek Süveyda ile Melahat kaleme aldılar. Fazıl'ın Türkçe her kelimeyi doğru dürüst okumamasından korkarak bazı kelimelerin Frenkçesini yazdıkları için bu cevap tuhaf bir şey oldu. Mahaza postaya verip gönderdiler.

Süveyda'nın eski neşesi de gelmişti. Bundaki kerameti evin içerisindeki her fert başka başka esbaba atfediyordu. Cabbar Paşa, bilmem hangi Şeyh'in(Şih'in) verdiği nüshada, Ruhniyaz Hanım Ümmet-i Melâ'nin kurşununda, dadı kalfa yaktığı çörek otundaki hassaya³³⁰ hayran oluyor, hiç kimse Melahat Hanım'ın tecrübeye müstenit nussahının³³¹ derece-i tesirini hatra bile getirmiyordu.

Kızlar, eskisi gibi, Fazıl'ın rehberliğine muhtaç olmadan, her gün gezip tozuyorlardı. Bir iki defa Faliha'nın Şişli'deki evine bile gittiler Şadan Bey'in metresi Cabbar Paşa kızlarına pek büyük asar-ı muhabbet gösteriyor:

---

³²⁸ müfarekat: ayrılma

³²⁹ bedihi: açık

³³⁰ hassa: ona özgü hal

³³¹ müstenit nussah: öğütüne dayanan

- Ah sizleri de bu civara komşu alabilsek! Daha sık görüşürdük.

Diyordu.

Bir akşam, Cabbar Paşa, İki Kapı Mevlevihanesinden yaya dönmüş, fazlaca terlemişti. Odasındaki açık pencereleri kapatıncaya kadar ehemmiyetsiz bir cereyan-ı hava vücud-ı mübareklerini esir-i firâş³³² edecek derecede mizac-ı devletlerini müteessir³³³ kıldı.

Bir hafta, İstanbul'un en güzide etıbbası³³⁴, turuk-u muhtelif meşayih³³⁵ ve fikrası³³⁶, müşarünileyhin³³⁷ başı ucunda maddi ve manevi tertip-i ilaçtan hali kalmadılar.

Zâtüre tesmiye³³⁸ olunan illet-i katile³³⁹ Paşa'yı harap ve bitap etti. Nihayet, hafta oldukça kalbine fazlaca zaaf-ı tari³⁴⁰ olduğundan dar'ül-fenadan dar-ı bekaya göçüp gitti.

Paşa'nın vefatıyla konağın adeta temeli yıkılmış oldu. Bir müddet Ruhniyaz Hanım'la kızları tesirleriyle meşgul oldular. Büyük hanım, sadık, haluk³⁴¹ bir zevce, veli nimet, Süveyda ile Süheyla kendilerini rencide etmek korkusuyla, terbiyelerini ihmale kadar varan bir muhabbetle seven bir baba kaybetmişlerdi. Ağladılar, dövündüler, kapandılar. Bu, böyle yirmi gün kadar devam etti. Sonra istikbali düşünmeye, maişetlerini³⁴² yola koymak çarelerini aramaya başladılar. Paşa merhumun bir nefer-i zevcesiyle iki nefer-i kerimelerine men hays'el-mecmu³⁴³ iki bin iki bin küsür kuruş maaş tahsis olunuyordu. Terekeden³⁴⁴ de yedi yüz küsür lira kadar bir para hâsıl olmuştu. Bir de tavuk pazarında, hisseli iki dükkân vardı. Bütün

³³² esir-i firâş: yatalak hasta

³³³ müteessir (kıl-): üzme

³³⁴ etıbba: hekimler

³³⁵ turuk-u muhtelif meşayih: farklı şeyhlerin yolu

³³⁶ fikra: düşünce

³³⁷ müşarünileyh: kendinden söz edilen kişi

³³⁸ tesmiye (ol-): adlandırılan

³³⁹ illet-i katile: öldürücü hastalık

³⁴⁰ zaaf-ı tari: ansızın gelen ölüm

³⁴¹ haluk: iyi huylu

³⁴² maişet: yaşam

³⁴³ men hays'el-mecmu: duyulan saygıdan dolayı

³⁴⁴ tereke: ölen bir kimsenin bıraktığı şeyler

bu sermaye ile eski tarz-ı maişeti idameye³⁴⁵ imkân yoktu. Konaktaki kalabalığı tensîka³⁴⁶ karar verdiler. Erkek aşçı ile ayvaza herkesten evvel yol verildi. Yemeği, çamaşırlıkta, maltız mangallarla Gülter pişirecekti. Arnavud bahçıvan da terhis olundu. Kıdem ve emeğine mebnî³⁴⁷, lala Hüseyin Ağa'ya:

–İstersen burada bizimle otur, istersen kendine münasip bir yer ara. Bir iş bulursan ne ala! . Bulmazsan, hep beraber burada geçinir gideriz. Sana bir tütün parası da veririz ama Paşa'nın sağlığında aldığını vermeğe kudretimiz yok.

Denildi. Bu suretle konağın müsarif idaresi hadd-i asgariye³⁴⁸ tenzil edilmiş oluyordu. Bunu daha azaltmak için Melahat Hanım'la Matmazel Kleopatra'nın hizmetine de hıtam³⁴⁹ verildi. Buna rağmen her ikisi de küçük hanımlara olan meyl ü muhabbetlerinden cihetle fahri olarak gelip gitmeyi vaat ettiler.

Amcasının vefatını Viyana'da, Süveyda'nın diğer mektubuyla haber alan Fazıl, izhar-ı teessüf³⁵⁰ etmekle beraber, Cabbar paşa ailesinin, İstanbul'da ne varsa satıp savarak Viyana'ya yerleşmesini teklif ediyordu.

Süveyda ile Süheyla bu fikre taraftar oldular. Lakin Ruhniyaz Hanım'ı bir türlü ikna edemediler. Kızlarının son derece ısrarına karşı, nihayet;

– Ben de öleyim de, sonra siz ister burada oturun, ister dilediğiniz yere gidin. Ben artık kocadım, bir tarafa kımıldayamam.

Cevabını verdi. Fakat kızlar, konakta, pek ziyade sıkılıyorlardı. Her gün yeni bir eğlenceye, Beyoğlu gezintilerine rehberlik eden Fazıl yoktu. Daralan bütçeleriyle de sık sık tuvalet yenilemek araba, otomobil tutup karşıya geçmek imkanı kalmamıştı. Şimdi, sükkânın³⁵¹ bir kısmından tahliye edilmiş olan koca binanın içinde, akşamı pek güç hulûl eden³⁵² uzun günleri nasıl geçireceklerini bilmiyorlardı.

³⁴⁵ tarz-ı maişetlerini idame (et-): yaşam tarzını sürdürmek

³⁴⁶ tensîk: yoluna koymak

³⁴⁷ mebnî: dayanarak

³⁴⁸ hadd-i asgarî: en az

³⁴⁹ hıtam: son

³⁵⁰ izhar-ı teessüf (et-): üzüntüsünü açıklamak

³⁵¹ sükkân: ikamet etmek

³⁵² hulûl (et-): gelmek

İki kardeş, bazen yalnız kaldıkları, bazı Melahat'le Kleopatra'dan birinin ziyarete gelmediği vakit, odalarına kapanıyorlar, biraz kitap okuyorlar, sandıklarını karıştırıyorlar, hiçbir zevki kalmayan bu tatsız tuzsuz hayatlarını acı acı tenkit ediyorlar, sonra kâh bitap uykuya dalıyorlar kâh endam aynasının önüne geçip uzun uzun kendi temaşalarıyla meşgul oluyorlardı.

Kendileriyle izdivaca dalıp da zuhur etmiyordu. Bir aralık vakitsiz her kapı çalındığında Ruhniyaz Hanım'ın yüreği hopluyor, dudaklarından dökülen:

– Hayırdır inşallah! Bu saatte kim gelebilir?

Sualiyle vürudunu ümit ettiği görücüler bir türlü gelmiyordu. Sebebini anlamak istediği halde, kimseye de açılmıyor, herkese karşı kullandığı, fakat bizzat inanmadığı:

– Kızlar daha küçük! .

Mazeretini kendi kendine tekrar ediyordu.

Bir gün, Süveyda, kardeşine dedi ki:

– Annemi kandırsak da bu evi satsak... Gitsek Şişli'de münasip bir ev alıp otursak. Burada verem olacağız.

Süheyla bu fikre hemen iştirak etti!

– Ya, abla ne iyi olur!

– Hem de kızım, iyi bil! Bu pis yerde oturdukça ne sana koca var, ne bana.

– Evet ama ablacığım... Annemi nasıl kandırırız, bilmem ki? Daha evvelisi gün dadımla konuşuyorlardı da kulak misafiri oldum. Annem diyordu ki:

“Bu evden çıkarsam benim cenazem çıkar!”

– Ben onun yolunu bilirim... Sen sade bana yardım et. Ertesi sabah Süveyda yatağından kalkmadı. Vücudunda fena halde kırıklık, göğsünde, sırtında ağrılar hissediyordu. Ruhniyaz Hanım'la Şayikan Kalfa alem-i tıptaki maharetlerini

tamamiyle göstermek için müsabakaya koyuldular. Kaynatılan ıhlamurları, hatemileri, fincan dolusu sunulan saray kırmızılarını, küçük hanım mütevekkilane, bir sabır ile içiyor, lakin hepsine rağmen, müptela bulunduğu garip illet kesb-i şiddet³⁵³ ediyordu.

Civarda bir budala hekim vardı. Cabbar Paşa'yı idame-i isâl³⁵⁴ hususunda emeği sebkât³⁵⁵ etmişti. Süveyda Hanım onu istedi, çağırdılar.

Tabip, kendisini uzun uzadıya muayene etti.

Hastanın bizzat verdiği izahatı da dinledi. Hiçbir şey anlayamadığı bu hastalığı teşhis edememiş olmak korkusuyla düşünüp dururken, Süveyda imdada yetişti;

– Doktor Bey! Dedi; ben kendimi çok zamandır rahatsız hissediyorum.

– Ne gibi, küçük hanım?

– Bir kere gündün güne zayıflıyorum.

– Akşamları hararetiniz var mı?

– Bilmem... Biraz var gibi.

– Gece terliyor musunuz?

– Farkında değilim ama... Bazen su içinde gibi uyandığım oluyor.

– İştahımız nasıl?

– Bakın, işte o hiç yok! . Rica ederim, onun bir çaresini bulun doktor!

– Peki hanımefendimiz! Merak buyurmayın... Hepsi geçer. Yalnız sizin burada oturmanız pek de iyi değil. Size temiz hava ister.

– Annem buradan başka yere gitmez ki! .

–Bendeniz şimdi kendileriyle görüşeceğim... Siz katiyen merak buyurmayınız.

---

³⁵³ kesb-i şiddet: şiddetlenmek

³⁵⁴ idame-i isâl: öldürmek

³⁵⁵ sebkât (et-): geçmek

Hekim odadan dışarıya çıkar çıkmaz. İki kız kardeş memnuniyetle bakiştılar. Süheyla vâkıf-ı esrar³⁵⁶ idi. Ablasının bu hastalık muzhıkasını niçin oynadığını biliyordu.

–Vallah ablacığım! Dedi; ne şeytansın!. Lakin zavallı annemin yüreğine incek...

– Aldırma! Bu pis konaktan uzaklaşmıca kadar... Sonra çabuk iyi olurum.

Gülüştüler. Doktor, sofada Ruhniyaz Hanımefendi'yi bir kenara çekti. Eline tutuşturulan fincandan yudum yudum kahveyi içerek, bir tavr-ı ehemmiyetle, teşhisi anlattı. Süveyda da amik³⁵⁷ bir zaaf görmüştü. İhmal edilecek olursa bu zaaf çarçabuk bir verem başlangıcı olabilirdi. Biçare ona telaşla, heyecanla sordu:

– Ne yapalım?

– Kerem buyurun! Malum ismetiniz bu Aksaray havalisi çukur, binaen ala-zalıklar³⁵⁸ ratıb³⁵⁹ olur. Rutubet ise guded-i lenfaviye³⁶⁰ üzerine su-i müteessirden³⁶¹ hâli değildir. Bu gibi marazanın³⁶² ve bahusus havadar ve ziyadar yerlerde beytütet³⁶³ etmeleri meşrutur³⁶⁴, zât-ı ismetaneleri, kerime-i muhteremlerinin elyevm-i müstaid³⁶⁵ buldukları sillü'r-ri'eden³⁶⁶ masûn³⁶⁷ kalmalarını arzu buyurursanız bir an evvel, Ada gibi, Yakacık gibi, Şişli, Nişantaşı gibi bir tarafa acilen bila-ifate-i zaman³⁶⁸ nakl-i hane³⁶⁹ buyurmalısınız. Orada bilahare³⁷⁰ tayin edecek tarz-ı tedaviyi takip etmek sehil³⁷¹ olur. Maruzatım bundan ibarettir.

Zavallı Ruhniyaz Hanım hekimin bu sözlerini, anlamadan, Arapça, hutbe dinler gibi dinliyordu gözlerinden damlayan yaşları namaz bezinin ucuyla sildi. Tahmin

---

³⁵⁶ vâkıf-ı esrar: sırlarını bilmek

³⁵⁷ amik: derin

³⁵⁸ ala-zalıklar: bundan dolayı

³⁵⁹ ratıb: nem

³⁶⁰ guded-i lenfaviye: lenf bezleri

³⁶¹ su-i müteessir: kötü duygular

³⁶² maraza: hastalık

³⁶³ beytütet (et-): geceleme

³⁶⁴ meşrut: şart

³⁶⁵ elyevm-i müstaid: bugün hazır

³⁶⁶ sillü'r-ri'e: akciğer veremi

³⁶⁷ masun: korunmak

³⁶⁸ bila-ifate-i zaman: zaman kaybetmeden

³⁶⁹ nakl-i hane: ev taşımak

³⁷⁰ bilahare: daha sonra

³⁷¹ sehil: kolay

ettiğinden fazla bir hakikate matla³⁷² olmak korkusuyla sarahatten³⁷³ istizah-ı keyfiyet³⁷⁴ etmekten çekinmekle beraber, dayanamadı, titreye titreye sordu:

– Demin (gûdde nefâî) diye bir şey söylediniz o nedir?

– Gudde-i lenfaviye! . Vücûd-ı beşerdeki gangliyon tabir olunur guddelerdir. Kohbasillerinin tesiriyle bunlar da intân hâsıl³⁷⁵ olur... Maazallah neticesi (adenit³⁷⁶ tüberküloz³⁷⁷) dur.

Kadıncağız, büsbütün anlamadığı bu garip cümlede müthiş bir mana sezdi. Evladı tehlikede idi. İnsan da böyle, bu kadar çok garipçe adlı hastalıklar bulunduktan sonra hali elbette vahim olmak lazımdı. Gözyaşlarını zapt edemedi sesiz sessiz ağlamaya başladı.

Telaş buyurmayınız hanım efendi! Tebdîli hava³⁷⁸ ile her şey geçer.

Cümle-i teselliyetkâr ile ayrılan hekim, merdivenin sahanlığında, ücretini vermek için kendisini karşılayan Şayikan Kalfa'ya da aynı nakaratı tekrar etti:

Küçük hanımefendiyi mutlaka bu evden çıkarıp, tebdîli hava için mesela Ada'ya, mesela Yakacık'a, yahud Şişli'ye götürmeli mamafih endişe edecek bir şey yoktur.

Gözleri kıpkırmızı olduğu halde kızının odasına giren Ruhniyaz Hanım büyük şefkatle onun yanına yaklaştı.

– Maşallah! . Bir şeyciğin yokmuş. Doktor yemin etti! Diye teminat verdi. Bu aralık, Süveyda annesinin son tereddütlerini izale etmek için var kuvvetiyle inlemeye başlamıştı. Kızını bu derece muzdarip gören saraylı, kendini zapt edemeyerek, cesîm-i göğsünü hoplatan hıçkırıklar arasında:

---

³⁷² matla: ortaya çıkacak

³⁷³ sarahat: açıklık

³⁷⁴ istizah-ı keyfiyet: durumun açıklaması

³⁷⁵ intân hâsıl (ol-): pis koku meydana gelme

³⁷⁶ adenit: bezelerin iltihabından oluşan hastalık

³⁷⁷ tüberküloz: verem

³⁷⁸ tebdil-i hava: hava değişimi

-Üzülme evladım, dedi, seni bu ev hasta ediyor. Hekim, tebdili havaya giderse açılır, çabucak toplanır diyor. Hayırlısı ile şuraya bir müşteri buluruz da, inşallah beğendiğin yere gideriz.

Bu vaadi almakla beraber, küçük hanım, sonunda kadr-i sebat³⁷⁹ etmeye karar verdi. Ne olur, ne olmaz? Birkaç gün daha yatakta bela mucip yatmaktan sıkılacak, fakat sonunda herhalde nail-i emel olacaktı.

Onun için güya ıyadetine³⁸⁰ gelen Melahat'ın gizliden gizliye getirdiği abur cuburu, yorganın altında saklayarak, tenhada yiyip bir tabak önüne getirilen yemeklere el sürmüyor, kendini iştahsız gösteriyordu. Anası veya dadısından herhangi biri odaya girdikçe de üst perdeden ah o enine âğaz³⁸¹ etmeyi katiyen ihmal etmiyordu.

Gazetelere verilen ilan ile keyfiyetten haberdar edilen mahalle bekçisinin sayesinde tek tük zuhur eden talebeler her gün konağa gelip geziyorlardı.

Bir an evvel muradına ermek isteyen Süveyda, ikide birde, bu talebelerle vukû bulan müzakeratın ne semere³⁸² verdiğini anlamak için Ruhniyaz Hanım'ı, Şayikan Kalfa'yı sıkıştırıyor, hala bir karar vermediğinden dolayı validesini hisset ü tama'le³⁸³ itham ediyordu.

Nihayet gelenlerden biriyle pazarlık uydu, pay alındı. Yerinden kımıldamayacak kadar mecalsizlikten şikayet eden küçükhanım kendi hissesine ait takriri³⁸⁴ vermek üzere canlandı, defterhaneye bizzat gitti.

Konağın icra-yı firakına³⁸⁵ mütakıp, harac³⁸⁶, mezad³⁸⁷, eşyayı da sattılar. Böyle, fersude³⁸⁸, modası geçmiş, alaturka sedirler, erkân minderleri, yıldızlı ayine ve konsollar, pirinç, bakır mangallar, cesim erzak ambarları, siniler, pamuklu perdeler ve buna mümessil eşya, güç olarak Şişli'ye götürülemezdi. Bunların içinden

---

³⁷⁹ kadr-i sebat (et-): sözünden dönmek

³⁸⁰ ıyadet: ziyaret etme

³⁸¹ enine âğaz (et-): inlemeye başlamak

³⁸² semere: sonuç

³⁸³ hisset ü tama'le: cimrilik ve aç gözlülük

³⁸⁴ takrir: kararımı bildirmek

³⁸⁵ icra-yı firak: ayrılmaya

³⁸⁶ harac: bir malın müzayedeye çıkarılması

³⁸⁷ mezad: ziyadeleşmiş

³⁸⁸ fersude: eskimiş

Ruhniyaz Hanım pek sevdiği bir iki parça ayırdı. Üst tarafını Yahudi koltukçular pay ettiler.

Süveyda hasta, Süheyla ise çocuk olduğu, Ruhniyaz Hanımefendi'ye gelince o da, biri kızının rahatsızlığı diğeri de konaktan ayrılmak gibi iki büyük kedere maruz bulunduğu için Şişli'de münasip bir ev taharri³⁸⁹ ve isticarı³⁹⁰ Melahat'e havale olundu. İmamın torunu oldukça yüksek bir bedel ile Osman Bey Gazinosu'nun civarında sefertası gibi üst üste üç kattan mürekkep bir ev kiraladı. Fart-ı meserretten³⁹¹ kaplarına sığamayan küçükhanımlar burasını Kleopatra'nın inzimâm-ı re'yi³⁹² ile asrî bir surette tefriş ettirdiler.³⁹³

Bir Perşembe günü, Ruhniyaz Hanımefendi, iki kızı, Şayikan Kalfa, Gülter, kendilerini takip eden Hüseyin Ağa'nın elindeki bir sepet içerisinde kedi sincap dahi olduğu halde, konağa veda ederek bu yeni ikametgaha naklettiler.

Orada oturdukça, ağızlarının tadı bozulmamak için, küçük bir çukun içerisinde en'âm³⁹⁴, bir miktar da ekmek, şeker ve tuz getirmişlerdi.

Şişman vücudunu güçlkle kımlıdatan saraylı, alışmadığı için kendisine soğuk ve vahşi görünen bu binada, soluya soluya gezinerek bir oda bir köşe penceresi intihab³⁹⁵ etti ve yerleşti. Geriye kalan odaları da iki hemşire ile Dadı Kalfa işgal eylediler. Gülter, tavan arasında, lala da mutfığın bitişiğindeki karanlık bir bodrumda yatacaklardı. Bunların her ikisi de biraz homurdandırsa da ehemmiyet veren olmadı.

İki üç gün sonra Faliha Hanım, kendi ehibbasından bir iki kadınla beraber beyan-ı hoş amediye³⁹⁶ geldi. Süveyda, çevirmiş olduğu dolabı apaşık ar anlatmamak için kâh yatıp kâh kalkıyor, evin içinde geziyordu. Faliha Hanım kendisini tesadüfen yatakta buldu.

---

³⁸⁹ taharri: gözden geçirme

³⁹⁰ isticar: kiralamak

³⁹¹ fart-ı meserret: aşırı sevinç

³⁹² inzimâm-ı re'y (et-): görüşlerine katılarak

³⁹³ tefriş etmek: yerleştirmek

³⁹⁴ en'âm: nimetler

³⁹⁵ intihab (et-): seçme

³⁹⁶ amediye: gelmek

Sıhhati hakkında izhar-ı endişe ederek öyle samimi bir alaka gösterdi ki bu kadar derin bir temâyülün nasıl olup da onu bir suretle tecelli etmiş olduğuna Ruhniyaz Hanım hayret etmeyerek bu yosma hanımın sık sık gelip evladına refakat etmesini rica eyledi.

Süveyda'nın da zaten birinci arzusu bu idi. Faliha, gibi tecrübe dide bir refika sayesinde tamamen serbest bir tarzda zevk ve eğlence içinde ömür sürmek. Mahrem esrarı olan Melahat de kendi kadar, belki kendinden fazla acemi idi. Rum kızısı ise icabat-ı asrîye layıkıyla müdrük³⁹⁷ değildi.

Git gide, anasına alıştıra alıştıra, Süveyda nikabı³⁹⁸ yüzünden attı. Şişli'nin havası hakikaten ona yaramış cüzi bir zaman zarfında iade-i afiyet etmiş, iştahı açılmış, neşesi yerine gelmişti.

Hayli fedakârlık mukabilinde istihsal³⁹⁹ olunan bu netice-i hüsneden Ruhniyaz Hanım fev[k]alade memnun olarak, kızının hastalığını bitteşhis onu kurtarmaya muvaffak olan zevzek hekimi sağa sola tavsiyeden hali kalmıyordu.

O budala Lokmanzade'ye emin ve itimadı o derece koyu idi ki, hala her on beş günde bir davet ediyor, kızının hayatını herifin vesayasına⁴⁰⁰ göre tanzim ediyordu.

Kendisine mühimce bir para ve paradan daha mühim bir şöhret teminine hasbe'el-mâkesai⁴⁰¹ olan bu yağlı müşterileri elden çıkarmamak için küçük hanımın mizacına hizmet etmeye cana minnet bilen tabip efendi, Süveyda'nın:

– Ne dersiniz doktor bey? . Ben bu gece misafirlige gideyim mi? .

Yollu sualine, o gün havanın yağmurlu ve rutubetli olmasını nazar-ı ehemmiyete almayarak:

– Hay hay hanım efendi! . Hay hay! Bu akşam sokağa çıkmanız şüphesiz ahval-i umumiyye-i sıhiyyenize⁴⁰² hüsn-ü tesir edecektir.

---

³⁹⁷ müdrük: anlamak

³⁹⁸ nikab: peçe

³⁹⁹ istihsal (ol-): meydana gelmek

⁴⁰⁰ vesaya: tavsiye

⁴⁰¹ hasbe'el-mâkesai: yansıma sebebi

Cevabıyla, alacağı ücreti helal ediyordu ve mesela, o gece geç vakit, Faliha'nın zevk ü tarab meclisinden yorgun ve mahmur dönen Süveyda merakla bekleyen annesine:

– Anneciğim! . Kendimi ne kadar rahat hissediyorum. Bu akşamki gezme hem sinirlerimi yatıştırdı hem de iştahımı açtı. Fena halde karnım aç!

Dedikçe, gafil ana:

– Bana bu hekimi zahir Allah yolladı! Diye seviniyordu.

Süveyda, Melahat'le baş başa vermiş, Şişli'de kuracağı yeni hayatın programını tanzim etmişti. Birden bire, Ruhniyaz Hanımı ürkütmemek için, tedricen⁴⁰³, onu alıştıra alıştıra bütün an'anat⁴⁰⁴ ve i'tiyadat-ı batıladan⁴⁰⁵ sıyrılacaklar, muhite uyacaklar yetiştikleri bu asr-i feyyaz medeniyetin nim ü huzuzatından⁴⁰⁶ nasibedar olacaklardı.

Fazıl'a üst üste mektup yazıp onu İstanbul'a davet ettiler. Gerçi Süveyda, mâhut⁴⁰⁷ geceden sonra, apansızın ta Viyana'lara kadar kaçtığından o kendisini topu bir kerecik aşına-i haz visal⁴⁰⁸ ederek terk ettiğiinden dolayı ona muğberdi⁴⁰⁹. Lakin henüz tam manasıyla yaşamaya başladığı bu şimdiki hakiki asrî hayatta Fazıl'ın vücuduna kat'i lüzum hissediyordu o burada olursa, her eğlencede her işte kendilerine pey-rev⁴¹⁰ olacak, her evde refakat edecek, her meselede re'yinden⁴¹¹ hak istifade edilecekti.

Nihayet, hiç beklenilmeyen bir günde Settar Paşazade çıkageldi ve doğru yengesiyle amcazadelerinin nezdinde şitaban oldu. Aksaray'ı terk ile buraya taşındıklarından dolayı onları takdir ve tebrik etti. Kısa bir müddet Viyana'da ikameti ona sarf ettiği

---

⁴⁰² ahval-i umumiyeye-i sıhiyye: sıhatin genel hali

⁴⁰³ tedric: yavaş yavaş

⁴⁰⁴ an'anat: gelenekler

⁴⁰⁵ i'tiyadat-ı batıla: gerçeğe aykırı alışkanlıklar

⁴⁰⁶ nim ü huzuzat: yarım zevkler

⁴⁰⁷ mâhut: bilinen

⁴⁰⁸ aşına-i haz visal (et-): bilindik hazlara kavuşma

⁴⁰⁹ muğber: kırılmış

⁴¹⁰ pey-rev (ol-): eşlik etmek

⁴¹¹ re'y: görüş

cümlelerde kullandığı Fransızca'yı tabirâtı unutturmuş, yerine Almanca elfaz-ı ikame⁴¹² ettirmişti. Ruhniyaz Hanımefendi'ye:

–Elzev, yengeciğim! Dedi; çok iyi ettiniz de buraya geldiniz. Sizi adeta değişmiş incelmış ve gençleşmiş görüyorum. Güzelliğiniz belli olmak için meğer çerçeve değiştirmeye muhtaçmış!

Bu sözler, kadının hoşuna gitti. O gece, Fazıl'ı izâz⁴¹³ ve ikram etmek için, Gülter'e emirler vermek üzere dışarıya çıkıp delikanlı ile kızlarını yalnız bıraktı.

Fazıl, her ikisinden nazarlarını bir türlü ayıramıyordu. Aman Yarab! Ne kadar güzelleşmişlerdi. Süveyda'ya hafif bir semen gelmiş göğsü, kolları, kalçası latif bir dolgunluk peydalamıştı. Sarı saçları, elektrik ziyası altında dalga dalga lem'a baş oluyordu. Koyu kırmızı dudaklarını, lakırdı etmek, gülümsemek için araladıkça muntazam, beyaz dişleri giran-baha⁴¹⁴ bir dizi inci gibi görünüyordu.

Derken gözü Süheyla'ya ilişiyor, onun daha körpe, daha ter⁴¹⁵, ilkbaharın yeni açmış bir papatyasına benzeyen güzelliğini görüyordu. Siyah, yumuşak, ruhu gıcıklayıcı bir çift göz vardı. Vücudu daha ince, eşkâli daha zayıf idi. Gülümsedikçe dudaklarının iki köşesinde çapkın, cazip çukurlar peyda oluyor, kıvrılmış gül katmerine benziyordu.

Fazıl iki hemşirenin arasında şaşkın duruyordu. Pek yakın bir mazideki macerayı unutmuş olduğu, işlediği fiili gayet tabii ve alelade telakki ettiği için Süveyda'yı tercih etmekte bir sebep görmüyordu. Diğer taraftan zihninde bir mukayese yapıyor, Süheyla'yı ablasından daha toy, acemi, çocuk farz ediyor, onun terbiye-i aşikanesini der-uhde⁴¹⁶ içinse nefsinde kâfi derecede istidad, sabır, iktidar bulamıyordu.

Büyüğün çabucak ve kolaylıkla yola gelmesine tesadüf yardım etmişti. O işteki kerametini ne kendinde, bir tek kadeh şampanyanın tesir-i müskirinde⁴¹⁷ olmadığını

---

⁴¹² elfaz-ı ikame: sözlere başlamak

⁴¹³ izâz (et-): ağırlamak

⁴¹⁴ giran-baha: kıymetli

⁴¹⁵ ter: taze

⁴¹⁶ der-uhde: üstüne alma

⁴¹⁷ tesir-i müskir: sarhoşluğun etkisi

ve Süveyda'nın fitrat ve mizacındaki fart-ı hırsın⁴¹⁸ sayesinde kendisine temellük⁴¹⁹ ettiğini Fazıl pekala biliyordu.

– Ne düşünüyorsun Fazıl?

Süveyda'nın ağzından çıkan bu sual, onu dalmış olduğu gayya-i tefekkürden kurtardı; kendine geldi.

– Ben mi? Dedi. Hiç!

– Maşallah! Viyana sizi uslandırmış.

– Evvel yaramaz mı idim? (was for ayne firaga!) bu nasıl sual?

Fazıl etrafına bakındı. Kendisi farkında olmadan Süheyla dışarıya çıkmış, odada bir kendi bir de Süveyda, baş başa, yalnız kalmışlardı genç kadın söze devam etti.

– Alelacele Viyana'ya niçin kaçtın?

– Ansızın bir işim zuhur etti.

– Hiç öyle değil Fazıl! Sen, o geceki maceramızın akıbetinden korktun.

Uzun uzadıya hesap vermek, Fazıl'ın hiç işine gelmiyordu. Macerayı kelamı değiştirmek istedi.

– Ben görmeyeli büsbütün güzelleşmişsiniz! Dedi.

Fakat Süveyda, çoktanberi görmediği gence karşı derin bir hiss-i iştihak duyuyor ona kendini hatırlatmak yalnız bir başlangıçtan ibaret kalan münasebeti be-tekrar⁴²⁰ tesis ile devam ettirmek istiyordu.

Oturdukları odanın tenhalığından istifade etmemek hata idi. Sitemlerini, serzenişlerini sonraya bırakarak, oturduğu yerden kalktı, oda kapısını yavaşça aralayarak, hariçte kimse bulunup bulunmadığına baktı, yine kapadı, kanepenin üzerinde, kendisinin harekâtını nazarlarıyla takip eden Fazıl'ın karşısına geldi, durdu:

---

⁴¹⁸ fart-ı hırs: aşırı hırs

⁴¹⁹ temellük (et-): mal mülk sahibi olmak

⁴²⁰ be-tekrar: yeniden

– Evet Fazıl, çok güzelleştim! Dedi.

Kollarını arkasına kavuşturmuş, endamının bütün letafetini arz ediyordu. Fazıl, gözlerini bu güzel kadın vücuduna dikti. Ve herkesten evvel buna kendi tesahub⁴²¹ etmiş olduğunu düşünerek mağrur oldu.

– Fazıl.

– Ne var?

– Beni niçin unuttun? Yoksa sevmiyor musun?

Sevmek kelimesinin manasını bilmiyordu. O yalnız kadınlarla eğlenir, daha doğrusu nefsini tatmin eder, pek mütelezziz⁴²² olursa altı ay kadar düşer kalkar, bırakırdı. Süveyda'nın sualine cevap vermedi. Onun bu sükûtunu genç kadın başka manaya atfederek, güldü.

– Hayır! Beni unutamazsın! Ve beni herhalde seversin! Çünkü bir defa seni teshir⁴²³ etmiş bulunuyorum!

Demek isteyen bir tavr-ı mahsus ile geldi, Fazıl'ın yanına oturdu, ellerini tuttu kulağına eğilerek:

– Bu gece, dedi; kapını açık bırak... Mutlaka geleceğim.

Heyecandan Fazıl titriyordu. Pardesüsünün cebinde kalmış olan mendilini almak üzere dışarıya çıktı. Cebini karıştırırken eli bir kâğıda temas etti, çıkarıp baktı, bu kapalı bir zarf, bir mektup idi üzerinde de hiç bir yazı yoktu. Merakla açtı, baktı. Müteheyyic⁴²⁴ bir kadın kaleminin çizmiş olduğu şu satırları okudu:

“Fazıl Bey!

“Vaktiyle, çocuk olduğum için benden esirgemiş olduğunuz iltifatınızı ablama bol bol bezl⁴²⁵ etmenizde bir mahsur görmüyordum. Beni hep ihmal eder, yalnız ablamla

---

⁴²¹ tesahub (et-): sahip çıkma

⁴²² mütelezziz: lezzetli

⁴²³ teshir (et-): ele geçirmek

⁴²⁴ müteheyyic: heyecanlı

⁴²⁵ bezl (et-): cömertçe vermek

meşgul olurdunuz. Fakat O, acaba size karşı muhabbet duyuyor muydu? Eğer duyduğunu zannediyorsanız, yanılmış olduğunuzu size ben haber vereyim. Aynı zamanda size, kendi hissimi de bildirmek isterim cesaretimi mazur görünüz. Çünkü size karşı, günden güne şiddetlenen ve şu dakikada gönlümü yakan derecesiz bir temayül hissediyorum. Acele karaladığım şu bir kaç satırla tamamen ifade edemeyeceğim duygularımı uzun uzadıya anlatmak için bu gece odanıza geleceğim, kapınızı açık bırakınız. Bu hususta asaletinize, centilmenliğinize itimad ediyorum.

“ Süheyla”

Fazıl, olduğu yerde donakaldı. Böyle iki nimete birden mazhariyeti ümit etmiyordu. Ama işin içinden nasıl çıkacaktı.

“Odanıza gelişimde suistimale kalkışmazsınız!”

Bu kuru laftan ibaret. Hatta belki bir ihtar. Güzel, beylik beylik Süheyla Hanım gece yarısından sonra adamın odasına gelir de... Orada sevişmeye dair çıtır pıtır söyleşir de... Hiç Fazıl'ın pençeşinden kurtulur mu! İşin bu ciheti gayet basit. Mülahazaya bile değmez.

Fakat ya iki hemşirenin arzu-yı ziyareti aynı saatte gönüllerine doğarsa? Ya kapının önünde odada münasebetsiz bir dakikada rastlaşırlarsa?

Bu gece tecelli eden bu müstesna hissini tâli⁴²⁶ eseri, azıcık idaresizlik, basiretsizlik yüzünden müthiş bir felakete, azim bir kepezeliğe inkılab edebilir. Bunun için, bir hüsn-ü tedbir⁴²⁷ düşünmek üzere, beş on dakika kendi kendine kalmak, zihnini toplamak ihtiyacını hisseden Fazıl, bir paket sigara almak bahanesiyle sokağa fırladı. Hemen ilk rast geldiği birahaneden içeriye dalarak masanın birine oturdu, bir rakı ısmarladı. Bunu yudum yudum içerken Süheyla'nın mektubunu bir daha ve bu sefer daha dikkatle okudu sonra düşünmeye başladı.

---

⁴²⁶ tâli: doğan

⁴²⁷ hüsn-ü tedbir: güzel tedbir

İşin vicdana talik eden çirkin, feci cihetini katiyen aklına getirmiyor, enini belli etmeden, bir hadise çıkartıp ilelebet bu zevkten mahrumiyet tehlikesine maruz kalmadan her iki hemşire ile idame-i münasebet etmenin çaresini arıyordu.

Üçüncü kadehte, bir tarz-ı idare buldu. Garsona kâğıtla kalem getirtti. Evvela Süheyla'ya hitaben şu cevabı yazdı:

“Mini mini, şekerden kuzenim!

“Size namus sözümü veriyorum ki, mektubunuz bana dokundu. Hissinizi taksim ediyorum. Çok zaman var ki benim de hislerim size karşı ecnebi değildir. Bir zaman bekliyordum onu size söyleyim siz önüme geçtiniz. (Donörvetter) der Almanlar. Bu ne hoş bir tesadüf! Lakin bu gece odama gelmeyiniz. Bunu siz ve ben için (kutuvnabul) bulmam. İşitilirse (skandal) olur. Yarın bekleyeceğim sizi, biliyorsunuz hani? O panisoride saat üç alafranga. Geliniz hatasız. Bin öpmek size güzel kuzenim!”

“Fazıl”

Frenkçe düşünerek Türkçe yazdığı bu kâğıdı büküp cebine koydu, eve döndü.

Süheyla'yı, bu suretle bertaraf edince, münhasıran, o gece Süveyda ile meşgul olacak, iki hemşire ile ayrı saatlerde buluşup, derya-ı ezvak⁴²⁸ ve huzûz⁴²⁹ içerisinde püryân⁴³⁰, dört başı mamur kılacaktı. Kendi kendine söylendi:

Mayen gut! Fazıl, çok şanslı adamsın!

O esnada yemeğe davet olundular. Sofra başına giderken, karanlık koridorda karşısına çıkan Süheyla'ya, Fazıl cevab-ı nâmesini tutuşturdu. Kız acele ile odalardan birine girdi ve onu okudu, sonra sofradakilere iltihak⁴³¹ ederken, Fazıl'ın yanından geçti ve yavaşça:

⁴²⁸ derya-ı ezvak: uçsuz bucaksız zevkler

⁴²⁹ huzûz: hazlar

⁴³⁰ püryân: kendinden geçmiş

⁴³¹ iltihak (et-): katılmak

- Peki! Dedi ve delikanlıya derin bir nefes aldırdı.

Yemeği, Fazıl olsun, küçükhanımlar olsun, o kadar büyük bir neşeyle, kahkahalar arasında yediler ki, Ruhniyaz Hanımefendi, hususiyle Süveyda'yı böyle keyifli görmekten pek ziyade memnun olarak:

-İlahi Fazıl Bey oğlum! Sen çok yaşa! Allah daima seni böyle güldürsün, bahtiyar ol!

Temennisini izhar etti. Yemeği müteakıp, bir saat kadar salonda oturduktan sonra herkes yatak odasına çekildi.

Sabahleyin, namaza kalkan büyükhanım Fazıl'ın odasından çıkmakta olan Süveyda'ya sofada rast gelip sordu:

- Ne o kızım? Rahatsız mısın?

Kızım gözleri yorgun, uykusuzluktan bitap, çehresi soluktu. Cevap verdi:

- Midemi bozmuşum anne! Akşamdan fazla yedim de dokundu galiba!

5

Monşer! (numudit-i pasa)! Biz de (emperimori) yi ilk tesis eden İbrahim Müteferrika⁴³², en meşhur kumandanlarımızdan, vezirlerimizden Mihal Gazi, Kuyucu Murat Paşa, Mehmet Ali Paşa, matamatisyen Şahbaz Efendi, bütün bunlar Avrupa'dan gelmiş, sonradan müslüman olmuş. Daha böylece bin kişi (sitte) edebilirim (âlû purkuvve) anlamıyorum, Fuzûlî dediğin poetikte anglosakson⁴³³ olmasına ihtimal vermiyor musun? (Partiyeri) ile laf ediyorsun?

- Beyefendi! Fuzûlî Türk oğlu Türk'dür bunu, kendi asarıyla, eş'arıyla⁴³⁴ muhtelif tezkirelerdeki tercüme-i haliyle, en büyük ediplerimizin şهادetiyle, her zaman ispata hazırım!

- Şunun bunun tezkiresinden ne çıkar? Hususi mektupların böyle bir bahisde ne ehemmiyeti olur? Sorarım size!

⁴³² müteferrika: ufak parçalara ayrılmış

⁴³³ anglosakson: 5. ve 6. yüz yıllarda İngiltere'ye yerleşen Cermen'lerin neslinden gelen kimse

⁴³⁴ eş'ar: şiirler

– Tezkire burada hususi mektup manasına değildir a beyim!

– Oh, Monşer! Beni o derece budala ve (idiv) zannetmeyiniz. Türkçe'yi oldukça iyi bilirim!

– Maşallah, derece-i vukufunuzu⁴³⁵ görmüyor değilim. Hadi bu tezkire bahsinden sarf-ı nazar⁴³⁶ edelim fakat biraz da siz fikrinizi ne ile tevsik⁴³⁷ ve ispat ediyorsunuz onu öğrenmek isterim.

– Şimdi bakınız Monşer Bey! Fuzûlî Efendi bizzat kendi şiirlerinde (leylî) isminde bir kadından bahsediyor (natürelman) tarihinde Bağdat'ta öyle bir kadının vücudu tasvir edilemez (leylî) Frenk ismidir. Bir (diminutif) dir. Demek oluyor ki bu kadın, Fuzûlî Efendi Irak'a gidip de ihtidâ⁴³⁸ ederek yerleşmezden evvel, Avrupa'da tanımış.

Bu hakaiki yumurtlayan (Latif Suzan) Bey'in muhatabı Nurettin Sani Bey kahkahalarını zaptedemedi.

– Aman Beyefendi! Diye haykırdı; bunu sakın başka yerde tekrar etmeyiniz! (Leylî) Leyla'dan başka bir şey değildir. Hani ya şu meşhur (Leyla ile Mecnun) hikâyesi yok mu?

– Leyla elif [I] le yazılır (munbek)! Belli ki siz benim kadar bu hususta ciddi tetebbuat⁴³⁹ yapmamışsınız. Türk olduğunu iddia ettiğiniz Fuzûlî Efendi'nin vaka Türkçe lisan ve imla hataları da vardır. Mesala “yokdur” yerine “yoktur”... “Bedbahtlık” yerine “Gayn ile Bedbahtlık”, “görünce” yerine “gör geç” gibi fahiş kusurları var. Fakat Leylî, dediğiniz gibi Leylâ olsa onu, telaffuz edildiği gibi yazmak kendisine daha kolay gelirdi. Bunu bir kere kabul ediniz... Sonra diğer mesele kalıyor. Bu şairin eserlerini okuyanlar kendisinin çok ince bir hisse malik olduğunu söylerler. Müsteşrik⁴⁴⁰ (müsterkib)in Osmanlı Edebiyatı için yazdığı eserin bir (süpleman)ı vardır ki onda bende bir iki (poezi) sini okudum aynı suretle gördüm ki bu efendi cidden (lirik), (santimental)... Türkler de bu kadar (ar, santiman, talan

⁴³⁵ derece-i vukuf: bilgi derecesi

⁴³⁶ sarf-ı nazar (et-): vazgeçme

⁴³⁷ tevsik (et-): belgeleme

⁴³⁸ ihtidâ (et-): doğru yola girmek

⁴³⁹ tetebbuat: inceleme, araştırma

⁴⁴⁰ müsteşrik: doğu bilimci

poetik) yoktur. Fuzûlî Efendi, (stili) itibariyle ancak İngiliz şairi (Longfellow) veyahut (Byron) a yakıştır.

– Onu affedersiniz!

– Estağfirullah! Ne diyordum! Evet bizler maatteessüf⁴⁴¹ (aryere) adamlarıdır. Bizde hangi şair var, hangi (romansiye) var? (Literatür) nerede?

Nurettin Sani, hiddetten titriyor, burnundan soluyordu:

– Efendi, efendi! Dedi; üçbuçuk kelime Frenkçe öğrenmişsin, Türkçe'nin elifbasını bilmiyorsun, muhitini tanımamışsın da gelip karşımda türlü hezeyân ediyorsun. Bu memleket senin gibilerini de yetiştirdiği gibi Nedim'ler, Nefî'ler, Bâkî'ler, Hâmid'ler, Ekrem'ler, Fikret'ler de yetiştirmiştir. Bugün, hala bir Mehmet Akif'in vücuduyla iftihar eder. O Mehmet Akif ki, bu büyük Türk Milletinin Şehname'sini yazmaya layık olduğunu vaktiyle üstad Ekrem söylemiş.

– Şehname mi?

– Evet Bey'im! Şehname!

– (Alondon)! Bu dediğiniz kitap (pornografik), yani maayibâte⁴⁴² müteallik pis bir eserdir, azizim siz benimle alay etmek istiyorsanız o başka!

– Kim kiminle alay ediyor, bilmem ki? O zannettiğiniz eserin adı bâ ile başlar.

– (Selamem-şûz)! Ne ile başlarsa başlasın... Bizde edebiyat yoktur vesselam!

Öteden bu mükalemeye biri daha karıştı:

– Suzan Bey'in bir dereceye kadar hakkı var. Bizde edebiyat yok değil. Lakin ancak birkaç yıldır olgunlaşmaya başladı. Siz buna tekâmül mü dersiniz, Nurettin Bey? Biz olgunlaşma deriz. Türk Edebiyatının tarihi Mehmet Emin Bey'le Ziya Gökalp'ten sonra yazılabilir. Eskiden Yunus Emre, filan da var ama... Onlar korkak adımlar atmış... O sizin sandığınız Fuzûlî, Nefî, Hâmid ve diğerleri Türk şair değildir. Onlar

---

⁴⁴¹ maatteessüf: yazık ki

⁴⁴² maayibât: ayıplıklar

ne Kızıl Elma'dan, ne Orhun'dan, ne Türk Milletinin öz yasalarından duygu almamışlar.

– Enallah mealsabirin! Biriniz kara cahil, diğeriniz nedir bilmem? Bir bildiğim varsa, o da sizin gibilerin arasında çıldırmak işten bile değil?

– Ne o? Ne oluyor? Kavga mı ediyorsunuz? Yoook! ...

Süveyda Hanım'ın gevrek sesi salonu çınlattı kalktı, münakaşa eden üç gencin yanına geldi. Bahsi değiştirmek için havai⁴⁴³ sualler sormaya başladı. Zaten hizmetçi çayı hazırlayıp getirmişti.

O gün, orada, kadın erkek, Cabbar Paşa kerimelerinin sekiz on kadar misafiri vardı. Bu müşterek ictimalara artık Ruhniyaz Hanımefendi de itiraz etmiyor; hatta bazen başı örtülü olarak kendisi de gelip oturuyordu. O muhitte yaşayan bütün halkın kaçgöçe ehemmiyet vermediğini görünce naçar o da ekseriyete uymuştu. En sık görüştüğü, en haz ettiği komşusu Selanikli Mutuşzade Abdi Bey'in haremi Vesmiye Hanım ile validesi Zübeyde Hanım saraylıyı bu hususta teşci⁴⁴⁴ ve teşvik⁴⁴⁵ etmişlerdi.

– Ne, annemceğizim! Ne lazım saklanasın erkeklerden? ... Yemezler seni... Biz hepimiz çıkarız böyle! Hem istersen evlendiresin o kızcağızları, lazım arasınlar birer koca be kuzum!

Ruhniyaz Hanım, bunun üzerine bir de etrafını tetkik etmiş herkes bu minval⁴⁴⁶ üzere amel ettiğini görmüş, bu hususta en ziyade mutaassıp⁴⁴⁷ olan Şayikan Kalfa'nın itirazlarına ehemmiyet vermeyerek açılıvermişti...

İşte böyle, arada bir, Fazıl'ın peşine takılan iki üç asrî züppe, Matmazel Kleopatra'nın ahbasından bir iki kukana, civar komşu hanımların bazıları Süveyda ile Süheyla'nın salonunda toplanıp dörtle sekiz arasında bir fincan sıcak su içiyor, bayat pastalar yiyorlardı.

---

⁴⁴³ havai: boş

⁴⁴⁴ teşci (et-): cesaretlendirmek

⁴⁴⁵ teşvik (et-): heveslendirmek

⁴⁴⁶ minval: düzen

⁴⁴⁷ mutaassıp: inançlarına aşırı derecede bağlı

O gün de orada babasının mirasından bir kısım-ı mühimini⁴⁴⁸ bırakmaya gittiği Londra'dan biraz evvel avdet ettiği için her vesile ile İngiltere'den İngilizce'den bahsetmeye meraklı Latif Suzan Bey, asıl ismi (Niyazizade Mehmet Vecip) iken, bunu (yakaran oğlu Recep Tonguç) a tahvil⁴⁴⁹ etmiş olan on sekiz yaşlarında kadar genç bir edebiyat hocası, mekteb-i mülkiyeden mezun ve nezaretlerden birinde memur eden Mösyö Jevrej Lavantorya, Faliha Hanım, piyanist Mösyö Pol Düztaban, Matmazel Güriz Cidis; Melahat Hanım, piyanistin akrabasından Matmazel Siraniş, ve daha bir iki hanım, buluşmuşlardı.

Fazıl, hemşirelerin her ikisiyle de devam eden ve idaresindeki müşkülattan dolayı artık fena halde bıkkınlık veren maşukadan bir an evvel tahlîsi girîbân⁴⁵⁰ edebilmek için, hiç olmazsa birinden birini başkasına ciro etmek istiyor ve bu uğurda uğraşp duruyordu.

Arkasına takıp da getirdiği gençlerden, iki üç defada hiç bir fayda olmadığını gördü mü ertesi sefer başkalarını davet ediyor, bu suretle elbette birinden birinin tasallutundan⁴⁵¹ kurtulacağını umuyordu.

Süheyla ablasından daha yaman çıkmıştı. Fazla olarak bir de kıskançlığı vardı. Fazıl'ı bir gün görmedi mi çatıyor, birlikte buldukları zaman biçareyi göz hapsine alarak rahat, huzur vermiyordu.

Fazıl başındaki bu katmerli belayı çoktan def edecekti. Fakat işin mahkemelere kadar aks edecek bir kepezeliğe müncer⁴⁵² olmasından fena halde korkuyordu. Bahusus ki böyle bir de sabıkası vardı. Üç dört sene evvel validesinin eski bir ahretliğini baştan çıkarmış ceza mahkemesine bir hayli taşındıktan sonra, çok müşkülâtlâ ve epeyce maddi fedakârlık ihtiyar ederek yakayı sıyrabilmişti. O vaktin birinde, uslanmamakla beraber bu gibi işlerde daha müteyakkız⁴⁵³ bulunuyor, mümkün olduğu kadar işi hüsn-i idareye gayret ediyordu.

---

⁴⁴⁸ kısım-ı mühim: önemli bir kısım

⁴⁴⁹ tahvil (et-): değiştirmek

⁴⁵⁰ tahlîsi girîbân: yakasını kurtarabilmek için

⁴⁵¹ tasallut: musallat

⁴⁵² müncer: sürüklenmek

⁴⁵³ müteyakkız: açıkgozlu

Binaenaleyh, arkadaşları arasında behemehâl, Süveyda'ya olsun bir talip çıkmasını can u gönülden istiyor ve mütemadiyen yeni yeni şahıslar getiriyordu.

Bir iki haftadır, kârında ufak bir muvaffakiyet sezer gibi olmuştu. Fi'l-hakika Nurettin Sani Süveyda ile fazlaca alakadar olmaya başlamıştı. Kızın her lakırdısına kulak veriyor, her sözünü dinliyor, her arzusuna mümaşat⁴⁵⁴ ediyordu. Bu akşamki edebiyat bahsinde bile Süveyda'nın:

– Abdülhak Hâmid'i ben de sevmem şiirlerinden bir şey anlayamıyorum çok Arapça var.

Diye beyan ettiği mütalaaya karşı, perestiş⁴⁵⁵ edercesine sevdiği dâhî a'zamı müdafa etmeyerek bilakis:

– Evet... Biraz öyledir!

Demişti. İki genç bir araya geldiler mi, onların her hal ve hareketini tecessüsten biraz hali kalmayan Fazıl, kemal-i şeytaniyetiyle bu muhavereden de ahkâm çıkarıp sevinmişti.

Fakat iş onun arzusu vechiyle, hızlı gitmiyordu. O, mesela istiyordu ki, kendisiyle olduğu gibi, Süveyda sarhoş olup Nurettin Sani'nin kucağına düşüversin, Nurettin de saika-i sükker⁴⁵⁶ ile ne işlediğini bilmeyerek onun günahını tamamen yüklensin.

Davetliler birer birer çekilmeye başlayınca Fazıl, Nurettin'i bir kenara çekip kulağına dedi ki:

– Bu gece burada kalsana! Geç vakit birlikte gideriz.

– Nasıl olur? Valideye haber vermedim, merak eder.

– Adam sen de! ... Çocuk değilsin ya? Hiç dışarıda kaldığın yok mu?

– Hem bilmem... Ayıp olmaz mı?

---

⁴⁵⁴ mümaşat (et-): uymak

⁴⁵⁵ perestiş: tapmak

⁴⁵⁶ saika-i sükker: şekerden sebeple

– Ne ayıp olacak canım? Burası benim evim? Hem ben sana bir şey söyleyim mi? Sen bu akşam, erken gitmekte ısrar edersen Süveyda çok mahzun olacak.

– Ne biliyorsun?

Bu son suali telaş ve heyecanla soran Nurettin Sani'nin o anda gözünde parlayan lema-i serverin⁴⁵⁷ Fazıl hemen farkına vardı. Söylediğine tamamen kani bir adam tavrıyla cevap verdi:

– Biliyorum işte!

– İyi ya! Nereden biliyorsun?

–Nereden biliyorsam biliyorum... Sana ne? Ben aranızdaki sempatinin farkında değil miyim sanıyorsun.

Nurettin fevkalade sıkılmıştı, kalbinde Cabbar Paşa'nın büyük kızına karşı uyanan hissin henüz kendine bildirmeden başkalarının nasıl sezmiş olduğuna hayret etti kekeleyerek:

– Rica ederim Fazıl! Dedi; aramızda bir şey var zannetme... Süveyda Hanım'a karşı derin, müstesna bir hürmetten başka hiç bir şey perverde⁴⁵⁸ etmiyorum.

–(Ah mayen gut)! Beni armut yerine alıyorsun! Adam akıllı seviyorsan, saklama!

–Sûizan⁴⁵⁹ ediyorsun Fazıl! Ben öyle yüksek bir kadını ne cesaretle sevebilirim?

– (Dönzüvetter) Benden de saklamayın! Süveyda demin bana her bir şeyi itiraf etti... Hem apaçık söyleyim mi? Senden biraz (avans) nasıl derler? Teşvik bekliyor.

Bu tebşir-i mühim⁴⁶⁰ zavallı Nurettin'in bütün iradesini elinden aldı. Meserretten⁴⁶¹ eli ayağı kesildi. Terlemeye başladı. Artık hissiyatı ketme⁴⁶² lüzum görmeyerek, yalvardı:

---

⁴⁵⁷ lema-i server: büyük parıltı

⁴⁵⁸ perverde (et-): beslemek

⁴⁵⁹ sûizan (et-): kötü kanaat

⁴⁶⁰ tebşir-i mühim: önemli haber

⁴⁶¹ meserret: sevinç

⁴⁶² hissiyatı ketm: hislerini gizlemek

– Divane misin? Süveyda senden iyisini bulacak değil a?

Asıl sevinen Fazıl'dı. Şimdi daha ziyade tenhalaşmış olan salonun bir köşesinde, piyanist Düztaban Efendi ile konuşan amcazadelerine döndü ve:

–Müjde! Dedi; (zayen zî galuk)! Nurettin Bey yemeğe kalıyor! Gece hep beraber bir poker yaparız olmaz mı?

Kızların ikisi birden atıldılar:

– Ne iyi! Ne iyi! Umulmaz bir lütuf! Nurettin itizar ediyordu:

– Afedersiniz! Kabahat hep Fazıl'da... O ısrar etti.

Süveyda, hiç bir maksada müstenid⁴⁶³ olmayarak:

– Demek ki, dedi? O ısrar etmeseydi, kalmayacak mı idiniz?

Fazıl, “Nasıl? Hakkım var mı imiş?” سوالini tazammun eden⁴⁶⁴ manalı bir nazarla Nurettin Sani'nin yüzüne baktı genç, sevinçten uçacak gibi idi. Bir aralık odadan dışarıya çıkan Fazıl elinde mükellef bir rakı tepsisiyle içeriye giren hizmetçiyi takiben avdet etti. Arkasından gelen Ruhniyaz Hanım da kapının aralığından örtülü başını uzatarak:

– Eğleniyor musunuz çocuklar? Diye sordu.

Ve: “Evet!” cevabını alınca:

–Oh, oh! Eğlenin! Ben yemeği yiyip yatıyorum. Hanginiz en sonra yukarı çıkarsa elektrikleri söndürmeyi unutmayın!

Tembihiyile çekilip gitti. Cemaat de, Düztaban Efendiyi piyanonun başına geçirip zevke başladılar. Sâkilin vazifesini münavebe⁴⁶⁵ ile iki hemşire görüyorlardı. Fazıl'a Nurettin'e sundukları dolu kadehlerden bittabi kendileri de arada sırada birer tane içiyorlar, git gide keyifleniyorlardı.

---

⁴⁶³ müstenit: dayanan

⁴⁶⁴ tazammun (et-): kapsamak

⁴⁶⁵ münavebe: sırayla

İçlerinde yalnız Fazıl ihtiyatkâr davranıyordu. O muttasıl yan gözle, Süveyda'nın sarhoşluğunun derecesini ölçüyor, bir taraftan Nurettin'in durmadan içmesi için teşvikatta bulunuyordu.

Düztaban Efendi'yi artık dinlemez olmuşlardı. Her kafadan bir ses çıkıyor, hepsine nispetle ayık olan Settar Paşazade'nin idare ettiği meclis teklif ve tekliften azade oluyordu.

İşreti itiyat edinmemiş olan Nurettin'e esasen pek ziyade tesir etmeye başlayan rakıdan başka, aklını başından büsbütün gidermek için arada bir, meze tepsisine doğru eğilen Süveyda'nın dekolte yakasından içeriye doğru görünen latif manzara ve ensesinden intişar⁴⁶⁶ eden hafif, bayıltıcı yasemin kokusu kifayet edecek gibi idi.

Saat on buçuğa doğru, kendi fazlalığını anlayan piyanist, veda edip gitti. Onu kapıya kadar teşyiye⁴⁶⁷ giden Fazıl, dışarıdan hizmetçi ile Süheyla'ya haber yolayıp çağırdı. Maksudı kafi derecede olgun farz ettiği Nurettin'le Süveyda'yı yalnız bırakmak, onlara fırsat bahşetmektir.

Filhakika, tahmininde yanılmamıştı. Ağyârdan hali kalır kalmaz, gönlün yakıcı tesiriyle bir hırs ve şehvet kesilen Süveyda, evvela, Nurettin'in mütereddid bir talebi üzerine, dudaklarını onun çılgın busesine tevdi⁴⁶⁸ etti. Sonra, bir müddet, her ikisinin mest ve mahmur nazarları mütekabil bir arzu-ı temellükle⁴⁶⁹ karşılaştı. Ani bir elektrik cereyanı ile ürperen vücutlar, bir zenberekle tahrik edilmiş gibi yerinden kalktı, aynı anda tekellüm edilen iki isim işitildi:

– Süveyda!

– Nurettin!

Bunu takiben de, devrilen rakı tepsisinin şangırtısı arasında kanepenin üzerine birden yıkıldılar.

---

⁴⁶⁶ intişar (et-): yayılmak

⁴⁶⁷ teşyi: uğurlamak

⁴⁶⁸ tevdi (et-) teslim etmek

⁴⁶⁹ arzu-ı temellük: arzuya sahip olma

Tam o esnada, sanki kırılan kadehlerin gürültüsünü merak edip koşmuş gibi, telaşla salon kapısını açan Fazıl, gözlerine görünen manzara karşısında, ellerini yüzüne kapayarak:

– Oh!

Feryadıyla geriye çekildi. Muradına nâil olmuştu.

O anda humarı dağılan Nurettin Sani, Süveyda'nın ellerini tuttu:

– Affet beni! Ne yaptığımı bilemedim! Diye yalvarmaya başladı. Süveyda ise ağlıyordu. Lakin döktüğü gözyaşları bir nişane-i nedamet değil, bir halet-i maraziyenin⁴⁷⁰ neticesiydi. Onlarla, akşamdan beri pek fazla gerilen asabını büsbütün teskin ediyordu. Nurettin'in hitabına hiç cevap vermedi.

Mahcup, nadim⁴⁷¹, kendinden geçip, bu ailenin emniyet ve itiyadını böyle alçakcasına suistimal ettiğinden dolayı vicdanen muazzeb⁴⁷² başı yerde, kollarını sallaya sallaya, Nurettin Sani evden çıktı gitti. Kimseye veda edememiş, esasen kendisini teşyi eden de olmamıştı.

6

Süveyda'nın karşısında, ertesi günü, Fazıl'ın takındığı tavırla ona hitaben söylediği sözler her vakit ortaya koyduğu düsturlarla taban tabana zıt oldu.

Asrî bir kadının, dilediği zaman, dilediği gibi, dilediği erkekle münasebette bulunmasını daima tervic⁴⁷³ eden küçük bey, bu defa amcazadesini kabahatli çıkarıyordu.

– Teessüf ederim, Süveyda Hanım! Dedi. Akşamki halinizden bütün (karakter)inizi anladım. Siz her erkekle pek çabuk mağlup oluyorsunuz.

– Ben ne yaptığımı bilemedim ki!

---

⁴⁷⁰ halet-i maraziye: hastalıklı hal

⁴⁷¹ nadim: pişman

⁴⁷² muazzeb: acı çeken

⁴⁷³ tervic (et-): desteklemek

– Ah zû! Mazeretiniz bilmem ne dereceye kadar (aksabitabil) olur? Nasıl kabul edilebilir? Nurettin gibi bir (embesil) ile beni böyle kolay kolay aldatmanıza şaşmadım dersem, yalan!

– Bir kere Nurettin Bey dediğiniz gibi budala değil, gayet kibar, nazik terbiyeli bir adam. Akşam ona o cesareti veren ben oldum. O ne yaptığını bilmedi. Aramızda tabi bir (sempatin) hâsil olmuştu sarhoşluğun tesiriyle o hissimizi birbirimize daha kavi⁴⁷⁴ surette belli ettik.

– (Şon! Zerşon!) Şayan-ı tebriksiniz⁴⁷⁵!

–Hem de sizin gücünüze neden gidiyor? Anlamıyorum ki? Ben sizin nikâhlı zevceniz değilim. Nikâhlı olsam da bu zamanda bir kadının, ömrü oldukça hep aynı erkeğe esir olmayacağını siz de takdir edersiniz, çünkü bunun böyle olmak icap ettiğini bana yine siz öğrettiniz... Doğrusu ben sizi daha asrî zannedirdim.

– Yine de öyleyim! Benim yaptığınız işe itirazım yok... İntihab⁴⁷⁶ ettiğiniz şahsı beğenmiyorum nemelazım? Hiç de tabiat sahibi değilmişsiniz Nurettin! (ayndömmir giril)! .

– Ben sizinle aynı fikirde değilim! Nurettin Bey benim pek hoşuma gidiyor.

– Dankeşon! Herhalde ben o adamın artıklarını yiyemem.

– Afedersiniz Fazıl Bey? Artık hakaret ediyorsunuz. Size Nurettin Bey'in artıklarını teklif eden yok ki. Yiyip yemeyeceğiniz mevzu bahis olsun!

Oda kapısını şiddetle vurarak, Süveyda çıktı Fazıl da memnuniyetten yerinde duramıyordu. Hazırladığı işte istediğinden fazla kolaylık görüyordu. Demek ki Nurettin'e karşı Süveyda da ciddi bir meyl ü muhabbet⁴⁷⁷ vardı. Şimdi, öte tarafı hüsn-ü idare ederek bir an evvel neticeyi istihsal⁴⁷⁸ etmek kalıyordu.

---

⁴⁷⁴ kavi: güçlü

⁴⁷⁵ şayan-ı tebrik: tebrik edilmeye layık

⁴⁷⁶ İntihab (et-): seçmek

⁴⁷⁷ meyl ü muhabbet: sevgi arzusu

⁴⁷⁸ istihsal (et-): gerçekleştirmek

Öğleden sonra, mensup olduğu nezarete giderek, Nurettin'i buldu. Süveyda'nın yeni aşkı kendisini samimi bir tavr-ı mahcubiyet ile karşıladı. Bu nâmevsim⁴⁷⁹ ziyaret. Fazıl'ın, akşam şahit olduğu hadiseye taalluku⁴⁸⁰ muhakkaktı. Bâhusus ki Settar Paşazade'nin çehresinde, etvarında⁴⁸¹, gayr-i me'nus⁴⁸² bir ciddiyet görünüyordu. Nurettin, arkadaşını sigara ve kahve ile i'zâz ettikten sonra tebyiz⁴⁸³ etmekte olduğu bir tezkireyi bitirdi ve onu müteâkıp her ikisi birlikte kalemin teneffüs odasına çıktılar.

Fazıl burada, ciddiyetini bir kat daha artırdı ve uzun bir mukaddime yaparak hadisenin, Cabbar Paşa ailesi gibi asil, namuslu bir ailede nasıl bir su-i tesir yapabileceğini, kendisinin bundan dolayı ne derece canı sıkıldığını ve muhabbetin bu müessif⁴⁸⁴ vakayı herhalde tamir hususunda tereddüt etmeyeceğini söyledi.

Nurettin, hiç ağız açmadan, gözleri yerde dikiliyordu. Fazıl, üst üste yaktığı sigaraların sonuncusunu bitirir bitirmez asabiyetle kalktı ve sordu:

– Tabi sen de yaptığın işin ehemmiyetini düşünmüşsündür. Değil mi?

– Evet Fazıl! Biliyorum.

– O halde kararımı kat'i surette öğrenmek isterim.

– Daha, kat'i bir kararım yok. Müsade et de bir iki gün düşüneyim.

– Monşer! Daha ne düşüneceksin? Darılma ama eğer Avrupa'da olsaydın bu iş başka türlü temizlenmek lazım gelirdi. (Nihetvar)? Lakin burada Türkiye'deyiz. Bir kızın bekaretine tecavüz olundu mu açık bir suretle (aranje) edilir. O da...

– Nikahdır, biliyorum... Fakat istical⁴⁸⁵ etmeyi muvâfık⁴⁸⁶ görmüyorum.

– Neden, (beyteşon)?

---

⁴⁷⁹ nâmevsim: zamansız

⁴⁸⁰ taalluk: ilgili

⁴⁸¹ etvar: tavırlar

⁴⁸² gayr-i me'nus: alışık olunmamış

⁴⁸³ tebyiz (et-): bir müsveddeyi temize çekmek

⁴⁸⁴ müessif: üzüntü veren

⁴⁸⁵ istical (et-): acele etme

⁴⁸⁶ muvafık: uygun

–İstical edersem, birçok müessif⁴⁸⁷ dedikodulara meydan veririm. Tabi, valideme işi olduğu gibi hikâye edemem, değil mi? Sâniyen⁴⁸⁸ alelusul⁴⁸⁹ bir kere büyük hanımefendiye resmen müracat etmeliyim. Bu müessif hadiseyi senden başka bilen yok. Onu aleme ilan etmekte ne mana var? Bizim bu izdivâcımız bir günah tamirine değil, alelade bir işe benzemeli. Bana itimat et, Fazıl! Emin ol ki dünden beri vicdanım çok muazzeb⁴⁹⁰. Elbette, irtikab⁴⁹¹ ettiğim cürmün mahiyetini idrak ediyorum. Kendimi bilmeyerek, Süveyda Hanım'a karşı pek büyük, pek şeni⁴⁹² bir cinayet işledim. Kendimi affettireceğim, pek mukaddes bildiğim ismetine sürmüş olduğum lekeyi temizleyeceğim fakat arzu ederim ki bu, sessiz olsun, duyulmasın, bu sır ilelebet üçümüzün arasında kalsın.

Fazıl derin bir nefes almıştı fakat duyduğu inşirahı⁴⁹³ belli etmiyordu. Kendi kendine söylendi:

– Nurettin budalası, girdiği bahçeye evvelce başkasının da dalmış olduğunu çakmamış, ne ala!

Sonra, muhaverenin başından beri takındığı aynı tavr-ı ciddiyetle, Nurettin'e hitab etti:

– Peki monşer! Sana inanayım. Bu işi tamamen yoluna koymak için kaç gün istersin?

– Ne bileyim! Belki bir hafta!

– Yok! Öyle tereddütle olmaz! Bana kat'i bir müddet tayin et.

– İşte bir hafta dedim ya!

– Bu bir hafta zarfında ne yapacaksın?

– Evvela annemi görücü olarak Şişli'ye göndereceğim.

Fazıl gülümseyerek omuzlarını silkti.

---

⁴⁸⁷ müessif: üzücü

⁴⁸⁸ sâniyen: ikinci olarak

⁴⁸⁹ alelusul: usulünce

⁴⁹⁰ muazzeb: acı çekmek

⁴⁹¹ irtikab (et-): kötü iş yapma

⁴⁹² şeni: çirkin

⁴⁹³ inşirah: ferahlık

– Puh! Dedi; ne saçma bir adet! Validen senin alacağın kadını evvelden görüp de ne yapacak?

– Bizde adet öyledir azizim; ne yapayım? Bu bir hakikattir ki, ihtiyar anamdan diriğ⁴⁹⁴ edeyim; kalbi kırılır diye korkarım.

– (Setityü)! Peki. Ya beğenmezse?

– Benim arzumun o kadını behemehâl almak olduğunu evvelden ihsas⁴⁹⁵ edersem, beğenmese dahi bana karşı beğenmiş gibi davranır.

– Çok iyi! Sonra?

– Sonra senden rica edeceğim. Benim namıma Ruhniyaz Hanımefendi'ye müracat edip, kerimesine talip olduğumu söyleyeceksin. Ondan ötesi basit bazı tedarikata tevessül⁴⁹⁶ etmekten ibaret.

Demek ki bütün bunları bir an evvel yapacağına söz veriyorsun öyle mi?

– Evet azizim!

–(Alzev zergut)! Ben bir hafta sonra yine buraya gelirim. Şimdilik Allah'a ısmarladık!

Nurettin'den ayrılır ayrılmaz Fazıl bir arabaya atlayıp doğruca Beyoğlu'na çıktı. Süheyla ile pastacıda buluşacaktı kızı görür görmez Nurettin Sani ile vuku bulan mülakatını tahrif⁴⁹⁷ ederek ona anlattı. Arkadaşına yolda rast geldiğini, kendisine yana yakıla Süveyda'yı nasıl sevdiğini hikâye ettiğini ve bir iki gün zarfında validesini görücü olarak göndereceğini söyledi Süheyla bu havadise ve bahusus bu havadisın tarz-ı tebşirine⁴⁹⁸ pek ziyade sevindi. Demek ki Fazıl Süveyda'ya karşı bigane idi ve Nurettin'in izdivacıyla âtiyen⁴⁹⁹ dahi Fazıl'ı ablasına kaptırmak tehlikesi bertaraf oluyordu. O gün Fazıl'a bezl-i iltifat⁵⁰⁰ etti.

---

⁴⁹⁴ diriğ (et-): esirgeme

⁴⁹⁵ ihsas (et-): üstü kapalı anlatma

⁴⁹⁶ tevessül (et-): baş vurmak

⁴⁹⁷ tahrif (et-): bir ifadenin anlamını değiştirmek

⁴⁹⁸ tarz-ı tebşir: müjdenme biçimi

⁴⁹⁹ âtiyen: ileride

⁵⁰⁰ bezl-i iltifat (et-): bol bol iltifat etmek

Bütün o hafta zarfında Süveyda Fazıl'a karşı pek soğuk muamele etti amcazadesinin o gecenin ertesi günü ifadatıyla izzet-i nefsi cerihadar⁵⁰¹ olmuştu bu sebepten, kendisine katıyyen yüz vermemeye ve zannımca, ona eziyet etmeye karar vermişti. Zaten, gönlünde de Fazıl'a karşı zerre kadar hiss-i muhabbet kalmamıştı. O, artık münhasıran Nurettin'i ve Nurettin'in temin edeceği hayat-ı aşikane⁵⁰² düşünüyordu. O, geceki ilk temas genç kadının hayalinde derin, lekesiz bir afak-ı saadet⁵⁰³ açmıştı.

Onun amak-ı hissiyatına nüfuz⁵⁰⁴ eden Fazıl, bu haletiruhiyeyi⁵⁰⁵ derhal anlamıştı. Yanında mütemadiyen Nurettin'i zemmetmeye⁵⁰⁶ koyuldu. Maşukunun aleyhinde söylenen her söz, Süveyda'yı iğzâb⁵⁰⁷ ediyor, Fazıl da bunu hissettikçe inadına çekiştiriyordu. Tahammül edemeyecek bir raddeye gelince, Süveyda odadan kaçıyor, Fazıl memnun oluyordu.

Beş gün sonra, arkasında ütülü, eski tarzda dikilmiş siyah ipekli kumaştan bir çarşaf, yanında da genç bir hizmetçi olduğu halde Nurettin Sani'nin validesi Asiye Hanım, Ruhniyaz Hanım'ın evine gelerek Süveyda'yı görmeye talip oldu. Cabbar Paşa'nın büyük kızı, validesinin her türlü ısrarına rağmen alelusul görücüye çıkmaktan imtina⁵⁰⁸ ederek sadece, her günkü kıyafeti ile bir aralık misafirin yanına gelip oturdu. Bu ziyaretin maksad-ı vukuğunu⁵⁰⁹ hiç nazar-ı dikkate almayarak, serbestçe mükalemelere⁵¹⁰ karıştı, güldü, beyân-ı rey etti ve hatta Nurettin'in bahsi geçerken o genç hakkında da belâ fütur fikrini söyledi.

Oğlunun intihab etmiş olduğu bu asrî zevceyi, muhafazakâr Asiye Hanım kendi tab'ına⁵¹¹ pek de muvafık bulmadı. Lakin Nurettin'in evvelce de Fazıl'a söylediği gibi, hissiyatını izhar etmeyerek Süveyda odadan gaybubet ettiği⁵¹² sırada, Ruhniyaz Hanım'a:

---

⁵⁰¹ cerihadar: incinmek

⁵⁰² hayat-ı aşikane: aşk hayatı

⁵⁰³ afak-ı saadet: saadet ufku

⁵⁰⁴ amak-ı hissiyatına nüfuz (et-): hissinin derinliklerine inmek

⁵⁰⁵ haletiruhiye: psikolojisi

⁵⁰⁶ zemm (et-): çekiştirmek

⁵⁰⁷ iğzâb (et-): kızdırmak

⁵⁰⁸ imtina (et-): kaçınmak

⁵⁰⁹ maksad-ı vukuğ: amacın gerçekleşmesi

⁵¹⁰ mükaleme: karşılıklı konuşma

⁵¹¹ tab': doğa

⁵¹² gaybubet (et-): çekilmek

–Kerime hanımefendiyi pek beğendim, maşallah! Cenâb-ı Hakk sahibine bağışlasın, dedi.

Sonra akdin yevm-i icrasını⁵¹³ kararlaştırmak üzere re'yini sordu. Kızına söz geçiremediğini belli etmemek için, bir bahane ile dışarıya çıkan saraylı, tenhada Süveyda'yı bu hususta istimzac etti. Süveyda, derhal ve kemâl-i meserretle:

– Elbette! Ben de bunu bekliyordum!

Diye muvafakat⁵¹⁴ beyan edince, mesele neticelendi.

On beş gün mürurunda⁵¹⁵... nezâreti mütehayyızân hulefasından⁵¹⁶ Nurettin Sani Bey'le Kastamonu Vali-i Esbak-ı Vüzera-ı Saltanat-ı Seniyye'den merhum Abdül-Cabbar Paşa'nın büyük kerimleri iffetlü hanımefendinin akidleri icrâ edildiğini payitahtın bütün cerâidi⁵¹⁷ ilan ediyordu.

7

Fazıl artık Süveyda'dan kurtulmuş; Süheyla ile rahat rahat yaşıyordu.

Settar Paşa'nın oğlu Şişli'ye devamı seyrekleştirmişti. Kızla pastacıda buluşuyorlar, oradan kol kola, bazen Papas Köprüsü'nde Kleopatra'nın evine, bazen de Fazıl'ın üç küçük, odadan ibaret apartmanına gidiyorlardı.

Serçe nasılsa bu sefer, Süheyla ile olan münasebetinde sebât⁵¹⁸ etmişti. Bu keyfiyet, genç kızın emsalinden farklı bir meziyete malik olmasından değil, alelade bir cilve-i tesadüften ileri geliyordu. Belki Fazıl o aralık gönlünü celbedecek bir kadına tesadüf etmiyor yahut ihtimal ki yorgun bulunduğu için biraz aynı dalda durup dinlenmek ihtiyacını hissediyordu.

Herhalde, ikisinin de yıldızı şimdilik uygun gibiydi. Birbirlerine mülâkî⁵¹⁹ olmadan iki gün geçmiyordu. Bunlar bu suretle meşgul iken Nurettin'le karısı da balaylarını

---

⁵¹³ akdin yevm-i icrası: evlilik gününün uygunluğu

⁵¹⁴ muvafakat: uygunluk

⁵¹⁵ mürur: geçmek

⁵¹⁶ mütehayyızan hulefa: saygın halifeler

⁵¹⁷ ceraid: süreli yayınlar

⁵¹⁸ sebât (et-): devam etmek

⁵¹⁹ mülâkî: buluşma

yaşıyorlardı. Süveyda kendisini bütün varlığıyla zevcine vakfetmiş görünüyordu. Hafta toplanmaları da tavsamış, hemen hergün dostunu bulmak için sokağa çıkan Süheyla ile her akşam Nurettin kaleminden gelir gelmez, onunla odasına kapanan Süveyda'yı ahbabları ihmale başlamışlardı. Yalnız Melahat sık sık Şişli'ye gelip gidiyordu. İmamın torunu zaten evin bir lazım-ı gayr-i mufârikı⁵²⁰ olmuştu. Hemşirelerin sırdaşı, büyük hanımın nedimesi, Şayikan Kalfa'nın dert ortağı idi. Vaktiyle Süveyda'nın ilk macerasını nasıl yalnız kendi biliyor idi ise şimdi de Süheyla'nın amcazadesiyle münasebetlerine de aynı suretle vâkıf bulunuyordu.

Fazıl'ın ahlakını, ne türlü kadınlardan haz ettiğini nasıl zabt ve muhafaza edilmek mümkün olduğunu yalnız o anlayabilmişti. Süveyda'dan çarçabuk bıkan gencin pek yakında küçüğünden de bıkaçağını biliyor, bu iki hemşirenin yanında hüsnü anca pek fakir olduğunu müdrik bulunduğu halde Fazıl'ın kucağına düşmek için mütevekkilâne sıra bekliyordu.

Emindi ki bir kere böyle bir şikarı⁵²¹ ele geçirdikten sonra kolay kolay bırakmayacaktı. Fazıl'ın, mizacına muntazaman hizmet eden bir kadından soğumayacağına, onun ancak kendisini mütemadiyen işgal eden kadınlardan haz etmediğine kaniydi. Bunun için her eve geldiğinde Süheyla'yı mahirane⁵²² istintak ediyor, henüz maşukanın bir devam olduğunu anlayınca, kendi kendine:

Zararı yok! Biraz daha bekleyeceksin Melahat? Diyordu.

Aradan bir ay kadar geçmişti ki tâli⁵²³ kendisine birden bire yar oluyordu. Bir gün Süheyla'nın esna-yı gaybubetinde⁵²⁴ bir şey aramak üzere odasına giren ablası, yatağının başı ucundaki dolabın çekme[ce]sinde, üzerinde gayet âşikâne ve lâ ebbâliyâne⁵²⁵ bir ibare-i ithafiyye⁵²⁶ yazılı Fazıl'ın bir fotoğrafı buldu. Bu keşif karşısında, kalbinde büyük bir kıskançlık ateşi feveran⁵²⁷ etti. Fazıl'ın kendini niçin evvela ihmal ve sonra tahkir ettiğini, bilaharede Nurettin Sani'nin kucağına, adeta

⁵²⁰ lazım-ı gayr-ı mufârik: ayrılması mümkün olmayacak şekilde gerekli

⁵²¹ şikar: av

⁵²² mahirane: ustalıkla

⁵²³ tâli: bahtı

⁵²⁴ esna-yı gaybubet: olmadığı sırada

⁵²⁵ lâ ebbâliyâne: şahısınca

⁵²⁶ ibare-i ithaf: anlatan yazı

⁵²⁷ feveran: fişkırma

birrıza atıverdiğini anladı. Bu suretle pâymâl⁵²⁸ edilmiş olan izzet-i nefsi isyan etti. Yumruklarını sıkarak, hüngür hüngür ağladı. Aynı zamanda Süheyla'ya karşı kin, Fazıl'ın tuzağına ahmakça düşen Nurettin'e karşı da nefret duydu.

O gece iki hemşirenin Süheyla'nın odasında vuku bulan⁵²⁹ kavgalarına Melahat de şahit oldu. Kavga arasında Süheyla:

–Aman of! Ben de Fazıl için bayılmadım a?

Dedi. Hemen ertesi sabah, imamın torunu koşa koşa gidip Settar Paşazade'yi apartmanında buldu ve meseleyi olduğu gibi, aleltesil⁵³⁰ anlattı. O gün Fazıl'ın “mecnundan füzün⁵³¹ âşıklık istidadı var” idi. Arkasına Yahudi hokkabazların kıyafetine benzeyen mor, dallı basmadan picama karyolasının kenarına oturmuş; ayaklarını sallaya sallaya Melahat'i dinledi. Aynı zamanda, kızın istikrah⁵³² edecek kadar çirkin olmadığına dikkat etti. Hatta gözlerinde oldukça cazibe buldu.

Melahat yanı başında bir iskemleye yerleşmiş, hararetili hararetili anlatıyor, maheza Fazıl'ın nazarlarındaki mana-yı arzuyu da gözden kaçırmıyordu hikâyesini bitirince, Settar Paşazade başını kaşdı ve:

Fena havadis! Dedi; ben öyle gürültülü patırtılı maşukalardan hiç haz etmem.

Melahat, mübahaseyi⁵³³, istediği zemine sokmuştu. Cevap verdi:

– Tabi! Ben de size hak veririm Fazıl Bey!

– (Aber vasmus içmehun)? Şimdi ne yapmalı?

– Vallahi siz bilirsiniz!

– (Naturalih)! Tabi ben bilirim, derhal Süheyla'yı (pilake) edeceğim. Ayrılacağım, nasıl dersiniz...

Burada, Melahat câli⁵³⁴ bir tavr-ı merhamet takındı:

⁵²⁸ pâymâl (et-): ayakaltına almak

⁵²⁹ vuku bulan: gerçekleşen

⁵³⁰ aleltesil: bütün açıklığıyla

⁵³¹ füzün: oldukça fazla

⁵³² istikrah: tikslenme

⁵³³ mübahase: sohbet

- Lakin biçare Süheyla sizi sever; dedi.
- Vız gelir! (zuman fev)! Aşka ben metâlik vermem. Düşündüğüm o değil... Skandal olmasın isterim.
- Niçin olsun?
- Ne ise? O bahsi kapatalım! Lakin siz bugün ne kadar şıksınız Melahat Hanım! (Maparul) sizi uslu bilmesem mutlaka (aman) gizli randevünüz var diyeceğim.
- Aman Fazıl Bey! Alay ediyorsunuz? Benim gibi çirkin, fakir bir kızın şıklığı ne olacak? Sonra değil beni sevmeye, bana bakmaya kim tenezzül edecek?
- Yok rica ederim! Bu defa ciddi söylüyorum, kıyafetiniz elbiseniz gayet şık? (amor) bahsine gelince siz gerçekten sevilecek bir kadınsınız.
- Belki! Fakat.

Fakat “ne?”

Şimdiye kadar gönlüme göre bir erkek bulamadım, buldumsa da o beni anlamadı, kalbimin kabiliyet-i aşikanesi⁵³⁵ heder oldu gitti. Ben ona yanıyorum.

- Siz çok (orijinal) siniz Melahat Hanım! Gönlünüze göre dediğiniz erkeği tarif eder misiniz?
- İşte... Nasıl anlatayım, bilmem... Bu asrın, bu zamanın adamı olmalı. Bir takım batıl düşünceler münasebetsiz itikatler⁵³⁶ yanlış telakkiler⁵³⁷ onun zihninde yer bulmamalı. Kıskançlık, o adamla benim aramıza hiç girmemeli. Bakın, ufak bir vaka sizi ne kadar çok rahatsız etti. Derhal, Süheyla gibi bir metresi feda bile ettiniz neden? Çünkü iki hemşire beynindeki bu kıskançlık kavgasını asrîliğe mugayir⁵³⁸ buldunuz. Olabilir ya? İki kadın birden, velev kardeş de olsa, aynı erkeği pek ala

---

⁵³⁴ câli: yapmacık

⁵³⁵ kabiliyet-i aşikane: aşk konusundaki beceri

⁵³⁶ itikat: inanış

⁵³⁷ telakki: görüş

⁵³⁸ mugayir: uymayan

sever. Tahammül edemeyen çekilir. Hürriyet-i kamile⁵³⁹ asrında gönül esaretini hiç anlamam.

– (Ahzû)! Ne güzel söylüyorsunuz Melahat Hanım! (maparol) dinledikçe kendi kendimi takdir⁵⁴⁰ ediyorum. Nasıl oldu da, ben o amcamın kızlarını sevdim de onların yanında sizi görüp de anlayamadım.

– Bu küçük hanımefendilerle kâbil-i kıyas değilim ki... Hiçbir suretle... Bittabi siz onları görüverdiniz. Doğrusu da budur.

– Lakin tekrar ediyorum... Siz gerçekten sevlmeye layık bir hanımsınız. Prensipten sahibi olduğunuzu da görüyorum. Düşünceleriniz, tamamen benimkilerle uygun (amur liber) tarafdarısınız ben de öyleyim. Bir erkeğin hep aynı kadına, bir kadının hep aynı erkeğe bağlı kalması kadar (idiv) saçması bir şey olmaz. Evet, evlenmeyi anlarım. Bu bir aile kurmak çocuk yetiştirmek ve istikbalde yani ihtiyarlıkta bakılmak için elzemdir⁵⁴¹. Bu nokta-i nazardan izdivaç doğrudur. Fakat ihsârî⁵⁴²... (Eksaklozivite) yi galiba böyle tercüme ederler, değil mi? Her ne ise? İşte o, hep kendine saklamak, son derece haksızdır.

Bu cümleyi bitirdikten sonra, Melahat'i dikkatli dikkatli bir süzdü. Kızda simanın çirkinliğini telafi ettirecek güzel, hem de çok güzel bir vücut vardı. Açıklığı ifrata⁵⁴³ kaçmayan, sade, zarif, siyah bir çarşafın altında hissedilen bu vücut-ı latifin eşkal ve hududu adeta en müşkülpesent⁵⁴⁴ nazarları bir müddet tevkif⁵⁴⁵ edecek kadar cazipti. Çapkın gencin nazarları, bhusus, bağlı bir çift ufacık glase iskarpinin içinde saklı ayaklara incecik birer bilekle merbut⁵⁴⁶ ve siyah ince fildekos çoraplarla mestûr, dolgun bacaklara ilişti. Bu manzara onu adeta çıldırttı. Olduğu yerden hemen kalktı. Melahat'in ta yanına gitti. Ve şiddet-i arzudan titrek bir sesle:

– Bugün burada kalsanız, daha yakından görüşüp anlaşsak ne iyi olur Melahat Hanım! Dedi.

⁵³⁹ hürriyet-i kamile: tam bağımsızlık

⁵⁴⁰ takdir (et-): azarlama, kızmak

⁵⁴¹ elzem: lazım

⁵⁴² ihsâr: çevirme

⁵⁴³ ifrat: ölçüyü kaçırma

⁵⁴⁴ müşkülpesent: zor beğenen

⁵⁴⁵ tevkif (et-): alıkoyma

⁵⁴⁶ merbut: bağlı bulunan

Kız, Fazıl'ın arzusunu anlamıştı, lakin niyeti öyle birden bire ve kolaylıkla teslim olmak değildi Settar Paşazade'nin gönlünde alevlendirmeye muvaffak olduğu ateş-i hırs ve iştihayı⁵⁴⁷ iyiden iyiye hüsn-i istimal⁵⁴⁸ edecek, ondan azami istifadeye çalışacaktı. Delikanlının tecavüze hazırlanan ellerini, kendi elleriyle itti:

– Bırakınız Fazıl Bey! Dedi; böyle iyiyim.

– Niçin canım? Biraz açılınız. Rahat oturunuz sizi böyle gördükçe ben bile sıkılıyorum aynı zamanda sizin böyle oturmanızı kendim için bir nevi hakaret addediyorum.

– Katiyyen! Bunda ne hakaret olabilir? Zaten hemen gitmek niyetindeydim.

– Lakin çok merhametsizsiniz! Kırk yılda bir defa, nasılsa, benim apartmanıma kadar geliyorsunuz hem de öyle bir zamanda ki gönlüm bomboş. Bütün sevmek kabiliyetimi, bütün mevcudiyetimi o güzel ayaklarınıza takdim etmeye hazırım. Karşımda ilk defadır ki, fikirleri fikrime uygun sizi görüyorum. Siz beni reddetmeyecek olursanız ikimiz de bahtiyar olacağız. Niçin bu fırsatı kaçırmak, benden kaçmak istiyorsunuz? Ha, niçin? Niçin?

Melahat ayağa kalkmıştı. Gözlerini Fazıl'ın gözleri içine dikerek, kemal-i ciddiyetle cevap verdi:

– Siz beni, bütün şu odadan gelip geçmiş olan kadınlara kıyas ediyorsanız aldaniyorsunuz Fazıl Bey! Çocukluk çağını geçirdim. Aşk işlerinde epey tecrübe sahibi oldum. Erkekleri de anladım zannediyorum. Başımdan, daha sabî denecek bir yaşta iken geçen macerayı size evvelce de hikâye etmiştim galiba... Şimdi ben, artık aşkın manasını öğrenmek için ilk tesadüf edecek açık bir kucağa kendini körü körüne atan küçük kızlardan, acemi piliçlerden değilim. Bundan sonra, benim de aşk hakkında prensiplerim var. Bir iki dakikalık bir haz, benim andımda aşk demek değildir. Bunu ben kendi kendime de temin edebilirim ve bir erkek vücuduna katiyen müftedir⁵⁴⁹ olmadım. Aşk, devamlı olmalı, bir iki sene, beş sene sürmeli. İnsanların hayvanlardan farkı buradadır.

– Aman siz neler biliyorsunuz!

⁵⁴⁷ ateş-i hırs ve iştihay: arzu ve hırs ateşi

⁵⁴⁸ hüsn-i istimal (et-): güzel kullanmak

⁵⁴⁹ müftedir (ol-): muhtaç olmak

– Sözümlü kesmeyiniz ki anlaşalım, rica ederim! Ben size karşı bigâne⁵⁵⁰ değilim.

– Pardon bigâne ne demek? Anlayamadım.

– Yani size karşı ufak, büyük, her ne ise... Bir meyil. Bir (sempati) hissediyorum fakat ben her hissime olduğu gibi buna da hakim olabilirim. Baktım ki istediğim gayeyi elde edemeyeceğim. Üç beş gün sıkılırım. O kadar sonra unutturum, geçer gider. Şimdi size açıkça maksadımı izah edeyim. Dinler misiniz?

– Rica ederim buyurun!

Fazıl, Melahat'in bu seyl-i beyanı⁵⁵¹ karşısında adeta alıklaşmıştı. Fart-ı hayretinden⁵⁵², ağzı açık dinliyordu. Filhakika şimdiye kadar tanıdığı yüzlerce kadından hiçbiri, onun odasına kadar da geldikten sonra, böyle bir mukaddime yapmamıştı.

Melahat, tekrar iskemleye oturdu ve sözlerinin tesirini muhatabının çehresinde iyice tetkik ettikten sonra, ifadesine devam etti:

– Bakınız Fazıl Bey! Daha açık söyleyeyim sizi ben seviyorum. Kendimi de size bütün bütün vereceğim.

– Ah! Çok teşekkür ederim.

– Fakat bir mesele var. Bugün insanlar acayıpleşti. Evli veyahut dul bir kadına mübah gördükleri şeyleri, genç kızlara ayıp ve günah addediyorlar mesela ben şimdi kocalı olsam da sizinle düşüp kalksam, çok kimseler diyecek bir söz bulamaz; fakat evli olduğum halde sizinle kol kola sokağa çıksam derhal fahişe damgasını basarlar.

– Maatteessüf belki iyidir!

Fahişeliğin kendisine bir ehemmiyet vermem bu husustaki fikrim başkadır. Ancak bu mühitin içerisinde yaşamaya mecbur oldukça da bana böyle bir isim takılması kendi menfaatime mugayyer olacağı için istemem. Öyle ya? Bugün siz bile, filan veyahut filan hanımı burada kollarınızın arasında tutarken, halasının oğluya gezmeye

---

⁵⁵⁰ bigâne: kayıtsız

⁵⁵¹ seyl-i beyan: apaçık gelmek

⁵⁵² fart-ı hayret: aşırı hayret

çıkmaktan başka bir kabahati olmayan bir mektep talebesini fahişelikle itham etmekten çekinmezsiniz demek ki mesele, bilfiil icra-yı fuhuş etmekte değil, fahişe sıfatını kendine izafe ettirmekten⁵⁵³ tevakki⁵⁵⁴ eylemektedir.

– !!!

– Evet Fazıl Bey! Ben sizin olmayı isterim. Fakat evvel emirde meşru bir nikâh, benim şimdiden sonraki her hareketimin mahiyetini değiştirecek zahiri bir rabta isterim. Anlıyor musunuz? Her kimle olursa olsun şahsın nice ehemmiyeti yok. Elverir ki ben halkın nazarında arzusuyla fena yola sapmış bir genç kız değil, bedbahtlığını unutmak için gönlünü eğlendiren evli veyahut dul bir kadın olayım asrın felsefesi budur. Azizim!

– Vallahi yamansınız Melahat Hanım! (sürperiyor) bir kadınsınız! Tam istediğim gibi.

– İsteddiğiniz gibi isem, işte söyledim beni evvela nikâh edersiniz ondan sonra sizin olurum.

Mamafih bu nikâh ne sizin ne de benim hürrüyet-i harekâtımızı takyid⁵⁵⁵ etmez. Siz, benden bıktığınız gün yine istediğiniz kadınlarla, ben de canımın çektiği erkeklerle düşüp kalkmakta serbestiz. Yalnız arada sırada yine bir dam altında buluşur, birbirimize ihtisasatımızı⁵⁵⁶ hikâye ederiz. İçimizde sükût-ı hayale uğrayan olursa, diğeri ona teselli verir. Göreceksiniz, ne kadar mesut olacağız.

– Müsade ediniz, bir parça düşüneyim siz bana yarın akşam yine gelir misiniz?

– Gelirim, siz de iyice düşününüz. Hayatı benim gibi anlayan pek çok kadın vardır. Fakat fikrini böyle serbestçe anlatacak olanına çokluk tesadüf edemezsiniz Allah'a ısmarladık Fazıl Bey!

Melahat gittikten sonra, Fazıl hayretinden, bir müddet olduğu yerde kaldı. Kurnaz kız, oyununda muvaffak olmuştu. Settar Paşazade'nin çapkın, sebatsız gönlü O'nun

---

⁵⁵³ izafe (et-): mâl ettirmek

⁵⁵⁴ tevakki: sakınmak

⁵⁵⁵ takyid (et-): engelleme

⁵⁵⁶ ihtisasat: duygular

ağız kalabalığı ile sersemlediği gibi güzel vücudunun, zarif tavırlarının da meftunu olmuştu.

– Melahat, mutlaka, mutlaka benim olmalı! Hürriyetimin pahasına dahi olsa ben onunla birlikte yaşamalıyım!

Diye söylendi. Ertesi akşam vereceği cevap şimdiden hazırды. Onu, hiç bir kuvvet tebdile kâdir⁵⁵⁷ olamazdı. Mamafih arkadaşlarıyla buluşarak hasbihal etmek, başına gelen bu mühim vakayı onlara haber vermek istedi. Giyindi ve sokağa fırladı.

Beyoğlu Cadde-i kebirine çıkar çıkmaz, kendi sokağının hemen köşesinde Matmazel Kleopatra Güriz Cidis'e rast geldi. Rum kızı, biraz evvel Melahat'in de o sokaktan çıktığını görmüş, Fazıl'la aralarında, bir münasebet bulunduğu şüphelenmişti. Lakin Melahat, kendisini yalnız selamlamakla iktifa⁵⁵⁸ etmiş, geçip gitmişti. Şimdi Fazıl'ı görünce, ağzından bir sır kapmak arzu etti.

– Bonjur Fazıl Bey!

– Vay Matmazel! Siz misiniz? Bonjur?

– Ne yapıyorsunuz? Sizi çok keyifli görüyorum. Belli ki konuklarınız var!

– Evet Matmazel, iyi bildiniz fakat bu sefer ciddi. Çok ciddi! Evleniyorum.

– (Alundun)! Şaka ediyorsunuz.

– Katiyen Matmazel gayet ciddi söylüyorum. Bu sefer böyle oldu. Daha doğrusu böyle olmak icab etti.

– Serçeyi bu kadar sağlam avlayan ökse'nin ismini sorabilir miyim?

Bu ökse⁵⁵⁹ tabiri Fazıl'ın çok hoşuna gitti. Uzun uzun güldü.

– Herhalde size yabancı değil bu ökseyi behemehal tanıyacaksınız. Ökse! Ökse! Ne güzel buldunuz! (Vas ayn şunes-i vurt)! Eh biliniz bakalım!

---

⁵⁵⁷ tebdile kâdir (ol-): değiştirmeye gücü yetmek

⁵⁵⁸ iktifa (et-): yetinme

⁵⁵⁹ ökse: alımlı kadın

– Melahat Hanım olmasın?

– Gerçekten çok zekisiniz Matmazel Kleopatra! Müthiş sûrette zeki! Nasıl bildiniz? Melahat! Ta kendisi! Lakin hakikaten layık değil mi, Matmazel?

– Meşrebden⁵⁶⁰ bahis olunmaz! Başka bir şeyi olsa idi tercih ederdim. Melahat de müstesna bir güzellik görmüyorum.

–Ah Matmazel! Kendisini tanımıyorsunuz öyle ise! Benim gibi, kendisiyle yarım saat baş başa kalınız da, o vakit anlarsınız. O, (fen dustekıl) kadın! Ne mantık! Ne (rezunman)! Bizim Türk (sosyete) sinde bir böylesi daha yoktur, eminim! Sonra Matmazel, ne bacaklar!

– Hadi tecavüz ediyorsunuz Fazıl Bey?

– Pardon Matmazel! Fakat anlatmazsam patlarım. (El fukuju vudiz)! Melahat'de beni teşhir eden mantık bir, bacaklar iki! Ne mevzun mantık? Ne kuvvetli bacaklar! Afedersiniz. Dilim dolaşüyor, aksini söyleyecektim. Ne kuvvetli mantık! Ne mevzun bacaklar! Birine yaklaşmak istediniz mi ötekinin tesiri altında geriliyorsunuz. İnsan alevlendikçe alevleniyor. Kadın değil, kundak!

– Haydi, Fazıl Bey! Anlıyorum ki, sizi pek kurnazca avlamış! Size, dilediğiniz kadar saadet temin ederim. Uruvvar!

– Uruvvar Matmazel teşekkür ederim! Ökse! Ökse! Vallaha yamansınız!

Oradan ayrıldılar. Settar Paşazade arkadaşlarını bulmak üzere, onların sabahtan akşama kadar uğrağı olan şekerçiye, Matmazel Güriz Cidis de tramvaya binerek, Süheyla'ya kara haberi herkesten evvel götürmek arzusuyla Şişli'ye gittiler.

Bu havadisi, Cabbar Paşa'nın küçük kızına bir an evvel duyurmakta, Rum kızının bir kasd-ı mahsus⁵⁶¹ vardı. On beş gün kadar, bir çarşamba akşamı, iki hemşirenin çay ziyafetinden avdet ederken, Mösyö Lavantorye, kendisine sokakta yetişerek Beyoğlu'na kadar refakatinde gitmeyi teklif etmişti.

---

⁵⁶⁰ meşreb: yaratılış

⁵⁶¹ kasd-ı mahsus: özel bir kasıt

Yolda giderken, bazı havâyi⁵⁶² sözler teâtîsinden⁵⁶³ sonra frenk, Kleopatra'ya, Cabbar Paşa ailesiyle derece-i münasebetini sormuş ve pek teklifsiz görüştükleri cevabını alınca birden bire açılarak:

Kendisine karşı pek derin bir his ile mütehessîs olduğumu Matmazel Süheyla'ya söylemek lütfunda bulunur musunuz?

Diye sormuştu. Hiç beklemediği bu teklifler karşısında Rum kızı, birden bire şaşırmış, ca'li bir tavr-ı infî'âl⁵⁶⁴ ile cevap vermişti.

– Beni ne zannediyorsunuz Mösyö?

Lakin Frenk oldukça pişkindi. İstanbul ahalisini teşkil eden anasırdan hangilerinin ne gibi işlere kabiliyetli olduğunu az çok öğrenmişti. Muhatabının takındığı tavra zerre kadar ehemmiyet vermeyerek, laubali bir lisanla sözüne devam etti:

– Canım Matmazel! İsterseniz yaparsınız! Bütün dünyayı dolaştım; her cinsten, her ırktan kadınlar tanıdım. Üç buçuk senedir İstanbul'dayım koleksiyonuma bir de Türk ilave etmek istiyorum itiraf ederim ki çok uğraştığım halde muvaffak olamadım. Rum, Ermeni yüzlercesiyle tanıştım. Fakat bhusus Haliç'in öteki sahilinde oturan Türkler bana hiç yüz vermediler. Şimdi anlıyorum ki bu Cabbar Paşa kızları nezdinde muvaffak olmağım ihtimali var. Zira bunların Türklüğü yalnız bir tâbiyetten⁵⁶⁵ ibaret kalmış. Hamdolsun bizim medeniyetimiz tesir-i tahribkârını azami derecede yapmış. Epey zamandır tetkik ettim. Avrupa taklitçiliği bu Cabbar Paşa ailesinde Türk'ün an'anevi faza'ilinden⁵⁶⁶ hiç birini bırakmamış. Benim bu neticeden istifade etmemekliğim oldukça hamakat⁵⁶⁷ olur. Bizim medeniyetimiz, hani şu, her yerde ta'ammümü⁵⁶⁸ için milletlerin kan döktüğü medeniyet, kendi milletimiz haricinde oldumu, yalnız bir gaye takip eder: İmha! Biz, Afrika'da küül⁵⁶⁹, şark-ı karibde⁵⁷⁰ fuhuş! Her kavmin inhimağına göre bir vasıta kullanırız. Fakat bu muazzam işte bize

---

⁵⁶² havâyi: havadan sudan

⁵⁶³ teâtî: alıp vermek

⁵⁶⁴ ca'li bir tavr-ı infial: yapmacıklı güvenmiş tavırlar

⁵⁶⁵ Tâbiyet: uyruk, sadece isim olarak bağlı olmak

⁵⁶⁶ an'anevi faza'il: gelenek değerleri

⁵⁶⁷ hamakat: ahmaklık

⁵⁶⁸ ta'ammüm: yaygınlaşma

⁵⁶⁹ küül: alkol

⁵⁷⁰ şark-ı karib: Anadolu

yardımcılar lazım. Kendimiz âliyât⁵⁷¹ ile meşgul olduğumuz için bu, nispeten vazî⁵⁷², imha siyasetinde, bir takım yeni milletleri istihdam ederiz. Türkiye'de aletimiz, siz Rumlarsınız... Görüyorsunuz ya? Deminki teklifim, münhasıran nefsanî bir hazzın tatmini değil, sizin ve bizim müştereken takip ettiğimiz gayeye vusûlümüzü de istihdaf⁵⁷³ ediyor.

– Bakayım Mösyö! Çalışırım.

– Lakin ciddi bir surette çalışınız Matmazel! Siz Rumsunuz. Sizin için Türk'ü nasıl olursa olsun tezlil etmek onun mahvına saî olmak bir nevi cihad-ı mukaddestir. Haydi! Size on beş gün mühlet veriyorum.

– Peki Mösyö!

Matmazel Kleopatra'yı, Papas Köprüsü'ne isâl edecek⁵⁷⁴ olan sokağın başında terk ettikten sonra, kendi yoluna devam ederken, Mösyö Lavantorye mırıldandı:

– Zavallı Türk Milleti! Koynunda ne yılanlar besliyorsun! İşte, şimdi, Girizci'nin kızını acele acele Şişli'ye sevk eden, on beş gün evvelki bu mülakattı. Osman Bey İstasyonu'nda tramvaydan indi, Cabbar Paşa'ların oturdukları sokağa saptı, eve vardı, hummalı bir el ile kapının zilini çaldı, içeriye girdi.

Kendisini karşılayan Gülter'den, Süheyla'nın o gün odasından dışarı çıkmamış olduğunu haber aldı ve doğruca yanına çıktı. Küçük hanımın sıkıntılı olduğu yüzünden belli idi. Kleopatra ile kucaklaşıp öpüştüler. Sonra pencerenin yanında karşı karşıya oturup konuşmaya başladılar.

Söze Rum kızı başladı:

– Nen var güzelim? Seni biraz üzölmüş görüyorum; dedi.

Tuğyan⁵⁷⁵ için, böyle bir sualin iradını bekleyen Süheyla, hiddetli hiddetli derdini dökmeye koyuldu:

---

⁵⁷¹ âliyât: yüce şeyler

⁵⁷² vazî: alçak

⁵⁷³ istihdaf (et-): amaçlama

⁵⁷⁴ isâl (et-): ulaştırmak

– Nasıl üzülmeyim? Ablam olacak kadının edepsizliği her türlü haddi hududu aştı. Kocasını kendisine yetişemiyor da şimdi bir de Fazıl'ı benden kıskanmaya, elimden almaya çalışıyor. Avucunu yalasin! Ben adama dostumu zor kaptırırım (Mâşer)! Dün bir kavga ettik! Bir kavga ettik ki! Sorma, fakat nafîle! Ben onun gibi budala değilim.

– Güzelim, bunun için mi üzüldün?

– Tabî! Sinirlendim elbette! Düşün bir kere Fazıl'ı elimden almaya uğraşmak...

– Boşuna üzülmüşsün cicim!

– Neden?

– Fazıl Bey hiçbirinizin değil de ondan.

Süheyla, Rum kızına şüpheli ve hiddetli bir nazarla baktı.

– Ya, kimin, dedi.

Matmazel Kleopatra, muhatabının kalbinde açacağı yarayı iyiden iyiye deşmek için, hançer gibi her kelimeyi, ağır ağır, batıra batıra, bir cellat ihtimamıyla, biraz evvel Fazıl'ın ağzından işittiğini tekrar etti. Melahat adını işitince, Süheyla bir kahkaha salıverdi.

– Melahat mi? Ha, ha, ha! Acaib! Melahat neresini sevecek?

– Bilmem. Bana da kendisi söyledi.

Fazıl öyledir. Boşuna öğünür. Güzel veya çirkin, her kadını bir kere sevmiş olmalı.

– Belki... Fakat Melahat'i de apartmandan çıkarken gördüm.

– Bu da olabilir. Teklifsiz ahab sıfatıyla Melahat pekala Fazıl'ın apartmanına gidebilir.

– Darılma, (Maşeri)! Sen çok safsın. Hem de ömrünü beyhude geçiriyorsun. Sendeki bu güzellik, bu tenasüp olduktan sonra... Fazıl gibi bir serçeye gönül vermeyi, hem de

---

⁵⁷⁵ tuğyan (et-): taşmak

sıkı sıkı bağlanmayı anlamıyorum. Bugün, kendisi bana bazı şeyler söyledi ki, sana tekrar etsem, herifin ne mal olduğunu hemen anlarsın.

– Anlayacağım yok. Eğer hakikaten Fazıl bana bu işi yapıyorsa ben nasıl intikam alacağımı bilirim.

– Ne yaparsın?

– Ne mi yaparım? Paris gazetelerinde bütün gün okuyoruz. Aldatılan kadınlar, bir şişe kezzap alıp, herifin geçeceği yolda bekliyorlar, rastladılar mı suratına atıyorlar. Ben de öyle yaparım.

– Bu hiç doğru değil. Bu senin dediğini orada işçi karılar yapar. Yüksek (münid) e mensup kadınların intikamı da kendilerine göre olur. Kezzap atacaksın da ne olacak? Biraz yüzü, elbisesi, elleri yanacak. Belki bir gözünü kaybedecek... Sonra? ... Halbuki onun kalbini, ciğerini yakmalı.

– Canım, kezzabı içiremem ya? !

– Öyle değil! Ona kıskançlık ateşi sokmalı. Senin için çıldıran erkekler var.

Bir tanesini seçer, Fazıl'ın gözü önünde kendini (afişe) edersin. Her saat, seni onunla karşısında görür. Seni sevmese bile, izzet-i nefsinin hırpalarsın.

– Dur... İyice anlayım da, senin dediğin gibi yaparım. Ah! Ne kadar bahtsızım!

– (Pürşeri)!

Matmazel Kleopatra, tilmizesini⁵⁷⁶ merhamet ve şefkatle bağrına basarak okşadı. Gözlerinden nebe'an⁵⁷⁷ eden iki damla yaş eliyle sildi, sonra başka yerde dersi olduğundan bahisle itizar⁵⁷⁸ ederek çıktı gitti.

Bir müddet hırs ve hiddetle ağlayan Süheyla da, aynanın önünde kendisine çeki düzen verip kızarmış gözlerini yıkadı ve mantosunu giyip sokağa fırladı.

---

⁵⁷⁶ tilmize: öğrenci

⁵⁷⁷ nebe'an (et-): çıkan

⁵⁷⁸ itizar (et-): özür dilemek

Gece oluncaya kadar Fazıl'ı aramadık yer bırakmadı. Apartmana pastacıya, şuraya, buraya başvurdu. Fazıl'a hiç bir yerde tesadüf etmek müyesser olamadı. Yorgun argın eve döndü.

8

Aradan üç hafta kadar geçmişti. Bu müddet zarfında Fazıl'la Melahat'in nikâhı akl edilmiş, hadise bütün aşinaları hayrete garketmişti⁵⁷⁹. Kendisinden izahat isteyen arkadaşlarına serçe:

– Ah Monşer! Bilmezsiniz, diyordu; ne müstesna kadın! Dil ile tarif edemem ki... Yakından tanımalı.

Sonra en mahrem tafsilata⁵⁸⁰ girişiyor, aşk işlerinde karısının cidden ne kadar âlem olduğunu izah ediyordu.

Süheyla, evvela Fazıl'ın hiç artık semtine uğramamasından, sonra da nikâhın akl edilerek şüyu⁵⁸¹ bulmasından, Kleopatra'nın doğru söylediğini anlamış, yirmi dört saat kadar büyük bir yeis içinde yaşamıştı. Rum kızı, büyük bir samimiyetle onu her gün teselliye geliyordu. Bu ziyaretler esnasında kadını manen zehirlemekten bir an halli değildi. İkide birde:

– Ah sizin erkekler! Diyordu. Hepsi böyle hain olur. Kadir de bilmezler. Bak Avrupalılara! Ayrılacağı vakit bile biraz nezaketle, kibarlıkla ayrılırlar, kalp kırmaz, izzet-i nefse hürmet eder. Sizinkiler alışmış dört karı birden almaya, tabi kadın kıymetini anlayamazlar. Yazık! Çok yazık size! Zavallı (dezneşante)ler! Sizin arkanızdaki çarşaf sanki kadınlık hukukunuzun kefenidir. Yahut ki kocalarınızın, dostlarınızın cinayetini örtmek, size göstermemek için bir perdedir. Ah! Bir kere uyanıp da zincirlerinizi kırsanız, isyan etseniz kadının yalnız bir çocuk makinesi olmadığını erkeklerinize öğretseniz...

---

⁵⁷⁹ gark (et-): düşürmek

⁵⁸⁰ tafsilat: uzun uzun açıklama

⁵⁸¹ şüyu (bul-): herkeşçe duyulmak

Bu muzır telkinat⁵⁸² her türlü terbiyeden mahrum olan Süheyla'nın dimağında lazım gelen tesiri icra ediyordu.

– Evet! Cevabını veriyordu. Dediğin tamamen doğru, Kleocuğum! Türk erkekleri kaba. Karşıma sizden birisi çıkarsa, bütün hemşirelerime ben numune olacağım.

Matmazel Güriz Cidis, küçük hanımın kâfi derecede aklını çeldiğini anlayınca Mösyö Laventorya'yı haberdar etti. Bir gün kararlaştırıp, Frenk'in tepebaşındaki apartmanında buluşmayı sözleştiler.

Süheyla'yı evvelden tedehhüş etmemiş⁵⁸³ olmak için, Kleopatra Mösyö Laventorya'nın temayülünden ona bahsetmişti. Yalnız, Frenk'in şimdiye kadar hazır bulunduğu çaylara bir mukabele olmak üzere bir ufak ziyafet tertip eylediğini ve buna adden pek mahdud⁵⁸⁴ kimseler med'uv⁵⁸⁵ bulunduğunu söyledi ve ilave etti:

– Kim bilir? Belki orada tabiînize, (ideal) inize muvafık bir de dost bulunursunuz.

Yevm-i mu'ayyende⁵⁸⁶, ikisi birlikte Laventorya'nın apartmanına gittiler. Herif, tepebaşında bahçeye nazır bir binanın ikinci katında dört oda işgal ediyordu. Kendisi bekârdı. Hizmetini orta yaşlı bir Yahudi karısı görüyordu. Bu unsura rağbet etmesindeki sebep Rum hizmetçiler hakkında sebak etmiş olan tecrübesiydi. Bunların ekseriyet itibariyle hilekâr, hırsız, arsız, hayâsız, nankör olduklarını görmüştü.

Kapıyı iki genç kadına, Yahudi karısı açtı ve kendilerini doğruca küçük fakat süslü bir salona îsal etti duvarlarda Almanya'da toptan, fabrikalarda işlenip, İstanbul'a gelen bedelen⁵⁸⁷ ecanibe⁵⁸⁸ şark işi diye, Ermeni antikacılar tarafından pahalı pahalı satılan zevksiz, biçimsiz örtüler, bedestandan⁵⁸⁹ alınmış sırmalı bohçalar, kırk çini parçaları, acemi bir fırçanın mahsulü yaşmaklı kadın resimleri, bir laz kukuletası⁵⁹⁰,

---

⁵⁸² muzır telkinat: zararlı fikirler

⁵⁸³ tedehhüş (et-): dehşete düşürmek

⁵⁸⁴ mahdud: sınırlı (belirli)

⁵⁸⁵ med'uv: davetli

⁵⁸⁶ yevm-i mu'ayyen: belirlenen gün

⁵⁸⁷ bedelen: bedel olarak

⁵⁸⁸ ecanib: yabancılar

⁵⁸⁹ bedestan: kıymetli eşyalar satılan üstü kapalı çarşı

⁵⁹⁰ kukuleta: yağmur ve rüzgarda takılan başlık

bir kenarda sade-kâri⁵⁹¹ altı köşe bir sigara iskemlesinin üzerinde Avusturya mamulatından bir nâr-ı güle, diğer bir köşedeki raflı etajerin üstünde bir çift hamam na'leyni⁵⁹², beyaz cam üzerine çirkin bir hat ile yazılmış: “Bu da geçer ya hu!” levhası, bu, sözüm ona Türk salonunun cümle-i müzeyyenatından⁵⁹³ idi.

Üst üste atılmış dört büyük şilte ile bunların üzerine örtülmüş bir Uşak halısından mürekkep lâteşbih bir divan minderi, Matmazel Güriz Cidis'in nazar-ı takdirini celb etti. Fransızca olarak Süheyla'ya:

– Mösyö Lavantorya ne kadar çok zevk-i selim sahibi, değil mi? Dedi.

Tam o aralık kapı açıldı ve sahib-i hane hanımların yanına beşuş⁵⁹⁴ bir çehre ile geldi. Evvela Süheyla'nın, sınıksız elini tutup öptü. Sonra da Rum kızı ile musafaha etti. Hep beraber oturup konuşmaya başladılar. Lavantorya:

– Geldiğimize çok teşekkür ederim Matmazel! Dedi. Gelmeyeydiniz cidden mahzun olacaktım. Düşününüz ki sizinle birlikte bugün teşriflerini rica ettiğim üç kişi daha vardı. Bir aile... İ'tizar⁵⁹⁵ ettiler. Pek yakın akrabalarından biri hasta imiş, iyadete gitmek mecburiyetinde imişler. Siz de gelmeseydiniz bütün günüm heder olacaktı.

Gülümseyerek ilave etti:

– Maahaza onların gelmemesi benim için ayn-ı nimet⁵⁹⁶! Tanıdığım kadınların en güzeliyle istediğim gibi sohbet edebileceğim.

Süheyla teşekkür etti:

– Çok latifkarsınız Mösyö:

Lavantorya kalktı, hizmetçisine bazı emirler vermek üzere dışarıya çıkarken, Kleopatra'ya gözüyle yaptığı işareti Süheyla görmedi.

Avdet ettiği zaman Rum kızı lakırdıya başladı.

---

⁵⁹¹ sade-kâri: sedef işi

⁵⁹² na'leyn: bir çift ayakkabı

⁵⁹³ cümle-i müzeyyenat: tamamı süs eşyalar

⁵⁹⁴ beşuş: güler yüzlü

⁵⁹⁵ i'tizar: özür dileme

⁵⁹⁶ ayn-ı nimet: nimet gibi

– Ne tuhaf tesadüf! Dedi. Benim de işim vardı validemin pek mühim bir mesele için Kilise'ye müracatını istemişler halbu ki rahatsız yatıyor, gidemeyecek. Ben uğrayıp da anlamalıyım. Müsaade ederseniz yarım saat zarfında gider, gelirim.

Mösyö Lavantorya cevap verdi:

– Biz de sizi burada beklerken hem bir kadeh şampanya içeriz hem de Matmazel Süheyla'ya nadide bebek koleksiyonumu gösteririm. Lakin gecikmezsiniz değil mi? Kendinizi çok bekletmeyiniz...

– Hayır, hayır! Nihayet yarım saat sonra buradayım. Uruvvar Mösyö uruvvar Maşeri!

Kleopatra gitti. Yahudi karısı da içeri gimemeye tenbihliydi. Süheyla ile baş başa kalan Frenk, masanın üzerinde kova içinde duran şişeden, bir kadehe şampanya boşalttı, içine bir miktar da pertev şurubu karıştırdı ve kıza uzatarak:

– Biraz serinleriz Matmazel... Yorulmuşsunuzdur. Dedi.

Süheyla bir yudumda kadehin muhteviyatını içti. İçerken, karşısında hayran duran Lavantorya'nın çapkın nazarında birden bire alevlenen lem'a-i ihtirası⁵⁹⁷ görmedi. Frenk de hakikaten, her kavmin zevk-i selimine göre yapılmış, her devrin, her memleketin modasına nazaran ilbâs edilmiş⁵⁹⁸ nadide bir bebek koleksiyonu vardı. Bir ihtimâm-ı meftune ile bunları dolaplarından çıkardı. Getirip masanın üzerine, genç kızın pişegâh-ı enzârına⁵⁹⁹ dizdi. Süheyla bu bebekleri birer birer eline alıp seyrederken, Frenk de kızın kalem gibi zarif parmaklarını, nermin⁶⁰⁰ ellerini temaşaya dalıyor, zihnini pek türlü çapkın düşünceler istifâ ediyordu.

– Bir kadeh şampanya daha! Rica ederim! Beni memnun etmek için...

Bu ikinci kadehi de sunduktan sonra, bebekler hakkında izahat vermeye başladı:

– Bu, Çin bebektir. Bunu bana, Bahriye'li bir dostum (Fanton) dan getirdi. Küçük Çin'li kızlar hep böyle bebeklerle oynarlarmış... Bu, (Marie Antoinette)Fransa Kraliçesi iken, o zaman bu güzel melekenin çehresine benzetilerek yapılan

---

⁵⁹⁷ lem'a-i ihtiras: arzu parıltısı

⁵⁹⁸ ilbâs (et-): giydirilmek

⁵⁹⁹ pişegâh-ı enzâr: gözü önü

⁶⁰⁰ nermin: yumuşak

bebeklerden... Kıyafeti bakınız ne kadar tuhaftır... Bu (Tüts) bebeği... Bu, bizden mamul, sade, mütevazı bebek de (Sinegal) Zencilerinin... Bir yudum şampanya daha alınız Matmazel, bir muzla beraber... Reddetmeyiniz kalbim kırılır!

Üçüncü kadehi de içen Süheyla, kanının şiddetle cereyan ederken başına çıktığını hissetti. İradesini kaybediyor, neşeleniyordu. Frenk'e sordu:

– Koleksiyonunuz tamam değil. Türk bebeği eksik... Bulamadınız mı?

Kurnaz herif, kızın kâfi derecede sarhoş olduğunu anlamıştı. Ürkütmeden temin-i maksat etmek için bu sorulan suali müstesna bir fırsat telakki ederek, müteheyyic bir sesle cevap verdi.

– Hayır Matmazel! Ben bu koleksiyonu İstanbul'a gelmeden evvel, daha Paris'te iken vücuda getirmiştım. Buraya vürudumla beraber o merakım da bitti. Şark! Beni bütün güzellikleriyle o derece teshir⁶⁰¹ etti ki, böyle sunî şeylere veda ettim. Türk kadınlarının ateşin nazarları ile emsalsiz vücudunu gördükten sonra böyle porselen taş, bez, tahta parçalarından zevk almanın ne kadar abes olduğunu anladım. Ben Fransız'ım. (Pierre Loti) nin hemşehrisiyim. Binaenaleyh çok hassasım. Şark beni sermest ediyor. Benliğimden tecritle⁶⁰² burada kaybolmak, Şark'a karışmak istiyorum. Bunun için bir ustaya ihtiyacım var. (Loti) ne kadar bahtiyarmış! O, henüz Türk kadınları (denaz-i neşante) lerken burada gelmiş (azade) yi bulmuş. Ben geç kaldım... Bu da benim talisizliğim koleksiyonumu canlı bir numune ile itmâm⁶⁰³ etmek isterdim. Cesaretim yok ki sizden rica edeyim.

Süheyla'nın elini avucu içine almış, dizini dizine yaklaştırmış, gözlerinin içine bakıyordu. Son sözlerini tekrar etti:

– Sizden rica edeyim. Kabul eder misiniz?

– Neyi?

---

⁶⁰¹ teshir (et-): büyülemek

⁶⁰² tecrit (et-): ayrılmak

⁶⁰³ itmâm (et-): tamamlamak

– Benim bebeğim. Canlı Türk bebeğim olunuz. Hilkatın azametini ispat eden bu muazzam mabed, bu şark mabedinde sizi kendime sanem-i ittihaz edeyim⁶⁰⁴. Gönlümü ruhumu, varlığımı, mukaddesâtımı ayaklarınızda kurban edeyim.

Tutmakta olduğu eli dudaklarına götürdü, bilekteki hafif mavi damarların üzerine hararetle bir buse koydu. Bu temas Süheyla'nın vücudunu baştan aşağı ürpertti. Yüzünü çevirip bir şey söylemek istedi. Bu sefer de dudakları Frenk'in dudaklarıyla karşılaştı, yaklaştı, temas etti. Uzun uzun derin derin öpüştüler.

Bir saat sonra, Lavantorya'nın koleksiyonu tamamlanmıştı bilhassa ve bile bile tebâüd⁶⁰⁵ etmiş olan Rum kızı, sular kararırken geldi. Bin türlü saçma mazeretler dermeyan⁶⁰⁶ ederek geciktiğinden dolayı affedildi. Süheyla'nın yorgun çehresi, buruşmuş esvabı, bozulmuş saçlarından gaybubeti esnasında vaktin boş geçmemiş olduğunu anlamıştı. Bundan dolayı adeta sevindi. Bu işte oynadığı çirkin rolden mağrur oluyordu.

Beş on dakika daha oturup, Lavantorya'ya veda ettiler. Çıkarken, Frenk, Süheyla'nın elini öptü ve refikasından çekinmeye lüzum görmeksizin:

– Dostluğumuz bu kadarla kalmayacak, değil mi? Sizi hangi gün bekleyeyim. Diye sordu.

– Öbür gün.

Öbür gün. Peki. Beklerim.

Sokağa çıktılar. Havanın, yüzüne çarpan serinliği, Süheyla'nın bakiye-i humârını⁶⁰⁷ da dağıttı. Kleopatra'ya sordu:

– Sen mahsus bizi yalnız bıraktın değil mi?

– Hayır! Neden? Ne oldu ki?

– Yok. Tahtı'e⁶⁰⁸ etmiyorum. Mahsus da olsa isabet ettin. Bahtiyarım.

---

⁶⁰⁴ sanem-i ittihaz (et-): put olarak görmek

⁶⁰⁵ tebâüd: uzaklaşma

⁶⁰⁶ dermeyan (et-): ortaya koymak

⁶⁰⁷ bakiye-i humâr: sarhoşluk sonrası artan sersemlik

– Anlamıyorum Süheyla!

– Anlamıyorsan ne yapayım? Fazıl'dan adam akıllı intikam aldım. Benim üzerime, o Melahat sünepesiyle sevişmeyi öğreysin!

Birkaç adım yürüdüler. Beyoğlu'na isâl eden Tepebaşı Caddesi yarı karanlıktı fakr u zarûretten⁶⁰⁹, sefaletten solmuş çehrelerini bol boya ile tamire çalışmış, yırtık potinli, yıpranmış elbiseli fahişeler, bir aşağı bir yukarı kaldırım sürtüyor, müşteri arıyorlardı. Bunlardan birisi geçerken Süheyla'nın koluna çarptı fakat bu temastan iğrenen, Cabbar Paşa'nın kerimesi değil, o fahişe oldu. Bir dilim ekmek için bu sefaleti ihtiyar eden biçare kadın, biraz evvel bir yabancıнын kucağından tatmin-i nefis eyleyen bu küçük hanımdan her hususta yüksündü.

Eve varır varmaz, sofraya başında kendisini bekleyen eniştesiyle, ablası ve validesine iltihak⁶¹⁰ etti. Keyfinden, fart-ı memnuniyetten aralarındaki dargınlığı bile unutarak Süveyda ile konuştu. Nereden geldiğini soran Ruhniyaz Hanım'a:

– Vedia'larda çay vardı. Müzik yaptık, biraz geciktim. Diye yalandan bir cevap verdi. Yemekten sonra hep birlikte oturdular. Fazıl'ın, hiç uğramamakta olduğunu, saraylı söz arasında mevzu bahis edince Süveyda, hemşiresinin yüzüne baktı ve lakayt görünce sevindi. Demek ki iki gencin münasebeti geçici bir temayülden ibaret kalmış, ilerlememişti.

O gece, erkenden odasına çekilen Süheyla, sabaha kadar göz yummadı. Mütemediyen, o gün başlayan maşukasını düşünüyor hayalinde hep onu süslüyordu. Evvel emirde hareketini doğru olup olmadığını basit bir tarzda muhakeme etti ve doğruluğuna hüküm verdi. Bir Hristiyan'ın bir Müslüman'dan ne farkı vardı? Her ikisi de Allah'ın kulu değil miydi? Müslüman erkekler Hristiyan karı aldıkları halde bunun aksi niçin olmasındı? Kendi fikrinin mahsulü zannettiği bu güzel muhakemeyi zaten ona Kleopatra öğretmişti. Maahaza kendisince gayet mantıkî idi. Bunu böylece hallettikten sonra, yeni dostuyla yaşayacağı hayatı, gezeceği memleketleri, göreceği salonları birer birer göz önüne getirdi. Çocukluğunda gördüğü Anadolu şehirleriyle, hiç görmediği (Paris) arasında mukayese yaptı. Anadolu'dan nefret ediyordu. Lakin

⁶⁰⁸ tahtı'ne (et-): birini hata ile itham etme

⁶⁰⁹ fakr u zaruret: aşırı yoksulluk içinde olma

⁶¹⁰ iltihak (et-): eşlik etme

mazurdu. Hiç kimse ona Anadolu'nun batmî güzelliklerini, kudsiyetini izah etmemişti. Vatan kelimesini bile bilmiyor, Paşa babasının yed idaresine mevdû⁶¹¹ bulunan yerlerin, ne büyük fedakârlıklar ne emeller, ne kadar genç erkeğin kanı ne kadar genç kızın gözyaşı pahasına muhafaza edildiğini ne cahil anası, ne de câh-ı ikbalden⁶¹² başka bir şey düşünmeyen babası ona bir kere olsun söylememişti.

Vatan ve dinin kudsiyetini bilmemekle cehlin⁶¹³ en muzlim gayya-i muhufu⁶¹⁴ içerisinde yaşayan Süheyla bugünkü hareketini tabiî, işlediği cinayeti mübah görüyordu. Vicdanı ceza-i azap⁶¹⁵ ve tereddüde düşse yegâne mahrem esrârı Kleopatra derhal kendisini teşci⁶¹⁶ ediyordu.

Bu suretle Cabbar Paşa'nın kerimesi, memleketinden matrud⁶¹⁷ serseri bir Frenk'in bâziçe-i hevesatı⁶¹⁸ oluyor ve bu işe Türk nan⁶¹⁹ u nimetiyle perverde⁶²⁰ olmuş bir Rum kızı tavassut⁶²¹ ediyordu.

9

İzdivaçları gününden beridir henüz bir sene geçmişti ki Süveyda ile Nurettin'in müşterek hayatı tahammülfersâ⁶²² bir hale gelmişti. Nurettin Sani, bekârken seve seve karıştığı asrî alemleri ba'de'l-te'hil⁶²³ tasvip⁶²⁴ ve hatta tecviz⁶²⁵ etmiyordu. Güvehi girdikten bir gün sonra anasının elini öpmeye gittiği vakit mübarek kadın, pek sevdiği oğluna uzun uzun nasihat etmiş ve ezcümle⁶²⁶:

– Oğlum! Demişti. Zaman çok acayıpleşti. Şimdi kadınlar, eski zamanda bizim yaptığımız gibi kocalarına dört el ile sarılmıyorlar. Her birinin aklından başka hava esiyor. Evlenmeyi bir gaye değil, bir vasıta addediyorlar hemen açılıp saçılıyorlar.

⁶¹¹ mevdû (et-): emanet olarak verilmiş

⁶¹² câh-ı ikbal: yüksek mevki

⁶¹³ cehl: bilgisizlik

⁶¹⁴ gayya-i mahuf: cehennemde korku veren bir kuyu

⁶¹⁵ ceza-i azap: eziyet cezası

⁶¹⁶ teşci (et-): cesaretlendirme

⁶¹⁷ matrûd: çıkarılmış, kovulmuş

⁶¹⁸ bâziçe-i hevesat: heves oyuncağı

⁶¹⁹ nan: ekmek

⁶²⁰ perverde: büyütülmüş

⁶²¹ tavassut (et-): aracılık etmek

⁶²² tahammülfersâ: yıpratıcı

⁶²³ ba'de'l-te'hil: alıştıktan sonra

⁶²⁴ tasvip (et-): onaylamak

⁶²⁵ tecviz (et-): izin vermek

⁶²⁶ ezcümle: özellikle

Ben senin karını iki üç defa gördüm. Allah bağışlasın! Bir diyeceğim yok ama... Kendisini sıkı tut! Ne olur ne olmaz? Sonra nâdim⁶²⁷ olursun, lakin Allah vermesin işi şten geçer... Karı boşaması ne de olsa bir erkeğe girân⁶²⁸ gelir. Bir şey sezdim de söylüyorum zannetme! Vallahi değil! Ne kadar olsa anayım düşündüğümü söylemek borcumdur.

Validesine pek ziyade merbut⁶²⁹ olan Nurettin bu vesayayı⁶³⁰ kulağına küpe ederek, ona göre Süveyda'yı idare etmek istemişti. Evvela her hafta muntazaman verilmekte olan çay sohbetlerinin seyrekleştirilmesini istedi. Sâniyen bu ictimalara gelecek kimselerin müntahib⁶³¹ olmasını ve rast gele her erkeğin serbestçe girip çıkmamasını tenbih etti. Metin bir tavırla icra edilen bu tenbihat Süveyda'nın hoşuna gitmedi. Aralarında ufak tefek kavgalar başladı. Bu ehemmiyetsiz fakat çok tekerrür eden münaza'alarla⁶³² Süveyda, zevcini bizâr⁶³³ ederek nihayet serbestî harekâtını istirdad⁶³⁴ etmek istiyordu. Nurettin Sani'nin metanet azmi bu hususta galip geldi; Süveyda Hanım çaylarından ve bu çaylara tehalükle⁶³⁵ koşan züppelerin lezzet mülakatından mahrum kalmaya mecbur oldu. Yalnız bu mecburiyet Süheyla'yı alakadar etmiyordu. O, Lavantorya ile her gün dışarıda buluşuyor, hiç bir taraftan sorgu suale maruz kalmaksızın, zevkine bakıyordu.

Bir gün, Süveyda, semere-i izdivacının⁶³⁶ karnında ilk kımıldanmalarını hissetti. Bu arzu etmediği, ümit etmediği bir hadise idi. Çok canı sıkıldı müstakbel hayatının bütün ezvâkını tehdit eden bu engelden, kimseye duyurmadan, kurtulmak emeliyle, bir haftaya kadar ne anasına, ne de kocasına bir şey söylemedi. Fakat dadısı işi anlamıştı boş boğazlık etti. Gidip büyük hanıma müjdeyi verdi. Fart-ı sürurundan⁶³⁷ yerinde duramayan Ruhniyaz Hanım da, akşamüzeri, sûret-i mahsusada huzuruna celb ettiği damadına keyfiyeti tebşir⁶³⁸ etti.

---

⁶²⁷ nâdim (ol-): pişman olmak

⁶²⁸ girân (gel-): ağır gelmek

⁶²⁹ merbut (ol-): bağlı olmak

⁶³⁰ vesaya: vasiyetler

⁶³¹ müntahib: seçici

⁶³² münaza'a: ağız dalaşı

⁶³³ bizâr (et-): bıktırmak

⁶³⁴ istirdâd (et-): geri alma

⁶³⁵ tehalük: büyük bir istek

⁶³⁶ semere-i izdivaç: evliliğin sonucu

⁶³⁷ fart-ı sürur: aşırı sevinç

⁶³⁸ keyfiyeti tebşir (et-): sevinci müjdelemek

İşte zevce ve zevce arasında en büyük gürültü çocuk yüzünden koptu. Nurettin'in sevine sevine sorduğu sual üzerine Süveyda evvela hamliyi⁶³⁹ inkâr etti. Sonra, itirafa mecbur olunca da, düşürmek niyetinde olduğunu sarâhaten⁶⁴⁰ itiraf eyledi.

Nurettin'in, kendisini ikna için vaka olan beyânâtı kâr-ger⁶⁴¹ tesir olmuyordu. Kadın hiddetli hiddetli haykırıyordu.

– Başımda bir de bu piç eksikti. Vücudumu sakatlayacağından sarfinazar⁶⁴², bu genç yaşımda ben çocuk esiri olamam. Doğuran kadınları hep görüyoruz. Ne güzellikleri kalıyor ne de biçimleri! Doğururken ölmek tehlikesi de caba!

Kocası:

– Hayır karıcığım! Diyordu; yanılıyorsun tabiat, hassa-i tevlidi⁶⁴³ kadınlara bir felaket olsun için değil vesile-i saadet olarak bahş u ihzâr⁶⁴⁴ etmiştir. Çocuk bir aile için elzendir. Çocuksuz insanlar bedbahtlar aramızdaki rabıtayı⁶⁴⁵ bu suretle takdis⁶⁴⁶ buyurduğundan dolayı Cenab-ı Hakk'a şükredelim. Güzelliğin vücudunun tenasübü neden bozulsun? Bilakis, sen kucağında yavrunla o kadar güzel olacaksın ki seni görenler gıpta edecek.

Süveyda ısrar ediyordu:

– İstemiyorum, zorla değil a? Ben daha gencim, eğlence çağındayım. Kendimi çoluk çocukla işgal edip de ömrümü heder edemem.

– Fakat Süveydacığım! Düşün ki bu senin yapmak istediğin cinayettir. Kanunen bile cezası pek büyüktür...

– Çocuğunu düşüren kadınlar sanki çok az da...

---

⁶³⁹ hamli: hamile

⁶⁴⁰ sarâhat: açık açık

⁶⁴¹ beyânât-ı kâr-ger: açıklama işi

⁶⁴² sarfinazar: vazgeçme

⁶⁴³ hassa-i tevellid: doğurma özelliği

⁶⁴⁴ bahş u ihzâr (et-): hazır olarak başışlamak

⁶⁴⁵ rabita: münasebet

⁶⁴⁶ takdis: mübarek

– Onlar bir takım biçarelerdir. Bu suretle hareket ederken ya başka bir cinayet örtmek isterler yahut hastadırlar, maşallah! Sen hâl-i sıhhattesin hem bilir misin ki bu doğacak çocuk, yavrumuz beni ne kadar mesrur⁶⁴⁷ edecek.

– Öyle ya? Ben mahvolayım, beyefendi sevinsin. O kadar çok çocuk istiyorsanız gidip de Anadolu'da evlenseydiniz. Benim gibi İstanbullu, asrî bir karı size yakışmıyor.

– Affedersin Süveyda! Ne demek istediğini anlamıyorum. Bu asrî tabiri bana hiç bir şey ifade etmez. Anadolu kadınına da tahkir etme rica ederim. Bilakis tebcîl⁶⁴⁸ et. Onun huzur-ı ismetinde⁶⁴⁹ hürmetle eğil. Anadolu kadının doğurduğu o mübarek çocuklar olmasaydı, senin İstanbul'unun yerinde belki bugün yellere eserdi. Bugün yaşadığım hayatı sana temin eden senin şimdi istihfaf⁶⁵⁰ etmek istediğin Türk analardır.

– İşte, iyi ya! Niçin onlardan birini almadınız?

– Keşke alsaydım! Benim arzum öyleydi. Fakat kader, benim karşıma seni çıkardı. Mesut olacağımı zannettim. Hala da ümit ediyordum. Bunun için de çocuğumu bekliyordum.

– Hakaretinize teşekkür ederim beyefendi! Karşıma ben çıktım öyle mi? Evlenmemizi intâc⁶⁵¹ eden hadiseyi ben başka türlü hatırlıyorum. O vakit asrîlik size mana ifade ediyordu. Beni sarhoş edip de lekelediğiniz gece, o pek sevdiğiniz Anadolu kadınları aklınızda yoktu.

– Ben o dediğiniz hadiseyi, sonraları muhakeme ettim. Verdiğim hüküm herhalde kendi aleyhimde çıkmadı.

– Tabii! İşin iç yüzünü de bir bilseydiniz. Daha iyi olurdu.

Nurettin'in aklına birden bire müthiş bir şüphe arz oldu. Beyninde sanki bir şimşek çaktı. Oturduğu yerden fırlayıp Süveyda'nın bileklerine sımsıkı yapıştı;

---

⁶⁴⁷ mesrur (et-): mutlu

⁶⁴⁸ tebcil (et-): yüceltme

⁶⁴⁹ huzur-ı ismet: temiz makam

⁶⁵⁰ istihfaf (et-): küçümseme

⁶⁵¹ intâc (et-): sonuçlandırmak

– Nasıl iç yüzü? Diye bağırdı. Söyle, ne demek istiyorsun?

Kadın muhafaza-i itidâl⁶⁵² ediyordu.

– Hiç! Dedi. Öyle, söyleyiverdim.

Lakin bu cevap, evvelki telmih üzerine, Nurettin'i tatmin etmiyordu. Dudakları titremeye başlamıştı, elleri de Süveyda'nın bileklerini sıkmakta devam ediyordu.

– Söyle habıs⁶⁵³! Dedi. Yoksa sen benden evvel...

Cümleyi tamamlayamadı. Şiddet-i tazyikten moraran bileklerini kurtarmak için hızla geriye çeken kadın can acısıyla beraber korkudan ihtilac-ı asabiye uğramış, canhıraş bir feryat ile yere yuvarlanmıştı.

Saika-i hiddetle⁶⁵⁴ biraz ileri gittiğini anlayan ve her şeye rağmen zevcesini sevmekte olan Nurettin Sani, gürültüye koşup gelen Şayikan Kalfa'nın uzattığı kadehten Süveyda'ya su içirmeye uğraşılıyor, izhar-ı telaş⁶⁵⁵ ediyordu.

Mamafih kendine gelip de gözünü açar açmaz sakın sakın ağlamaya başlayan kadının yanında fazla durmadı, odasına çekilip yattı maksadı biraz dargınlık göstererek, Süveyda'nın nedametini celb etmekte. Halbu ki o, kocasının izzet-i nefesine darbe telakki ettiğini ağır sözlerini hazmedememiş zihninde bir suretle intikam almak çarelerini düşünmeye koyulmuştu. Düşünce, terbiye, ahlak, nokta-i nazarından⁶⁵⁶ kendisine küfv addetmediği⁶⁵⁷ bu kaba heriften kurtulmak istiyordu. Fakat evvel emirde, karnında taşıdığı mahsulü imha etmek lazımdı.

Bu arzusunu yerine getirmek için Melahat'i çok aradı. Lakin imamın torunu Fazıl'la evlendikten sonra Şişli'ye adım atmamıştı. Kleopatra da çok seyrek uğruyordu kavgadan beridir kendisiyle hala resmî görüşen kocasının iznini istihsâl etmeksizin bir öğle üzeri mantosunu giyip sokağa çıktı. Emeline hizmet edecek bir hekim arayacaktı. Cadde-i kebirin iki tarafındaki bazı kapıların üzerinde tesadüf ettiği

⁶⁵² muhafaza-i itidâl (et): sakinliğini korumak

⁶⁵³ habıs: alçak

⁶⁵⁴ saika-i hiddet: yıldırım gibi öfke

⁶⁵⁵ izhar-ı telaş (et-): telaşını belli etmek

⁶⁵⁶ nokta-i nazar: bakış açısı

⁶⁵⁷ küfv addetmek: denk saymak

levhaları okuya okuya bir aşağı bir yukarı kolaçan etti. Cesaret edip te hiç bir kapıdan içeriye dalamıyordu. Mütereddid adımlarla son defa olmak üzere tünele doğru giderken, (Panayia) Kilisesi'nden çıkmakta olan Kleopatra'ya rast geldi. Bu tesadüfe sevindi, zira artık derdini açabilecek, kendisiyle hasbihal ederek yardımını isteyecekti. Böyle vakitsiz, niçin dolaşmakta olduğunu soran Rum Kızı'na:

– Hamileyim. Çocuğu düşürmek için hekim arıyorum, fakat burada kimseyi tanımiyorum; dedi.

– Niçin düşüreceksin Süveyda? Yoksa.

Hayır! Anladığın gibi değil. Kocamdan fakat istemiyorum. Babasından da. Çocuğundan da nefret ediyorum.

– Sebep?

Hikâyesi uzun Kleocuğum! Sana sonra birer birer sebeplerini anlatırım fakat evvela beni tanıdığın bir hekime götür.

Kleopatra, Süveyda'yı koluna taktı ve “püverşeri!” diye acıya acıya, kendisini yan sokaklardan birine sevketti. Birkaç adım yürüdüktan sonra, yüksek bir apartmanın açık duran kapısından girdiler. Medhalin zifiri karanlığına gözlerini alıştırmak için bir kaç saniye tevakkufu⁶⁵⁸ müteakip demir trabzanlı mermer merdivenden birinci kata çıktılar. Bu katta kâ'in⁶⁵⁹ karşılıklı iki dairenin bir numaralısı önünde küçük bir elektrik ampülü yanıyordu. Buradan intişar⁶⁶⁰ eden zayıf ışığın îanesiyle⁶⁶¹ kapının üzerinde parlayan bakır levhada mahkûk⁶⁶² Fransızca şu ibareyi okudular: “Doktor Banköridis, kadın hastalıkları mütehassısı, Atina Dârül-fünun'dan mezun.”

Süveyda'nın helecandan her tarafı titriyordu. Kapının çingırağını Kleopatra çaldı doktor cenabları müşterilerini bizzat istikbal ile pek fakirane düşünmüş, karanlık, müteaffin⁶⁶³ bir intizar⁶⁶⁴ odasına isâl eyledi ve içeride kendisini bekleyen başka biri

---

⁶⁵⁸ tevakkuf (et-): bekleme

⁶⁵⁹ kâ'in: bulunan

⁶⁶⁰ intişar (et-): yayılmak

⁶⁶¹ îane: yardım

⁶⁶² mahkûk: işlenmiş

⁶⁶³ müteaffin: kötü kokan

⁶⁶⁴ intizar: bekleme

bulduğundan bahisle itizar ederek çekildi maahaza beş dakika geçmeden yine geldi ve kendilerini muayenehanesine aldı. Süveyda ile Rum Kızı'na birer iskemle gösterdi ve kendi de karşılıklarına oturarak:

Söyleyiniz efendim, dedi, ıztırabınız nedir?

Süveyda çekiniyor, cevap veremiyordu nazarlarıyla Kleopatra'dan istimdat⁶⁶⁵ istedi. Bunun üzerine Rum Kızı, Süveyda'nın da anlayabilmesi için Fransızca cevap verdi:

Hanım için geldik doktor! Çocuğunu düşürmek istiyor. Hekim manidar bir surette gülümsedi.

– Anlıyorum, dedi gençlikte bazen böyle kazalar olur. İnsan ihtiyatkâr davranmaz. Nefsini zaptedemez, sonra böyle başına iş açar.

Süveyda, hekimin ne demek istediğini anlamıştı. Kızardı ve hafif bir sesle:

– Hayır doktor! Aldanıyorsunuz. Çocuğum meşrudur. Ben evliyim, kocam var!

– Kocanız mı var? Öyle ise niçin düşürmek istiyorsunuz?

Öteden Kleopatra cevap verdi:

– Kendisince herhalde bir sebep vardır. Sizin muavenetinizi⁶⁶⁶ rica ediyoruz.

Hekim biraz düşünür gibi durdu, sonra, bu sefer Rumca olarak, Kleopatra'ya hitaben uzun uzun bir şeyler söyledi. Sözüünü bitirince, ayağa kalktı ve: “Hanıma anlatınız!” diyerek dışarıya çıktı.

Süveyda hemen refikasına sordu?

– Doktor ne dedi?

– Bu olmaz iş değil ama çok güçtür, diyor. Evli olman işi bozuyor. Kocasının muvâfakatı⁶⁶⁷ olmazsa yapamam, sonra meselede bir aksilik çıkıp da hükümet haber alırsa mahvolurum, onun için tereddüd ederim, dedi.

---

⁶⁶⁵ istimdat: yardım

⁶⁶⁶ muavenet: yardım

– Hiç çaresi yok mu Kleocuğum?

– Doktor diyor ki: “Hiç olmazsa ne kadarlık fedakârlık edeceklerini bilsem de ona göre, değeri varsa, mesuliyeti deruhte⁶⁶⁸ edebilirim.”

– Ne fedakârlık edeyim bilmem ki? Kendisine sor.

Kleopatra hekimin bulunduğu bitişik odaya gitti, bir müddet konuştu, sonra ikisi birden avdet ettiler.

– Doktor iki yüz lira olsun almalıyım, diyor.

– Ne yapayım? Veririm.

– Sonra da şart koyuyor, her ne ki olsa, buraya geldiğimizi kimseye söylemeyeceğiz nasihatlerini de harfi harfine dinleyeceğiz.

– Peki.

İşte bu Atina Darülfünun'dan mezun ıskât-ı cenin⁶⁶⁹ mütehasısını ziyaret ettiklerinden bir hafta sonra idi ki Süveyda Hanım yirmi dört saat tahammülfersa sancılarla kıvrana kıvrana, asrî düşüncesiyle bela addettiği en büyük bir lütf-u sübhaniden kurtulmuştu.

Bu vaka üzerine Nurettin Sani zevcesinden büsbütün soğumuş, ara yerde⁶⁷⁰ ciddi bir rabita, mülkçehre bir yavru da olmadıktan sonra, böyle şefkatten, aile muhabbetinden mahrum bir kadınla idame-i hayat⁶⁷¹ etmekten hiç bir mani olmadığını teemmüle⁶⁷² başlamıştı.

Şimdi, akşamları kaleminden çıkınca, eve gelirken, ayakları geri geri gidiyor, bilâ ihtiyâr⁶⁷³, ifate-i vakt⁶⁷⁴ edecek bir yer arıyordu. Evde ise, hiç bir tat bulmadığı için,

---

⁶⁶⁷ muvâfakat: izin

⁶⁶⁸ deruhte (et-): üstlenmek

⁶⁶⁹ ıskât-ı cenin: çocuk düşürme

⁶⁷⁰ ara yer: ara

⁶⁷¹ idame-i hayat (et-): hayatını sürdürmek

⁶⁷² teemmül: derin düşünme

⁶⁷³ bilâ ihtiyâr: istemeyerek

⁶⁷⁴ ifate-i vakt (et-): vakit kaybetmek

bazen yemeği yer yemez yatıveriyor, bazen de yine odasına çekilip geç vakte kadar mutalaa⁶⁷⁵ ile meşgul oluyordu.

Bu hayattan bittabi Süveyda da memnun değildi. Bu sebepten aralarında, en ufak bir sebepten büyük kavgalar çıkıyor, her ikisine de evin içi zindan oluyordu. Süveyda, gerçi bir iki defa ribka-i esareti⁶⁷⁶ üzerinden atmaya çalışmış, isyan arzuları göstermişti. Fakat zevcinin vaz'ı metini⁶⁷⁷ karşısında kendisini pek zayıf hissediyor, korkuyordu. İlk zamanlar, böyle meyus⁶⁷⁸ oldukça Fazıl'ı düşünmüş, onunla geçen tatlı demleri hatırlayarak, o günlerin ihyasını temenni etmişti. Lakin Settar Paşazade'nin Melahat'le izdivacından sonra bir daha Şişli'deki eve adım atmamak suretiyle tecelli eden vefasızlığı, amcazadesinin kalbinde kendine ait olarak mevcut bütün hisleri silip süpürmüştü. Artık Süveyda, mazide yâd edecek bir şey bulamıyor, istikbal için türlü türlü hülyalar kuruyordu. Bunlardan biri, Nurettin'den, İstanbul'dan, İstanbul'un onun indinde⁶⁷⁹ ni'am-ı medeniyetten⁶⁸⁰ pek az nasibedar, köhne düşünceli, muta'assıp⁶⁸¹, muhafazakâr mahrum u hürriyet, kıskanç muhitinden kurtularak, kaçıp gitmek, Avrupa'nın muazzam, müşa'şa⁶⁸², mütemeddin, asrî şehirlerden birinde yerleşip bilakis zevk ü neşat içinde yaşamak. Sevmek, sevilmek, aşka ve yalnız aşka hizmet etmek...

Bu emelini hatırladıkça, odasına kilitleniyor, yerdeki halının üzerine yüzüstü kapanıyor, kurb'el-husul⁶⁸³ olup olmadığını anlamak için, yere yaydığı iskambil kâğıtlarından tefe'ül⁶⁸⁴ ediyordu.

Fazıl'ı Melahat'in kucağına düşüren mahut⁶⁸⁵ kıskançlık hadisesinden sonra iki hemşirenin dargınlığı çok sürmemişti. Hemhal oldukları cihetle daima birbirlerine muhtaç olacaklarını bildikleri cihetle yine bir sâbık barışmışlar ve yine eskisi gibi, yekdiğerine tevdi-i esrar⁶⁸⁶ etmişlerdi. Binaenaleyh Süveyda, Süheyla'nın Lavantorya

---

⁶⁷⁵ mütalaa: düşünmek

⁶⁷⁶ ribka-i esaret: esaret ipi

⁶⁷⁷ vaz'ı metin: sağlam duruş

⁶⁷⁸ meyus (ol-): ümitsiz

⁶⁷⁹ indî: görüş

⁶⁸⁰ ni'âm-ı medeniyet: medeniyetin nimetleri

⁶⁸¹ mutaassıp: bağınaz

⁶⁸² müşa'şa: ışıklı

⁶⁸³ kurb'el-husul: olacakların yakınlığı

⁶⁸⁴ tefe'ül (et-): fala bakmak

⁶⁸⁵ mahut: bilinen

⁶⁸⁶ tevdi-i esrâr (et-): sır vermek

ile maşukasını biliyordu. Sık sık, safahatini⁶⁸⁷ hemşiresinin ağzından işittikçe gıpta ediyor ve:

– Keşke ben de böyle birisine düşeydim! Diyordu.

Bir gece dayanamadı. Yatağa girdiklerinden beş on dakika sonra, kocasına hitap ile:

– Bey! Ben bugün hekime gittim. Kaç gündür çok rahatsızdım; dedi.

Nurettin Sani, okumakta olduğu kitabın üzerinden başını kaldırmaksızın, sordu:

– Sonra ne oldu?

– Küçük, fakat ehemmiyetlice bir ameliyata ihtiyaç var. Avrupa'ya gidip de orada yaptırmalı imiş.

– Bu, hep o sakatın neticesi değil mi?

– Evet!

– Kendi düşen ağlamaz! Ben sana vaktiyle de söyledim. Her ne ise; ameliyat lazımsa, burada yaptırırız. İstanbul'da pekala, hâzık⁶⁸⁸ operatörler var.

– Avrupa'ya gitsek ne olur?

– Gidemem. Bir kere param yok... İkincisi olsa da, bilâmûcip⁶⁸⁹, oraya gidip de kendi memleketimin hakkı olan parayı yabancılara yedirmem.

– Saçma bir zihniyet, darılmayın ama!

Yine bir kavga çıkacaktı. Nuretti Sani sükut ederek önünü aldı. Fakat Süveyda, hırsından o gece, ancak sabaha karşı uyuyabildi ve rüyasında hep (Eyfel) kulesiyle, (Etoile) Tak Zaferi'nin, kart postallarda gördüğü şekillerini gördü.

Böylece yaşayıp dururken, bir gün Süheyla ablasına dedi ki:

---

⁶⁸⁷ safahat: aşamalar, evreler

⁶⁸⁸ hâzık: uzman kimse

⁶⁸⁹ bilâmûcip: sebepsiz

– Benimki gelecek ay iptidasında⁶⁹⁰ Paris'e gidiyor. Beni de beraber götürecektir, gideyim mi diye düşünüyorum.

– Daha da düşünüyor musun?

– Tabii düşünürüm. Zira gidersem bir daha gelemem.

– Gelip de ne yapacaksın? Zaten burası bizim gibi kadınlar için cehennem. Biz, ya hiç dünyaya gelmemeliydik. Yahut Avrupa'da doğacaktık.

– Orası öyle. Mamafih daha vakit var. Ne yapmak lazım geldiğini aybaşına kadar kararlaştırırım.

– Bence, git. Hiç tereddüt etme. Bu büyük fakat yegane bir fırsattır. Hem bu murdar⁶⁹¹ muhitten kurtulacaksın, hem de sevdiğin erkek yanında olacak. Ah Süheyla! Keşke ben senin yerinde olsaydım!. Burada hep matem, hep kahr içerisinde yaşayacağıma, etrafımda hep çöplük, hep virane göreceğime, yaşadığım kadar, her zevkten mahrum her eğlenceden uzak, seccadesinin üzerinden kalkmayan annemle koca diye vardığım kaba herifin arasında bir esir hayatı süreceğime, ben de uzak memleketlere gidip serbest gezsem, dünyanın her türlü zevk ve neşesinden nasibimi alsam.

– Gidiniz Süveyda Hanım!. Sizi burada tutan olmaz ki!

Bu cümleyi hiç beklenmeden odaya dahil olan Nurettin Sani fırlatmıştı. O gün kaleminden erkence çıkmış, davetli bulunduğu ehibbasından birine gitmek için elbise değiştirmek üzere eve gelmişti. Odasında konuşmakta olan iki kadından birinin yabancı namahrem olması ihtimaline mebnî⁶⁹² bir müddet kapının önünde durmuş ve mükellemenin en son kısmını, kendisini kabalıkla tavsif⁶⁹³ eden cümleleri, gayri ihtiyari dinlemişti.

---

⁶⁹⁰ iptida: baş

⁶⁹¹ murdar: leş

⁶⁹² mebnî: -den dolayı

⁶⁹³ tavsif (et-): nitelemek

Böyle apansızın içeriye girip de mükellemeyi işitmiş olduğunu ihsas ile zevcesine tariz edince, her iki hemşire evvel emirde şaşırarak beraber sırlarını ifşa etmiş olmaktan korktular. Lakin Süveyda, kendisini çarçabuk toparlayarak:

– Şimdi de kapılardan mı dinliyorsunuz beyefendi?

Diye kocasına hücum etmeyi muvafık gördü Nurettin Sani, hem hiddet hem de hicabtan⁶⁹⁴ kıpkırmızı kızarmıştı.

– Kapıdan dinlemeye terbiyem manidir. Hakkımdaki hüsn-ü nazarınıza delil olan sözleriniz tesadüfen kulağıma geldi; dedi.

Süheyla, odadan çıkıp, kavga etmeye hazırlanan karı kocayı yalnız bıraktı Nurettin pek münasebetsiz bir zamanda gelmişti. Süveyda feverana pek müsta'id⁶⁹⁵ bulunuyordu. Hemşiresi odadan çıkar çıkmaz olanca hiddet-i izharıyla zevcine hücumla başladı. Bir seneden beridir kalbinde biriktirdiği bütün zehri döktü. Onun hayatın, aklınca lezâ'izinden addettiği⁶⁹⁶ birçok şeylerden kendisini marum bırakmış olmasını bir türlü affedemiyordu. Söyledi. En sonra:

– Bu böyle olmayacak. Dedi.

Nurettin, gayet sakin, cevap verdi:

– Ben de öyle anlıyorum.

– O halde bir netice veriniz.

– Benim de arzum o. Ancak bu geceyi geçirelim de... Münâzaa⁶⁹⁷ esnasında Nurettin giyinmişti, veda etmeden, odadan, sonra da evden çıktı gitti. O gece bilâ iltizam⁶⁹⁸ sabaha karşı avdet ettiği zaman Süveyda uyuyordu.

Ertesi sabah, erkenden kalktı, refikasını uyandırmamak için sessiz sessiz giyindi. Şahsına ait ufak tefek eşyayı bir bavulun içerisine tıktı, vaktiyle türlü emellerle girmiş olduğu bu evde, aşkının en samimi dakikalarına sahne olan bu odaya son bir

---

⁶⁹⁴ hicab: utanç

⁶⁹⁵ müsta'id: yetenekli

⁶⁹⁶ lezâ'izinden add (et-): lezzetten saymak

⁶⁹⁷ münâzaa: kavga

⁶⁹⁸ bilâ iltizam: lüzumsuzca

nazara-i iştiyak⁶⁹⁹ fırlattı, merdivenleri ağır ağır inerek, kendisine hücre-i iştilal ittihaz ettiği küçük salona girdi ve ufacık yazıhanesinin önüne oturdu.

Kâğıtlıktan çektiği mektup kâğıdına istediğini yazmadan evvel etrafına mahzun mahzun bakındı. Süveyda ile ilk hembezm-i visal oldukları yer bu oda idi. Nemli nazarları köşedeki alçak kanepenin üzerinde fazla tevakkuf etti. Fıraş-ı vuslat⁷⁰⁰ odasıyla zihninde mütebâyin⁷⁰¹ düşünceler, hatıralar çarpışıyordu. Bu tehâcüm-ü efkar⁷⁰² altında ezildi. Kendine gelmek için yaktığı sigara bitince, önündeki kâğıda, hummalı bir el ile bir kaç satır karaladı; onu bir zarfa koydu kapadı.

Hizmetçi Gülter uyanmış sofada geziniyordu. Kendisini çağırdı ve:

– Birazdan hanım uyanınca şu mektubu ver, dedi.

Ayaklarını adeta zorla tahrik⁷⁰³ ederek evden çıktı. Böyle erkenden, elinde bavulla çıkmasını mütehayyir nazarlarıyla⁷⁰⁴ takip eden Gülter o gider gitmez yukarı koşup hanımı uyandırdı. Kendisine tevdi⁷⁰⁵ olunan mektubun muhteviyatını⁷⁰⁶ merak ediyordu:

– Beyefendi bunu size vermemi tenbih etti.

Dedi ve perdeleri açmak bahanesiyle odada kaldı. Süveyda; mahmur gözlerini, pencerelerden birden bire odaya dolan ziyaya alıştırdıktan sonra zarfı yırttı ve yazılı olan bir kaç satırı iki üç defa dikkatle okudu bunda kendisine hiç bir hitap yoktu; sadece bir talâk-nâmeden⁷⁰⁷ ibaretti. Acı bir tebessümle, hizmetçi kıza keyfiyeti haber verdi:

– Bey beni boşamış! Sakın anneme gidip söyleme: ben kendim konuşurum.

---

⁶⁹⁹ nazar-ı iştiyak: önemli bakış

⁷⁰⁰ fıraş-ı vuslat: kavuşma döşeği

⁷⁰¹ mütebâyin: karşıt

⁷⁰² tehâcüm ü efkâr: sıkıntının yoğunluğu

⁷⁰³ tahrik (et-): kımıldatmak

⁷⁰⁴ mütehayyir nazar: şaşkın bakış

⁷⁰⁵ tevdi (ol-): emanet etmek

⁷⁰⁶ muhteviyat: içerik

⁷⁰⁷ talâk-nâme: boşanma mektubu

Yataktan kalktı. Lakayt görünmek istediği halde duyduğu teessürü⁷⁰⁸ ketme⁷⁰⁹ muvaffak olamıyordu. Endam aynasının önünde durup uzun uzun gerinirken kendi aksini dikkatle temaşa etti. Yıpranmamış vücudu gerçekten çok güzeldi. Beyaz gerdanını, dimdik duran göğsünü, dolgun kollarını hayran nazarlarla süzdü. Temmuzda tarlalarda dalgalanan ekinler gibi, sarı parlak saçları. Gülter'in parmakları arasında toplanırken omuzlarına gölgeler saçtı. Dudaklarını bükerek, bu kadar güzelliğin kadrini bilmeyip, bırakıp giden kocaya hitaben:

– Budala! Dedi.

Mini mini ayaklarına ufacık, siyah terliklerini geçirdi ve doğruca anasının yanına gitti.

Ruhniyaz Hanım yatağının içinde bağdaş kurmuş, sabah kahvesini içiyordu. Süveyda'yı bu kadar erken görmeye alışık olmadığından taaccüble⁷¹⁰ karşıladı:

– Hayrola kızım? Nasılsın evladım?

– İyiyim anne size bir şey haber vermeye geldim.

– Ne o? Yine mi gebesin yoksa? Geçmiş olsun!

– Hayır anne!

– Ya, nedir?

Süveyda, yatağın karşısındaki erkân minderine⁷¹¹ oturdu; elinde buruşturduğu zarfı annesine uzatarak:

– Akşam beyle biraz kavga etmiştik. Bu sabah erkenden kalkmış, bu kâğıdı bana bırakmış, gitmiş.

– Kâğıtta ne diyor?

– Boşadığını yazıyor.

---

⁷⁰⁸ teessür(et-): üzülmeye

⁷⁰⁹ ketm (et-): saklama

⁷¹⁰ taaccüb: hayret

⁷¹¹ erkân minderi: genellikle büyüklerin oturduğu geniş minder

– Bak edepsiz!

Ruhniyaz Hanım'ın, o anda, boğazına sanki bir topuz gelmiş tıkayıvermişti. Fazla bir söz söylemeye muktedir olamadı. Yanı başında duran sürahiden, bardağa biraz su boşalttı, içine bir iki damla çiçek suyu damlattı, içti. Bu tedbir sayesinde biraz ferahladı. Bir iki defa, gürültülü suretle geçirdi:

– Ne diye boşuyormuş bakayım? Karı boşaması kolay mı imiş? Diye sordu.

– Ne bileyim ben? Bıkmış zahir.

– O, senin gibi bir karı daha bulsun da alnını karışlayım! İnsan bıktım demek için Allah'tan korkar. Ne kusur bulmuş?

Süveyda mükalemeyi⁷¹² uzatmak istemedi. Sıkıldığını ihsas eder bir tavırla:

– Aman ne bileyim anne? Boşadıysa boşadı! Ben de bayılmıyordum ya? Dedi.

– Orası da öyle kızım! Sen üzülme diye söylüyorum. Senin gibi asil, kibar, terbiyeli, ehl-i ırz⁷¹³, pırlanta gibi kadını bir ay boş bırakmazlar. Hele bir duyulsun!

Birkaç dakika karşılıklı sükût ettiler.

İhtiyar saraylı, şimdi gözlüğünü takmış, doya doya kıza bakıyor, içinden de Nurettin'e lanet okuyordu. Bu sükûta Süveyda nihayet⁷¹⁴ verdi:

– Anne!

– Ne var iki gözümün bebeği?

– Ben artık burada oturamayacağım?

Bu cümleyi, Ruhniyaz Hanım, kızının boşanmış olmaktan mütevellid bir te'essüre haml⁷¹⁵ ederek teseliye kalkıştı:

---

⁷¹² mükaleme: karşılıklı konuşma

⁷¹³ ehl-i ırz: namus sahibi

⁷¹⁴ nihayet (ver-): son

⁷¹⁵ te'essüre haml (et-): üzüntüye yükleyerek

– A kızım! Niçin oturmayacakmışsın? Boşanmak yüz karası değil ya? Elalem kocasından ayrılır da, barışır da, elverir ki ayıbı bizden olmasın şimdiki erkekler böyle hiç yoktan karılarının ayağının bağını çözüveriyorlar. Artık adet olmuş. Senin kadrin kıymetin böyle imiş. Cenab-ı Hakk sana da bir başka, daha hayırlısını verir elbette!

–Ben Paris'e gideceğim.

– Aa! Divane mi oldun! Üstüme iyilik sağlık! Öyle uzak yerlerde ne işin var?

– Hastayım anne! Tedavi olacağım.

– Tü, tü, tü, tü! Üzerine öyle şeyler yorma! Maşallah şimdi turp gibisin. Neyin var?

Süveyda, sakattan beri birçok muzdarip olduğunu, zaten zevciyle de aralarındaki münaferetin⁷¹⁶ bundan münbais⁷¹⁷ bulunduğunu ve Paris'e gitmek hususundaki azminin lâyetegayyer⁷¹⁸ olduğunu kati bir lisanla söyledi. Ruhniyaz Hanım muvafakatini pek güçlkle verdi. Fakat evladına karşı zayıf idi.

– Yapayalnız nasıl olur? Yanına Fazıl'ı katayım bari.

Diyecek oldu. Süveyda şiddetle itiraz etti:

– Çocuk değilim a! Herkes gidiyor. On üç ve on dört yaşındaki kızlar bile tahsil bahanesiyle, hastalık sebebiyle, kendi kendilerine ta Amerika'yı bile boyluyorlar. Ben gideceğim. Hem kendi kendime. Kimse karışmaz. Burada kalıp da bes bedava ölmeye niyetim yok.

– Sen bilirsin kızım. Üzülme yoksa.

Süveyda o akşam izn-i mâderi⁷¹⁹ hemşiresine tebşir⁷²⁰ etti. Aradan bir iki gün geçirdiler, Süheyla için de izin aldılar. Zavallı ana, iki kız kardeşin birlikte gitmeye karar verdiklerinden dolayı biraz memnun oldu.

---

⁷¹⁶ münaferet: nefret etme

⁷¹⁷ münbais: meydana gelme

⁷¹⁸ lâyetegayyer: değişmez

⁷¹⁹ izn-i mader: anne izni

⁷²⁰ tebşir (et-): müjdelemek

Yirmi gün sonra, konakta kalan bakiye para ile Cabbar Paşa'nın kerimleri, yanlarında Mösyö (Lavantorya) cenabları bulunduğu halde Marsilya'ya mütevâcihen⁷²¹ İstanbul'u terk ediyorlardı.

10

– İsminiz?

– Süheyla...

– Nasıl dediniz? İyi anlayamadım. Bir daha tekrar eder misiniz?

– Süheyla?

– Hangi millete mensupsunuz?

– Türk.

– Türk mü?

– Evet doktor!

– Paris'te nerede oturuyorsunuz?

– (Martyr) Sokağında, Mükerrer 86 Numarada.

– Zevciniz ne işle meşguldür?

– ...

– Sükûtunuzun manasını anlıyorum Madam vâ esefa⁷²² ki siz tek değilsiniz. Sizin gibi aynı dert ile ma'lul⁷²³ yüzlerce biçare buraya hergün müracaat ediyorlar.

– ...

– Niçin ağlıyorsunuz? Sizi bu dereke-i sefalet⁷²⁴ düşüren gûnahtan evvel ağlamanız gerekti.

⁷²¹ mütevâcihen: bir yöne doğru hareket ederek

⁷²² vâ esefa: ne yazık

⁷²³ ma'lul: dertli

Bu muhavere Paris'te gurebâya⁷²⁵ mahsus olan (Peytie) hastanesi emrâz-ı nisâ'iyye⁷²⁶ tabibi ile Cabbar Paşa'nın küçük kerimesi beyninde cereyan ediyordu. Biçare kadının omuzları içeriye doğru çökmüş, kara gözlerinin etrafı halelenerek⁷²⁷, ferî bulanmıştı. Kesik kesik, her defasında buruşturulan bir kâğıt sesini hatırlatan öksürüğü rahat verse, hekimin imalı sözleri üzerine hıçkırarak ağlayacaktı. Lakin takati yoktu. Menba-ı sirişki⁷²⁸ kurumuş olan gözlerinden ancak hafif bir buğu peyda olabildi.

– Ağlamayınız, zavallı kadın!

– Bu tavsiyeden sonra, hekim yanındaki duran hasta bakıcısına döndü:

– Çok yorgundur; fazla bekletmeyin iki numaralı koğuşa yatırınız; dedi.

Süheyla'nın, hakikaten yürümeye mecali yoktu. Doktorun tavsiyesi mucibince⁷²⁹ ağır veremliler arasına yatırdılar.

Paris'e geledi bir buçuk sene olmuştu. İstanbul'da iken Türk bebeklerine karşı kalbinde derin bir temayül hisseden Lavantorya cenapları vatana kavuşur kavuşmaz, peşinden ayrılmayan Cabbar Paşa kızlarından çabuk usanmaya başladı. Bir müddet (Montmartre) deki arkadaşlarına karşı tefahür⁷³⁰ maksadıyla, iki hemşireyi kahveden kahveye, bardan bara sürükledi durdu. Güya, acayip âlemden iki numune gösteriyormuş gibi:

– İşte iki Türk kadını! (Dezanşante)! Diyordu. Bunları bir (harem) hayatından, esaretten kurtardım da getirdim.

Talebe hayatında kaşarlanmış, on beş yirmi senedir, mukayyed bulunduğu mektepten hala icazet alamamış, sakallı çocuklar, medhini, şarkta seyahat etmiş hikâye nüvisanın⁷³¹ eserlerinde okudukları Türk güzellerini yakından görmek için etraflarını alıyor, ilk zamanlarda muhattabını da gevrek gevrek güldüren garip sualler soruyordu:

---

⁷²⁴ dereke-i sefalet: sefalet çukuru

⁷²⁵ gurebâ: kimsesizler

⁷²⁶ emrâz-ı nisâ'iyye: kadın hastalıkları

⁷²⁷ hale: halka

⁷²⁸ menba-ı sirişk: gözyaşı pınarı

⁷²⁹ mucib: gerek

⁷³⁰ tefahür: övünme

⁷³¹ hikâye nüvisan: hikaye yazarları

-Babanız gerçekten Paşa mı? Kaç kuyruklu? [^{732*}] Siz olmayaydınız kaç ortağınız vardı? Nargile içer miydiniz? Hadimler sizi döver miydi? Zevcine hıyanet eden kadınları torbaya koyup da geceleyin boğaz içine mi atarlar? İlahi...

Lavantorya'ya gıpta edenler de pek çoktu. O İstanbul'daki meşhudatını⁷³³ önündeki (absent) kadehini yudum yudum boşaltırken, hikâye ettiği kadar, dinleyenlerin nazarları Süheyla'nın sıcak bakışlı, uzun, kıvrıkcık kirpikli kara gözlerinden, Süveyda'nın altın rengindeki saçlarından ayrılmıyordu.

Bu böylece devam edip dururken, bir taraftan Süheyle ile Lavantorya arasında kıskançlıktan mütevellid kavgalar eksik olmuyordu. Frenk, Paris'te eskiden tanıdığı birçok kadınlarla ülfet ediyor, bunlarla geçmiş münasebeti ihyadan çekinmiyordu. Bu sebepten, hemen her akşam Süheyla'nın acı sitemlerine maruz kalıyor, hiddet ediyor, pek çok kullandığı (absent)in⁷³⁴ taht-ı tesirinden⁷³⁵ adeta deli gibi oluyor, kadını dövüyordu.

Süveyda'ya gelince, elinde avucunda bulunan paranın günden güne eksilmekte olduğuna bakmayarak, zevk ve sefahat âlemine dalmış, doya doya eğleniyordu. Üçünün de bir arada oturdukları (Martyr) Sokağındaki küçük apartmandan sabahleyin, erkenden fırlayıp çıkıyor, (Bulvar)lara iniyor, orada, sağlı sollu, mütemadi⁷³⁶ bir humma-i faaliyetle⁷³⁷ akıp giden halkın arasına karışarak, sermest-i hürriyet⁷³⁸, saatlerce yürüyorlardı.

Bazen, teşhir eylediği metâların⁷³⁹ letafet ve zerafet-i cazibedarı ile enzârı celb⁷⁴⁰ eden bir dükkânın camekanı önünde duruyor, kendisini takip eden ihtiyar Mösyölerin mütereddid bir lisan ile vuku bulan iltifatını kakhaha ile dinliyor, bundan zevk alıyordu.

⁷³² * frenkler başları, kuyruklu (tuğlu) farzederler. (Yazarın Notu)

⁷³³ meşhudat: şahit olduğu şeyler

⁷³⁴ absent: afsentin ile anason ve artemisya (pelin) familyasına ait bitkilerden elde edilen bir tür içki

⁷³⁵ taht-ı tesir: tesiri altında

⁷³⁶ mütemadi: sürekli

⁷³⁷ humma-i faaliyet: yoğunlukla

⁷³⁸ sermest-i hürriyet: özgürlüğün sarhoşluğu

⁷³⁹ teşhir eylediği metâlar: sergilediği kumaşlar

⁷⁴⁰ enzâr-ı celb (et-) bakışları çeken

Mamafih, bu kadar müsait bir muhitte, muhafaza-i ismet⁷⁴¹ ediyor ve buna kendi de şaşıyordu. Lavantorya'nın refakatinde girip çıktıkları talebe mahafilinde, kendisiyle hemzem visal olmak için bir iki talip zuhur etmiş ve hayli tazyik⁷⁴² de etmişlerdi. Her nedense, cümlesine cevab-ı red vermişti. O, şimdi yalnız serbestliğin sükkeriyle⁷⁴³ iktifa⁷⁴⁴ ediyordu. Yalnız gezmek, velev ki sathî olsun, örtünmek mecburiyetinde olmamak, hiç kimseden istizana ihtiyaç kalmadan dilediği yere gitmek, akşamları da süslü kadınların arasında kalabalığa karışarak, genç yakışıklı, zarif ve kibar erkeklerin enzâr-ı takdirini kendi üzerinde bilmek Süveyda'yı çok memnun ediyordu.

Bu yaşayışla İstanbul'daki ihtiyar validelerini de unutmuşlardı. Ona mektup yazmadıkları gibi, Paris'te nereye inecekleri de malum olmadığı için mektup ta almıyorlardı. Ruhniyaz Hanım bir müddet bekledi; biraz merak etti; bir iki dosta müracatla çare aradı; nihayet ümidini kesince, kemal-i tevekkülle, evladının elbette bir gün olup avdet edeceklerini düşünerek müteselli oldu. Ana ile evladın işte bu suretle, altı yedi ay kadar birbirlerinden haberleri olmadı. Aralıkta, Şişli'de sıkılan saraylı, Eyüp Sultan'a nakl-i mekân etmişti. Nihayet günün birinde, vatanda ihtiyar bir ana bırakmış olduklarını hatırlayan küçük hanımların gönderdikleri mektup postanın “bu adreste bulunamadığı” derkenarıyla kendilerine iyade olununca büsbütün garip kalmışlardı.

Günler geçtikçe, Süheyla ile Lavantorya'nın beynindeki muhabbet, husumet ve nefrete münkalib⁷⁴⁵ olmuş ve ayrılıkla neticelenmişti. Süveyda'daki para ile iki hemşire bir müddet geçindiler. Ve bu hayat bir kaç ay devam etti.

Hiçbiri, İstanbul'a avdeti hatırına getirmiyor, her ikisi de Paris'in cazibesıyla sermest yaşıyor, orada tavattun⁷⁴⁶ etmek, o şehirde kendilerine birer zengin hâmi⁷⁴⁷ bulmak emelini besliyorlardı.

Ancak, kendilerini bu suretle arz eden bu kadınlara ciddi talip çıkmıyor, ümitle kucaklarına atıldıkları erkeklerle maşukaları, münasebetleri birer gecelikten ibaret

---

⁷⁴¹ muhafaza-i ismet (et-): namusunu korumak

⁷⁴² tazyik (et-): zorlamak

⁷⁴³ sükker: tat

⁷⁴⁴ iktifa (et-): yetinmek

⁷⁴⁵ münkalib (ol-): dönüşmek

⁷⁴⁶ tavattun (et-): vatan edinme

⁷⁴⁷ hâmi: sahip çıkan kimse

kalyordu. Bu hayat, Süheyla'yı madden manen yormuştu. Günün birinde, hafif bir iki öksürüğü müteakip ağzından bir parça penbe köpüklü kan geldi. Oldukça telaşı bais olan bu hadise, daha o akşam, bir şişe şarabın buharı arasında kaybolup gitti. Bir hafta on beş gün, bir ay, muntazaman her gece, zavallı kadın muhrik⁷⁴⁸ bir humma ile yandı... Yandı... Vücudu mütemadiyen zayıflıyor, rengi uçuyor, omuzları çöküyordu. Fakat bütün bunlara rağmen Paris'te yaşamak orada iyi olmak istiyordu. Fattan bir fahişe gibi, herkesi avlayan, avladığını bir daha bırakmayan bu şehrin hassa-i şifaiyesine⁷⁴⁹ iman etmişti.

Bazen alelekser⁷⁵⁰ akşamüzerleri, ateşler içinde cayır cayır yanarken oturdukları odanın, civar damların kiremitlerinden başka bir manzara göstermeyen penceresinden, şark istikametinde afakı arayan nazarları dalıyor, İstanbul'u, maziyi, anasını düşünecek oluyor, fakat tam bu esnada hülyadan, çapkın, oynak bir nağme, bir Fransız nağmesi yükseliyor, mükedder gönlünü şenlendiriyor, ruhuna nüfuz ediyor, her acı düşünceyi silip götürüyordu.

Sonbahara kadar, yorgun, hasta mecalsiz olduğu halde, bir gayret-i fevkalade göstererek, hiç bir eğlenceden, hiç bir zevkten nefsinin mahrum etmeyerek yaşadı. Havalar artık serin gitmeye başladığı (Lüksembug) bahçesindeki ağaçlar, vakit vakit gecelerin soğuk nefesleriyle ürperen yapraklarını döktüğü mevsimde, Süheyla kendini iyiden iyiye hasta hissetti. Ablasında para bitmişti... Tesadüfi maşukaların temin ettiği beş on frankla yaşıyorlardı. Süheyla, yerde serili olan ot minderinin üzerinde inerken, Süveyda kalkıyor, yıpranmış esvabını giyiyor, şimdi kirli, donuk bir renk bağlamış olan saçlarını tepesine kaldırıyor, geç vakitlere kadar kahveden kahveye, meyhaneden meyhaneye dolaşarak, pis, müteaffin⁷⁵¹, karanlık, adi otellerde, randevü evlerinde, gemici, arabacı, kumarbaz makulesi⁷⁵² heriflerin nefsinin tatmin ediyordu. Bu sefil maşukaların, temin ettiği cüzi kesb⁷⁵³ ile bittabi Süheyla'ya bakılamıyor, Cabbar Paşa'nın kıymetli, nazlı, küçük kızı, Paris'in kenar bir mahallesinde, köhne bir evin en üst katında, ölümlerin en garibine, akıbetlerin en feciine muntazır bulunuyordu.

---

⁷⁴⁸ muhrik: yakıcı

⁷⁴⁹ hassa-i şifaiye: çaresine has

⁷⁵⁰ alelekser: genellikle

⁷⁵¹ müteaffin: kötü kokan, kokuşmuş

⁷⁵² makule: tür, çeşit

⁷⁵³ cüzi kesb: az kazanç

Bir akşam, Süveyda, nevâzişlerine⁷⁵⁴ müşteri bulmak üzere (Villette) mahallesindeki eşirrâ-i ictimagâhı⁷⁵⁵ bir meyhaneye girmiş bulunuyordu. Arada sırada böyle yerleri tarayan zabıta, o gece orayı bastı. Kendi sicilâtında mukayyed olmayan bu yabancı kadını da tevkif⁷⁵⁶ ile götürdü.

Süheyla, merak içinde sabaha kadar ablasını bekledi; uyumadı. Daima gece yarısından sonraya kalmayıp, behemehal avdet eden Süveyda'nın, sabahleyin gelmeyişi onu çok üzdü. Bütün gün yine bekledi. Yine avdet etmediğini görünce, evin kapıcısına müracaat etti.

Dedikoduya teşne olan kapıcı kadın, konu komşuyu başına topladı. Güya onlarla istişare etti. Bu meşveret⁷⁵⁷ neticesinde de, biçare Süheyla'yı, bir arabaya bindirip Gureba Hastanesine gönderdiler.

Hastanede, hekim kendisini çok ağır görmüştü. Sefahetten, suistimallerin her türlüşünden bu hale girmiş olan zavallı kadını kimsesizliğine merhameten alıkoymakla beraber hastane defterlerine kayıt etmek üzere tetkik eylediği pasaportta muharrir meşruhattan bunun asil bir Türk ailesine mensubiyetini anlayınca, işin içinde bir sergüzeşt sezmiş ve hastaneye, bu yolda bir hasta yatırıldığını Osmanlı Konsolosluğu'na haber vermişti.

Şahbenderlikten⁷⁵⁸ ertesi sabah gelen memur, girdiği andan itibaren bitap, adeta dalgın bir halde yatan Süheyla'yı isticvap⁷⁵⁹ etmiş ve Süveyda'nın gaybubetini kendisinden öğrenince, zabıtaya müracaatla tahliye ettirmişti.

Aradan sekiz gün geçti. İki hemşirenin ilk vasıta ile vatana iadelerini derpiş⁷⁶⁰ eden şahbenderlik buna ait muamelat-ı ibtidaiyenin ifâsına⁷⁶¹ çalışırken, (Peytie) hastanesinin ölümlere mahsus arka kapısından, vuzu⁷⁶² bir tabut çıktı ve orada

---

⁷⁵⁴ nevâziş: gönül alma

⁷⁵⁵ eşirrâ-i ictimagâh: kötülerin toplantı yeri

⁷⁵⁶ tevkif: tutuklama

⁷⁵⁷ meşveret: fikir alma

⁷⁵⁸ şahbenderlik: konsolosluk

⁷⁵⁹ isticvap (et-): sorguya çekmek

⁷⁶⁰ derpiş (et-): göz önünde bulundurmak

⁷⁶¹ muamelat-ı ibtidaiyenin ifâsı: ilk işlerini yapmak

⁷⁶² vuzu: ortaya konulan

mutazır⁷⁶³ olan cenaze arabasına irkâb olundu arabacının yanında orta yaşlı sade redingot⁷⁶⁴ ve beyaz sarıklı bir adam oturuyordu.

Tabutu irkâb⁷⁶⁵ eden hademe yanlarında duran bir iki kişiye izahat verdiler:

– Ölen bir Türk kadını... Arabacının yanındaki de sefaretin⁷⁶⁶ imamı!

11

Süheyla'nın feci ölümü üzerine, Süveyda yalnız olarak, evvela Marsilya'ya, oradan da vapurla İstanbul'a sevk ediliyordu. Sefaretçe tesviye⁷⁶⁷ edilen musârif râhiyyesinden⁷⁶⁸ maada, vaktiyle Settar Paşazade ile orada ahbab olmuş ve Cabbar Paşa ailesini bu suretle gıyaben tanımış olan bir sefâret kâtibinin iâne⁷⁶⁹ ettiği beş on lira ile kendisini vatanına isal edecek olan vapurun üçüncü mevki güvertesinde, merhum Cabbar Paşa'nın yeryüzünde tek kalan kızı rub⁷⁷⁰ asırlık ömrünün bir muhasebesini yapıyordu.

Kendini bildi bileli, ilk defa olarak, şimdi ciddi düşünüyordu. Üzerinde seyretmekte olduğu râkid⁷⁷¹ denizin bi intiha ufuklarına kadar uzayan mavi sathına, mahzun nazarlarını dikmiş, hayalini maziye irca⁷⁷² ederek daha çocukken, babasıyla icra eylediği mesut seferleri hatırlıyor, onları bütün safahatıyla ruhunda yaşatmaya çabalıyordu.

Temiz bir kalp taşıyan geniş göğsü, uzun boyu, heybetli çehresiyle Cabbar Paşa; kocasına karşı mutî⁷⁷³ ve hürmetkar, evladına karşı zayıf olacak kadar müşfik⁷⁷⁴, afif⁷⁷⁵, mestur⁷⁷⁶, dindar anası; Anadolu'nun saf, temiz, fedakar vefakar muhiti; yeşil

---

⁷⁶³ mutazır: beklemekte

⁷⁶⁴ redingot: resmi erkek ceketi

⁷⁶⁵ irkâb (ol-): bindirilmek

⁷⁶⁶ sefaret: elçilik

⁷⁶⁷ tesviye (et-): düzenlenmek

⁷⁶⁸ musârif râhiyye: yol masrafları

⁷⁶⁹ iâne (et-): yardım

⁷⁷⁰ rub: çeyrek

⁷⁷¹ râkid: durgun

⁷⁷² irca (et-): döndürmek

⁷⁷³ mutî: itaat eden

⁷⁷⁴ müşfik: şefkatli

⁷⁷⁵ afif: namuslu

⁷⁷⁶ mestur: örtülü

meşcereleri⁷⁷⁷ günde üç dört defa güneşin vaziyetine göre renk değiştiren yüce dağlar, gelip geçen yolculara serinliğini bezl eden ırmakları, birer birer tebessüm ediyordu. Bu munis hatırat onun gönlünü, şimdiye kadar emsalini duymadığı bir zevk ile dolduruyordu.

Anavatana yaklaştıkça, zihnine daha başka hatıralar yığıldı. Nurettin'i düşündü. Ah, niçin? Niçin ondan ayrılmıştı? Kusuru ne idi? Kıskançlık mı? Elbette kıskançtı. O tarihte Süveyda, şimdiki gibi değil, güzel, çok güzeldi. Nurettin böyle bir kadını (asrî) muhite (asrî) hayata nasıl salıverebilirdi.

(Asrî) lik! O ne yaman kelime! Türk'te edep ve terbiye, şiir ve edebiyat, an'ane, fezâil-i ictimaiye namına neler varsa mahveden, bir cevher-i namus ve ismet olan Türk kadınına bir ucube haline koyan, hissi, hamiyeti, diyaneti öldüren bu korkunç kelime! Ah, ne olurdu; Cabbar Paşa İstanbul'a gelip yerleşeceğine, Kastamonu'nun bir köyünde tavattun⁷⁷⁸ edeydi! Kızlarını orada yetiştirip orada birer çiftçi ile evlendirse idi!

Üç gün, üç gece, Süveyda böyle düşündü. Nihayet, vapur akşamüzeri Çanakkale Boğazı'ndan içeri dâhil oldu. Tabyaların üzerinde Türk sancağını görünce, Süveyda'nın gözlerinden gayr-i ihtiyari yaşlar fişkırıldı. Birçok senedir bu şanlı manzaraya mütehassirdi⁷⁷⁹.

Birkaç saat, Marmara'nın râkid sularında ilerleyen vapur, sabahleyin, tulû sems ile beraber İstanbul'a yaklaşmıştı. Güvertede, yattığı yerden, Süveyda, güneşin yıldızladığı camii kubbelerini görüp, hemen ayağa kalktı. Küpeşteye⁷⁸⁰ dayanarak, doya doya, henüz uyanmakta olan şehir-i bedii⁷⁸¹ temaşaya koyuldu.

Zihninde bir mukayese yapıyordu. Ayrıldığı şehir de güzel hem de belki bundan çok güzeldi... Lakin onda bir sun'îlik insan yapısı bir güzellik vardı. Bunun gibi ruhu tehyc etmeyen, yalnız göz kamaştıran başka türlü, tuhaf bir güzellik.

---

⁷⁷⁷ meşcere: ağaçlık yerler

⁷⁷⁸ tavattun: vatan, yurt

⁷⁷⁹ mütehassir: hasret

⁷⁸⁰ küpeşte: geminin kenarlarında korkuluk makamında olan tahta siper

⁷⁸¹ şehri-i bedii: benzersiz şehir

Güneş kubbelerin üzerine erimiş altın serpiyor, berrak semanın altında minareler kardan daha beyaz, mü'minlerin vicdanı kadar beyaz, temiz bir manzara arz ediyordu. İslam şehirlerine has olan bu beyazlığa ve bu temizliğe Süveyda ne kadar mütehasırdı!

Limana demir atan vapurun gürültüsü, kadını dalmış olduğu nevm-i tefekkürden⁷⁸² uyandırdı. Erafına bakındı. Sandallar, ma'ûneler⁷⁸³ vapura doğru geliyordu. Gürbüz⁷⁸⁴, kavî⁷⁸⁵, sarışın güneşten yanmış çıplak göğüsleri ve kollarının adalâtı⁷⁸⁶ meydanda laz uşaklarını gördü. Erkek, işte bunlardı; gençliğini feda eylediği o (asrî) züppeler değil!

Din bunlarda, iman bunlarda, hamiyet ve vicdan bunlarda, aşk vatan hep bunlarda idi. Medeniyet denilen katil-i beşeriyetin bunlar ne ispiertosunu; ne sefahetini⁷⁸⁷, ne foks trotini ne de sair teferruatını⁷⁸⁸ bilmiyorlardı.

Süveyda'nın yanında bir ufacık çantadan başka eşyası yoktu. Gelen sandallardan birine atladı ve Galata Rıhtımı'na çıktı.

Türk olmayan bu gemici mahallesi bile kendisine aşına ve munis geldi. Ayaklarını bastığı toprağı benimsiyor, üzerinde serbest yürüyordu.

Anavatana, uzun bir devre-i iştiyaktan sonra kavuşmuş olmaktan mütevellid inşirah ve sürûr anı geçer geçmez nereye tevcih-i hutuvât⁷⁸⁹ edeceğini düşündü. Sahibini bulamayıp geri gelen mektup, anasının Şişli'de olmadığını evvelden haber vermişti. Nereye taşındığını belki mahalleliden öğrenmek kabil⁷⁹⁰ olurdu. Bunun için, bir tramvaya atlayıp o tarafa doğru gitmek istedi. Mevkıfa⁷⁹¹ gitmek üzere yürürken, güzergâhtaki bir dükkanın kapısında asılı duran aynada kendini gördü. Ne kadar değişmişti! Şakaklarındaki saçlar adeta kırılmış, gözlerinin kenarlarında buruşuklar hâsil olmuştu. Omuzları ise öne doğru çökmüş, sırtı biraz kamburlaşmıştı.

⁷⁸² nevm-i tefekkür: düşünce uykusu

⁷⁸³ ma'ûne: yük taşımıcılığında kullanılmış büyük kayık

⁷⁸⁴ gürbüz: serpilmiş

⁷⁸⁵ kavî: güçlü

⁷⁸⁶ adalât: kaslar

⁷⁸⁷ sefahet: zevk ve eğlenceye düşkünlük

⁷⁸⁸ sair teferruat: başka ayrıntı

⁷⁸⁹ tevcih-i hutuvât (et-): gideceği yer

⁷⁹⁰ kabil (ol-): mümkün

⁷⁹¹ mevkıf: durak

Bu şekil ve kıyafetle, kendisini genç ve güzel tanımış, hüsn-ü füsunkârını⁷⁹² dillere destan etmiş olan bir mahalle halkına görünmeyi izzet-i nefis-i nisvaniyesine⁷⁹³ yediremedi. Bulunduğu yerde durdu. Fakat ne yapacaktı? Gelip geçenler, bu siyah başörtülü, buruşmuş ipek mantolu, eli çantalı kadının böyle sokak ortasında şaşkın şaşkın durduğuna mütehayyir nazarlarla bakıyorlardı.

Bu bakışlardan sıkıldı. Hedef gözetmeksizin köprüyü geçerek, İstanbul tarafına doğru gitmeye başladı. Eminönü'ne vasıl olduğu zaman ilk tesadüf ettiği çarşafılı, yaşlı bir kadının boynuna atılmak, sarılmak arzusunu hissetti. Her çehrede bir aşinalık bir karâbet⁷⁹⁴ buluyordu.

Bir meşy-i lakayt⁷⁹⁵ ile yeni camiin merdivenlerine geldi. Orada tekrar durdu. Elindeki çanta kendisini yormuştu. Onu yere bıraktı ve biraz dinlendi. Bu esnada ta yanı başından geçen bir adamı, eskiden tanıdığı birisine benzetti; yüreği uyandı. Lakin kime benzettiğini perişan fikriyle tayin edemedi. Azıcık düşündü. Tahammülsüz bir ateş, içini yaktı, yaktı. Birden bire gözlerinin önünde Nurettin Sani'nin hayali tecessüm⁷⁹⁶ etti.

Çantasını orada bir tütüncüye bıraktı, köprübaşında nöbet bekleyen arabalardan birine bindi:

– Bâb-ı Âli'ye!

Emrini verdi. Sekiz on dakika sonra, sâbık zevcinin⁷⁹⁷ mensup olduğu nezaretin kapısına varmıştı. Pabuççuya sordu:

– Nurettin Sani Bey burada mı?

O aralık gelen büyücek pâyeli⁷⁹⁸ bir adamın ayağının tozlarını silmekle meşgul bulunan herif, Süveyda'nın yüzüne bile bakmadan cevap verdi:

– Şu merdivenden yukarıya çık da bir sor!

---

⁷⁹² hüsn-ü füsunkâr: büyüleyici güzellik

⁷⁹³ izzet-i nefis-i nisvaniye: kadınlık nefsinin şerefi

⁷⁹⁴ karâbet (bul-): yakınlık

⁷⁹⁵ meşy-i lakayt: ilgisiz yürüyüş

⁷⁹⁶ tecessüm (et-): canlanmak

⁷⁹⁷ sâbık zevç: eski eş

⁷⁹⁸ pâye: rütbe

Bu tavsiyeye tabiiyetle dairenin üst katına çıkarken, her basamakta bir tevakkufla⁷⁹⁹, kalbinin çarpıntısını teskin⁸⁰⁰ için eliyle göğsünü tazyik⁸⁰¹ ediyordu. Sofada, bir kapının önünde oturup tespih çekmekte olan bir odacıya tevcih⁸⁰² hitap etti:

– Nurettin Sani Bey!

Odacı kendisini baştan aşağı, muhakkır⁸⁰³ bir nazarla süzdü:

– Nideceğin? Diye sordu.

– Görüşmek istiyorum.

– Deminden burada idi... Yarım saat evvel çıktı gitti.

– Yine gelecek mi? Bir şey söyledi mi?

– Yok! Daha bugün gelmez gayrı.

Bu yeis-i âver⁸⁰⁴ cevabı veren herif Süveyda'nın yüzünde o lahza beliren alâim-i keder⁸⁰⁵ ve nevmîdîden⁸⁰⁶ zahir müteessir oldu ki yerinden kalkıp, oda kapısını da açarak, ilave etti:

– Dur hele, bakayım bir sorayım.

İçeri girdi, çıktı ve:

– Gelmeyecekmiş, evine gitmiş; dedi.

Süveyda. Olduğu yerde mıhlanmış kalmıştı. Mütereddid bir sesle:

– Evi nerde biliyor musunuz? Diye sordu.

Kaleminden çıkan genç bir efendi muhavereye iştirak etti.

---

⁷⁹⁹ tevakkuf: beklemek

⁸⁰⁰ teskin (et-): yatıştırmak

⁸⁰¹ tazyik (et-): bastırmak

⁸⁰² tevcih: yönelmek

⁸⁰³ muhakkır: aşağılayan

⁸⁰⁴ yeis-i âver: üzücü

⁸⁰⁵ alâim-i keder: keder belirtileri

⁸⁰⁶ nevmîdî: umutsuzluk

– Kimin evini soruyorsunuz hanımefendi?

– Nurettin Sani Bey'in.

– Kazı Köyünde, cevizlikte .... Sakoğında, beyaz köşk. Orada bir tanedir. Kime sorsanız gösterirler.

– Teşekkür ederim efendim.

Oradan, hızlı hızlı adımlarla ayrıldı, vakit geç olmadan Nurettin'i evde bulmak, ayağına kapanıp yalvarmak, kendini affettirmek istiyordu.

Kim bilir? Belki mazhar-ı affolurdu⁸⁰⁷. Karanlık mazinin üzerine perde çekmek, (asrî) hayatın serab-ı katline veda edip, hakiki bir Türk, bir müslüman hayatı, temiz, saf, mesut bir hayat yaşamak mümkün olamaz mıydı? İşte, kendisi, ta nerelerden, nâdim, mecruh'el-kalb⁸⁰⁸, perişan, zavallı olarak geliyor ve her şeye katlanmaya, her cezayı, her şartı kabule amade bulunuyordu. Vapura ümit ile bindi, Kazı Köyü'ne kadr-i ümit ile gitti.

12

Akşam olmuş, vakit ilerlemişti. Kasabanın son evleri bittikten sonra tarlalara isal eden yollarda yarasalar uçuşurdu. Ne henüz gece olmuş, ne de gündüzün nurlu aydınlığından eser kalmıştı uzakta Kayış Dağı, akşamlik mor kesvesine bürünüyor, eteklerindeki köylere koyu gölgeler dağılıyordu.

İskeleye ayak basar basmaz büyük bir heyecana giriftar olan Süveyda Cevizliğe yaklaştıkça yüreğindeki çarpıntı da artıyordu. Nihayet, Şifahasta Hanesi'ne sapan yolun köşesine vasıl oldu; tarif edilen sokağı, sonra o sokakta Nurettin'in oturduğu beyaz köşkü aradı, buldu.

Köşk küçük bahçenin içinde kâindi⁸⁰⁹. Duvarı bütün setr⁸¹⁰ eden menekşe gülleriyle hanımellerinin kokusu Tekemmül Sokağı'nı kaplıyor, insanı sersem ediyordu. Demir

⁸⁰⁷ mazhar-ı aff (ol-): affına ulaşmak, affedilmek

⁸⁰⁸ mecruh'el-kalb: kalbi yaralı

⁸⁰⁹ kâin: bulunmak

⁸¹⁰ setr (et-): gizlemek

kanatlı kapının parmaklığından içeriye bakan Süveyda, köşkün alt kat penceresinde bir ışık ve iki gölge gördü.

Gözlerinden fişkırان yaşları sildi; asabi bir el ile kapıyı açtı; bahçeyi geçti pencereye takarrüp⁸¹¹ etti. Perdenin aralığından içerisi görülüyordu.

Orta yerde duran yuvarlak bir masanın başında Nurettin oturuyor, önündeki bir kitaptan cehren⁸¹² okuduğu parçayı karşısında genç, güzelce, zarif fakat sade giyinmiş bir kadın dinliyordu. Arada sırada bu kadın, bir köşede, görünmeyen bir şeye doğru eğiliyor, o zaman çehresinde bir lema-i meserret⁸¹³, bir nur parlıyordu.

Süveyda, Nurettin'e dikkatle baktı. O da ihtiyarlamıştı. Fakat onunki mesut bir ihtiyarlıktı.

Buradan geriye dönmek istedi. Artık içeriye girip de ne yapacaktı? Nurettin Sani'nin cenâhında⁸¹⁴ boş tahmin ettiği köşe meşguldü. O köşeyi vaktiyle kendi arzusuyla terk etmiş, onun kadrini bilmemiş, kıymetini anlamamıştı. İşte bugün kendisinden daha akıllı, daha kadirşinas biri çıkmış, boş yuvayı benimsemişti. O insanı taciz etmek hakkını ise kendinde görmüyordu.

“Maahaza” vaktiyle sevmiş ve belki hala da sevmekte bulunmuş olduğu adamın saadetini yakından görmek arzusuna dayanamadı. Bu ihtimalle ki bir galat⁸¹⁵ hissetti fakat mukavemetsizdi⁸¹⁶. Hırsız gibi, aheste, ihtiyatkâr adımlarla köşkün üç basamak mermer merdiveni çıktı. Kapıyı çaldı.

Anlaşılan, bu evin sakinleri böyle vakitsiz gelen zevâte⁸¹⁷ alışık değillerdi. Veyahut sadetlerini yabancı nazarlardan saklamayı istiyorlardı içeride toplanma hareketi oldu. Süveyda'ya bir azap birer asır kadar uzun gelen birkaç dakika geçti; bir erkek sesi sordu:

– Kim o?

---

⁸¹¹ takarrüp (et-): yaklaşmak

⁸¹² cehren: açıkça

⁸¹³ lema-i meserret: sevinç parıltısı

⁸¹⁴ cenâh: kanaat

⁸¹⁵ galat: yanlış

⁸¹⁶ mukavemetsiz: güçsüz

⁸¹⁷ zevât: kişiler

Daha, henüz gece başlarken kapısını açmak için bu kadar ihtiyat ile hareket eden ev sahibinin sualine, Süveyda cevap veremedi. Ağzını açacak olsa, dudaklarından çıkacak olan bir cümle değil, muhakkak bir feryat, bir hıçkırıktı.

Bir lahza-i tereddüt daha geçti. Sonra kapı açıldı. Alaca karanlıktan Nurettin Süveyda'yı tanımamıştı. Karşısında bir kadın görünce, geri çekildi ve içeriye seslendi:

– Şefika! Bir hanım var. Galiba seni görmek istiyor.

– Şefika! Bu isim, Süveyda'nın mecruh gönlüne bir ok gibi saplandı. Elini o esnada kapının pervazına dayamasaydı, yere yuvarlanacaktı. Kaçmak, aile bucağındaki halefini⁸¹⁸ görmemek, kendini ona göstermemek, bildirmemek için kaçmak istedi. Bacaklarında öyle bir uyuşukluk vardı ki, mecburen durdu ve bekledi.

– Buyrunuz efendim!

Bir kuş sesi kadar nağmekar bir sesle vuku bulan bu nazikane davet, biraz evvel kalbinin kanayan yarasına merhem gibi tesir etti eşiği geçti deminden, dışarıdan görmüş olduğu odaya girdi.

Burası gayet sade fakat çok zarif döşenmiş ve bezenmiş idi. Yuvasına meftun, kocasının her türlü esbab-ı istirahatini bizzat temine itinâkâr bir kadın, bu odanın her tarafını, her eşyasını kendi eliyle süslemiş, cazip bir hale koymuştu. Orta yerde ve tavanda asılı yeşil abajurlu lambanın altında üzeri örtülü yuvarlak bir masa vardı. Bunun üstünde de açık bir şiir kitabı ile bunun mukabil tarafında dikiş edevâtı duruyordu. Bir köşede, musanna⁸¹⁹ bir çiçek sepetini andıran maî kurdelalı, dantelli bir şey daha vardı. Odaya girdikleri vakit ev sahibesi, zevcine hitap ile:

– Emel artık uyudu... Odasına götürür müsünüz?

Demiş, zevci de o çiçek sepetini kucaklayıp dışarıya çıkarmıştı.

---

⁸¹⁸ halef: sonradan yerine geçen kimse

⁸¹⁹ musanna: süslü

İki kadın, karşı karşıya yalnız kaldılar, Süveyda, hep aynı teessür içinde, kendisini zaptedememekten korkarak, sükût ediyordu. Nihayet, hıçkırığa benzer, kesik kesik, titrek ve ancak işitilebilir bir sesle:

– Siz Nurettin Sani Bey'in haremi misiniz? Diye sorabildi.

– Evet efendim.

– Zevcinizle iki söz kaatı (?) etmek isterdim. Müsaade eder misiniz?

Birden bire, biçare kadının zihnine korkunç bir şüphe arz oldu. Böyle gece vakti, pejmürde⁸²⁰ bir kıyafet, müteessir ve müteheyyic bir çehre ile harim-i saadetine kadar dâhil olan bu yabancı kadın kocasıyla ne görüşecekti? Acaba Nurettin'in, kendisinin bilmediği bir macerası, kitab-ı hayatının karanlık bir faslı mı vardı? Ve şimdi o macera burada deşilecek, o fasıl burada yeniden kıraat olunacak, kendi saadeti bu yüzden bir felakete mi münce⁸²¹ olacaktı? Korka, korka, gidip bitişik odanın kapısından, Nurettin'i çağırdı:

– Bey! O hanım sizinle görüşmek istiyor.

– Benimle mi?

– Evet.

Sofaya çıkan Nurettin, hareminin gözlerinde derin bir teessür gördü.

– Sen de gel, Şefika! Bakalım ne imiş, dedi.

Kemâl-i sükun ile söylenen bu sözler, Şefika'nın endişesini biraz ta'dil⁸²² eder gibi oldu. İki birlikte misafirin bulunduğu odaya girdiler daha kapının önünde iken, Süveyda'nın yüzüne dikkatle bakıp, derhal tanıyan Nurettin Sani, hayretle bağırdı:

– Süveyda!

– Evet benim!

---

⁸²⁰ pejmürde: yıpranmış

⁸²¹ münce (ol-): sürüklenmek

⁸²² ta'dil (et-): yatıştırmak

– Ne için geldiniz? Ne istiyorsunuz?

Kaşlarını çatmış, nazarlarında hiddet parlayan gözlerini yüzüne dikmiş, yumruklarını sıkmış, duruyordu. Süveyda ise, deminden onun boş bıraktığı iskemleye yığılmış, gözleri yerde, heyecanını yenmeye gayret ediyordu. Nurettin سوالini tekrar etti:

– Niçin geldiniz? Burada sizin ne işiniz var, diyorum? Baygın cevap verdi.

– Ölmeden evvel, kendimi affettirmek istiyorum... Çok muzdaribim.

Nurettin'in gönlüne bir merhamet hissi geldi devrin, muhitin, medeniyet hakkında yanlış bir tarz-ı telkinin kurbanı olan bu, bütün manasıyla zavallı, kadına acıdı. İçeriye doğru bir iki adım ilerledi, elindeki işiyle meşgul olarak, muhavereye karışmayan zevcesinin yanına oturdu. Sevkitabî⁸²³ ile Şefika'nın elini tutmak istedi. Fakat kadın çekti. Karşısında duran harabe-i aşkı büsbütün yıkmak istemedi kendi saadetini o biçarenin pişegah-ı nazar-ı mahzununa zorla arz etmeyi küstahlık, vicdansızlık addediyordu.

Nurettin tekrar söze başladı:

– Affettirmek istediğiniz nedir? Siz kimsiniz? Ben, sizi şöyle hayal, meyal hatırlıyorum. İnsan bazen gördüğü korkulu bir rüyayı da böyle hatırlar.

Burada Süveyda, zevc-i sabıkına acı bir bakışla baktı ve devam etti:

– Canım! Farzedelim ki korkulu değil de tatlı bir rüya. Fakat herhalde bir rüya. Hakikat değil ve hakikat olduğunu düşünmek istemiyorum. Hayatımda, sizin gelip geçtiğinizi Şefika bile bilmez. Söylemedim niçin söyleyeydim? Bir daha sizinle karşılaşmayacağıma emin idim ikimiz de hayatı başka yollardan takip ediyorduk, rastlaşmak ihtimali yoktu. Niçin ağlıyorsunuz! Ağlayacak idiseniz niçin. Niçin saadetinizi başka taraflarda aradınız. Bakınız. Şu gördüğünüz bahtiyarlık sizin için de mümkündü siz, o doğmadan öldürdüğünüz çocuğunuza (bela) demiştiniz. Ben benimkinin adını (Emel) koydum. İşte aramızdaki bütün fark burada. Benim âmâlîm⁸²⁴ sizin indinizde birer baş belasıdır. Değil mi Süveyda Hanım?

---

⁸²³ sevkıtabî: içgüdü

⁸²⁴ âmâl: emel, istek

Süveyda, sirişk elemine⁸²⁵ serbestî cereyan⁸²⁶ vermiş, başını iki eliyle tutmuş, hıçkırığa hıçkırığa ağlıyordu. Nurettin yaktığı sigaradan bir iki nefes çekti. Sonra ayağa kalktı:

– Siz buradan gidiniz, hanımefendi! Dedi. Burada her şey size yabancısıdır bana varıncaya kadar... Burada aşk var, şefkat, ana şefkati var. Vatan, aile zevce ve zevce muhabbeti, dine, an'anata hürmet ve riayet var. Bu eve. Bu Türk ve Müslüman evine garbın mütefessih⁸²⁷, katil, iğrenç medeniyeti ki siz buna asrîlik dersiniz galiba, işte o pis şey girmedi. Bakınız her taraf nasıl temiz! İşte buradaki vicdanlar da, ruhlar da, hisler de öyle temizdir. Siz burada sıkılırsınız. Bu evde, sizin konserlerinize bedel Kur'ân sesi ve ninni var. Kulağımızı rencide eder.

Süveyda'nın teheyyücü son dereceye varmıştı masanın üzerine kapandı ve haykırdı:

– Nurettin! Affet!

– Farzedin ki ben affettim ne olacak? Vicdan-ı tesmiye edilen bir şey vardır. Bilmem bilir misiniz? İşte... Eğer o şey sizde, her şeyiniz gibi asrîleşmemişse, sizi kolay kolay affedemez. Hem, rica ederim... Bahsi artık uzatmayalım. Şimdi ben sizin merhametinize müracaat ediyorum. Şefika'yı beyhude üzmemelidir. O buna layık değildir. Böyle şeyleri bilmez, o saf, necib⁸²⁸, nezih, faziletkâr bir Türk kadınıdır. Kendisini sizin tavsiyenizle buldum ve aldım. Şimdi, dolayısıyla size medyun⁸²⁹ olduğum saadetimi huzurunuzla yine siz ihlal etmeyiniz.

Süveyda'nın dudaklarından bir feryat daha çıktı:

– Susunuz Nurettin Bey! Yeter!

Şefika, zevcine yalvaran bir nazarla baktı. Nurettin, bir kelime ilave etmeksizin odadan çıktı, gitti. Zevcesi, Süveyda'nın yanına yaklaştı, ellerini tuttu, yalnız merhamet ve şefkat ifade eden gözlerini onun gözlerine dikti:

–Nurettin Bey'i siz affediniz; dedi. Heyecanla ne söylediğini bilemedi.

---

⁸²⁵ sirişk elem: acı gözyaşı

⁸²⁶ serbestî cereyan (ver-): serbestçe akıtmak

⁸²⁷ mütefessih: kokmuş

⁸²⁸ necib: soylu

⁸²⁹ medyun: borçlu

Bu kadar ulüvv-i cenabı⁸³⁰ hayretle telakki eden Süveyda, ayağa kalktı. Güçlkle işitilecek gibi, yavaş bir sesle:

Hayır! Cevabını verdi. Onun hakkı var. Ben buraya hiç gelmemeli, maziyi kendisine hatırlatmamalıydım. Bu temiz yuvanıza ayak basmak için lazım olan o sâfi-i haiz⁸³¹ değilim. Ne diye geldim? Yerimin hala boş kalmış olduğuna nasıl ihtimal verebildim. Rica ederim hanımefendi! Bu akşamı Nurettin'e unutturun... Onun saadeti ve sizin saadentiniz fena bir hatıra ile haleldar⁸³² olmasın Nurettin dedim. Bunu da affediniz. Eskiden dilim alışmıştı. İtiyada⁸³³ karşı gelemedim...

Kapıya doğru yaklaşmıştı. Odanın içine son bir defa gıpta ile baktı.

– Allah'a ısmarladık!

Şefika'nın da gözleri yaşarmıştı, fart-ı teheyyücden bir ses çıkarmıyordu. Süveyda odadan çıktı, küçük havluyu⁸³⁴ geçti, kapıyı açtı, gecenin karanlığında kayboldu.

Biraz sonra karısının yanına avdet eden Nurettin sordu:

– Gitti mi?

– Gitti...

Birbirlerine sarıldılar. Nurettin Sani'nin gönlünde maziye ait köşe kanyordu. Henüz açılan bu yaranın acısını Şefika'yı bağrına bastırmak suretiyle teskîn etmek istedi.

Dışarıda, esmekte olan sert rüzgârın iniltisi, asrî hayatını itmâma⁸³⁵ giden Süveyda'nın ayak seslerini örtüyordu...

---

⁸³⁰ ulüvv-i cenap: haysiyetli, şerefli

⁸³¹ sâfi-i haiz: temizliğe sahip

⁸³² haleldar (ol-): bozulmak

⁸³³ itiyat: alışkanlık

⁸³⁴ havlu: avlu

⁸³⁵ itmâm: bitirme

BÖLÜM 2

ASRİLER ADLI ROMANIN TAHLİLİ

2.1. Romanın Kimliği

*Asriler*⁸³⁶ adlı roman, Ercüment Ekrem Talu tarafından Arap harflerle kaleme alınmıştır. Eserin basımı 1922 yılında gerçekleşmiştir.

Yazar, romanda *Asriler* adı altında modern hayatı yaşamının hayaline kapılan iki genç kız kardeşin hayatını merkeze alarak nasıl savrulduklarını konu edinmiştir. Romanın kahramanları İstanbul'un Beyoğlu ve Şişli gibi belirli semtlerinde ve Paris'te yaşamışlardır. Romanda olaylar kronolojik bir sıra ile aktarılmıştır.

Asriler, dış yapı itibariyle 12 bölümden meydana gelmiştir. Bölümler isimlendirilmeyerek sadece numaralandırılmıştır. Romanda yer alan bölümler arasında konu bütünlüğü bulunmaktadır. Bu haliyle roman 186 sayfadan oluşmaktadır.

2.2. Özet

Bütün yazılar birer konu üzerine kurulmaktadır. Yazarın bir esere başlamadan önce konusunu belirlemesi yazma işlevine başlamaktan daha önemlidir. Belirlenen konu, hem yazarı hem de okuru tesiri altında bırakacaktır. Bir eserin varsayılan konusunun okur tarafından beğenilmemesi o eser için tercih kapılarını kapatacaktır. Bu nedendir ki konu eser için doğru belirlenmesi gereken en önemli detaydır.

Romanın konusu, Kastamonu'da yaşayan Cabbar Paşa ailesine, Paşa'nın görevden alınması haberinin gelmesiyle başlar. Romanda görevden alınan ve ailesiyle birlikte İstanbul'a yerleşen Cabbar Paşa'nın, İstanbul Aksaray'da babasından kalma bir konağı vardır ve Paşa, ailesiyle birlikte bu konakta yaşamaya başlar. Cabbar Paşa ailesi için taşradan şehre gelmek – özellikle kızlarının- hayatlarındaki değişimin dönüm noktası olmuştur ve eserdeki olaylar silsilesi de burada başlamıştır.

Süveyda ve Süheyla'nın evden çıkmaya başlamalarıyla birlikte Cabbar Paşa ailesinin hayatı da değişmiştir. Aileye Fazıl, Melahat ve Kleopatra isminde yabancı şahıslar

---

⁸³⁶ Ercüment Ekrem Talu, *Asriler*; Şirket-i (Mürettibiye) Matbaası, İkbâl Kütüphanesi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1927.

dahil olmuştur ve yıllardır ailenin ferdi gibi istedikleri tarzda hareket edip kızlar üzerinde karar vermişlerdir. Gelenek, görenek, davranış şekli ve inanış biçimi bir Türk ailesine ait her ne varsa hepsi birer birer yok olmuştur. Ailenin içine dâhil olanların başında mürebbiyeler yer alırken aileyi asıl dağıtacak olan isim Fazıl olmuştur.

Paşa, kızlarını da çalışma hayatı boyunca yanında taşıdığı için onların yeterli bir eğitim almalarını sağlayamamıştır. Bunu telafi etmek adına konağa Matmazel Kleopatra ve Melahat isimli mürebbiyeleri almıştır. Matmazel Kleopatra ve Melahat, Süveyda ve Süheyla ile birer mürebbiye – öğrenci ilişkisi kurmaktan daha öte arkadaş olmuşlardır. Zamanlarını eğitimden ziyade dedikoduya ve aşka dair söyleşilere ayırmaya başlamışlardır.

Konaktaki bir diğer isim ise Fazıl olmaktadır. Fazıl, Cabbar Paşa'nın yeğenidir. Amcasından görmüş olduğu hoşgörü ile son derece rahat tavırlar sergileyerek amcazadeleriyle samimiyeti sağlamıştır. Bu samimiyet zamanla daha ileri boyutlara ulaşmıştır. Onun bu rahat ve tekellüfsüz tavırları genç kızlar tarafından da yadırganmamaktadır. Nitekim kızların odasına ansızın dalırsa bile genç kızlar sesini çıkarmayıp onu gülümseyerek karşılamaya başlamışlardır.

Fazıl, Beyoğlu'nun mirasyedi züppesidir. Etrafındaki insanlar tarafından “Serçe Fazıl” olarak bilinmektedir. Onun böyle tanınmasına sebebiyet veren ise aşka ve kadınlara olan düşkünlüğüdür. Ne yazık ki amcazadeleri de Fazıl'ın bu zaafının birer oyuncuğu olacaktır. Fazıl'ın gözünde Süveyda ve Süheyla, el değmemiş, saf, güzel ve en önemlisi de aşka dair her bilgiye aç olan kızlardır. Fazıl, onlara aşk ve erkekler hususundaki her şeyi bizzat yaşatarak öğretecektir. Fazıl'ın vermek istediği bu aşk konusundaki eğitime mürebbiyeler, Matmazel Kleopatra ve Melahat de katılacaklardır. Ne Fazıl abilik ve akrabalık hususunda ne de mürebbiyeler eğitim konusunda kızlara karşı olan görevlerini hiçbir şekilde yerine getirmeyeceklerdir.

Romanda Fazıl, Melahat ve Kleopatra, yıkacakları Cabbar Paşa kalesinin taşlarını yerinden oynatmaya başlarlar. Süveyda ve Süheyla'ya dış çevrenin eğlenceli yüzünü tanıtarak iki kardeşin yaşam tarzlarına dokunuşa bulunurlar. İstanbul'un elit semtleri Süveyda ve Süheyla'nın gözünü boyamıştır. Kızların hemen her gün açık saçık giyinip gezmelere gitmeleri aile fertlerinin dışında mahallelinin de dikkatini

çekmektedir. Özellikle Fazıl, bir erkekten daha çok kız gibi davranmaktadır ve dış görünüşü de bu duruma uygun vaziyettedir. Aksaray'ın külhanbeylerinin yanında Fazıl, bir erkek güzelidir. Romanda Fazıl'ın sokakta yürüyüşü şu şekilde tasvir edilmiştir;

“ ...burnunun kılları dudaklarına tecavüz etmiş gibi duran bıyıkları, düğmesi iliklenince Süheyla'nın göğsünden daha büyük bir göğsün mevcudiyeti hissini veren son moda ceketi, pudralı yüzü, boyalı dudağı, bilezikli kolu, mücella tırnaklarıyla Fazıl Bey.” (s.25)

Zaman geçtikçe Aksaray halkı da bu duruma alışmıştır. Nitekim gece gezmelerinin sonu gelmemekle birlikte daha da artarak sabaha karşı eve gelmeler başlamıştır. Paşa, kızlarının bu durumlarından haberdar olmadığından Ruhniyaz Hanım kızlarını gizlice kendisi beklemeye başlamıştır. Süveyda ve Süheyla, eve geç dönmelerini annelerine yalanla örtbas etmişlerdir. Bu durumda kızlar rahat bir şekilde yalan söylemeyi de öğrenmişlerdir.

Gece eğlencelerinin sayısı hızla arttıkça genç kızlar sosyeteye dahil olmak isterler. Fazıl, Süveyda ve Süheyla'yı sosyeteye adım atmaları için bir gece Faliha'larda yapılan çay partisine götürür. Kızlar bu çay partisinde sosyeteden türlü insanları tanır. Katıldıkları bu çay partisi Süveyda ile Süheyla'nın alkolle tanışmalarına da vesile olmuştur. Süveyda, alkolü fazla kaçırınca Fazıl bu durumdan faydalanmış ve geceyi birlikte geçirmişlerdir.

Hataların yaşandığı bu çay gecesi geride kalırken Süveyda, Fazıl'dan bir adım atmasını bekler. Fazıl ise Paşa amcasının korkusundan Viyana'ya kaçmıştır. İki kardeş birkaç gün Fazıl olmadan dışarı çıkamazlar. Daha sonra Fazıl'ın yokluğuna alışan iki kız kardeş gezmeye, eğlenmeye kaldıkları yerden devam ederler. Bu sırada Cabbar Paşa ansızın bir hastalığa yakalanmıştır ve çok sürmeden hayatını kaybeder. Paşa'nın vefatının üzüntüsü geride kalırken, Süveyda ve Süheyla konaktan taşınmanın yollarını aramaya başlarlar. Buldukları Aksaray semti son derece tutucu olduğu için iki kardeş, gece hayatını istedikleri rahatlıkla yaşayamamışlardır. Beyoğlu, Şişli gibi semtlere taşınmak isteyen Süveyda ve Süheyla, annelerine oyun oynayıp onun aklını çeler. Süveyda'nın hasta rolü yapması ve Süheyla ile saf doktorun da katkısıyla Ruhniyaz Hanım, daha havadar bir semte, Şişli'ye gitmeye

ikna olur. Melahat'ın de yardımıyla Şişli'de üç katlı bir apartman dairesine taşınmışlardır.

Amcasının ölüm haberini alan Fazıl Viyana'dan dönmüştür. Uzun zamandır görmediği amcazadelerini görmek için Cabbar Paşa konağına gitmiştir. Fazıl, konağa geldiğinde ilk olarak Süheyla'nın ne kadar güzelleştiğini fark etmiştir. Süheyla ise Fazıl'a karşı olan hislerini gizlemeyecektir. Her iki kardeş de Fazıl'ın ağına düşerler. Buna göre, Süveyda da Süheyla da Fazıl'a buluşma randevusu verirler. Fazıl, bu iki fırsatı da değerlendirir. Süveyda, Fazıl için artık eskisi gibi değerli değildir. Nitekim Fazıl, Süveyda'yı elde ettikten sonra onun gözünde Süveyda'nın bir güzelliği kalmamıştır. Bu nedenle Fazıl artık Süveyda'dan kurtulmanın çaresine bakacak ve Süheyla ile aşkı yaşayacaklardır.

Süveyda, sosyeteye girme konusunda bir hayli ısrarlı olduğundan evinde çay partisi vermeye karar vermiştir. Tüm sosyete cemiyetini evine toplayacaktır. Fazıl için bu çay partisi bulunmaz bir fırsat halini almıştır. Çay partisine gelenler kendi aralarında gruplar oluşturarak farklı konularda sohbet etmektedirler. Süveyda ile Fazıl da bir grup gencin edebiyat üzerine münakaşa etmelerine şahit olmuşlardır. Bu tartışmada yer alan Nurettin Sani adlı genç, takındığı beyefendi tavrıyla Süveyda'nın dikkatini çekmiştir. Süveyda'nın tartışmaya müdahalesi sonucunda grup dağılmıştır ve Süveyda ile Nurettin muhabbet etme imkânı bulmuştur. Süveyda'nın güzelliği herkes gibi Nurettin'i de etkilemiştir. İki gencin baş başa sohbet etmesi Fazıl'ın gözünden kaçmamıştır. Fazıl, Süveyda ile Nurettin'i birbirlerine daha da yakınlaştırabilmek için her fırsatta hizmetçi ile içki göndererek gençlerin sarhoş olmasını sağlamıştır. Sarhoşluğun etkisiyle odaya çıkan Nurettin'le Süveyda'yı Fazıl takip etmiştir ve iki gencin yakınlaşmasına şahit olmuştur.

Yaşanan olaydan bir gün sonra Fazıl, Nurettin'i Süveyda ile evlenmesi konusunda sıkıştırmaya başlamıştır. Nurettin, çok arayı açmadan annesini göndererek Süveyda'yı istetmiştir. Fazıl ile yaşadığı hatayı Nurettin'le telafi etmek isteyen Süveyda, evliliği kabul etmiştir ve aradan fazla zaman geçmeden Süveyda ile Nurettin evlenmişlerdir. Fazıl da böylelikle Süheyla ile daha rahat bir ilişkiye başlamıştır.

Evliliklerinin üzerinden bir yıl geçmiştir. Süveyda hamile kalmıştır. Fakat bu hamilelik, Süveyda açısından istenmeyen bir durum halini almıştır. Kimseye duyurmadan bebekten kurtulmanın yollarını aramaya başlamıştır. Fakat dadısı, Süveyda'nın halinden onun hamile olduğunu anlamıştır ve Süveyda'dan habersizce Ruhniyaz Hanım'a müjdeli haberi vermiştir. Ruhniyaz Hanım bu sevinci içinde fazla tutamamıştır ve eve gelir gelmez Nurettin'e baba olacağı müjdesini vermiştir. Olaylar kendiliğinden hızla gelişmeye başlar, fakat Süveyda bebeği istememek konusunda ısrarlıdır. Süveyda'nın kararı herkesin mutluluğuna gölge düşürmüştür. Özellikle baba olacağı haberini alan Nurettin için Süveyda'nın bebeği istememesi bir yıkım olmuştur. Nurettin ne kadar dil döküp çabalasa da Süveyda'yı ikna edememiştir.

Süveyda kimseye haber vermeden evden çıkarak bebeği aldırma için yola düşmüştür. Yolda Melahat ile karşılaşmıştır. Durumu Melahat'e anlatarak ondan yardım istemiştir. Melahat, tanıdığı bir doktora Süveyda'yı götürmüştür ve Süveyda bebekten kurtulmuştur. Süveyda, bu durumu Nurettin'den ne kadar saklasa da Nurettin, her şeyin farkına varmıştır. Nurettin, Süveyda ile arasına bir duvar örecek şekilde tepkisini göstermiştir. Zaman geçtikçe Süveyda ile Nurettin'in arası daha da bozulmaya başlamıştır. Tartışmaların yaşanmadığı gün hemen hemen yok gibidir.

Süveyda bir gün Süheyla'nın odasına kendine ait bir eşyasını aramak için girmiştir ve çekmeceleri kontrol ederken Süheyla'nın Fazıl'a yazmış olduğu bir mektupla Fazıl'ın fotoğrafını bulmuştur. Süheyla ile Fazıl'ın münasebetini öğrenen Süveyda, çılgına dönmüştür. Süheyla odaya girer girmez Süveyda, kardeşinden hesap sormaya başlamıştır. İki kardeş arasındaki konu daha da gergin bir hal almaya başlamıştır ve Fazıl yüzünden kavgaya tutuşmuşlardır. O esnada evde bulunan Melahat de iki kardeş arasında yaşanan kavgaya şahit olmuştur. Melahat için eşi bulunmaz bir olay, gözleri önünde gerçekleşmiştir. Yaşananları hemen gidip Fazıl'a anlatmıştır. Fazıl ise Süheyla konusunda zaten ciddi olmadığı için gönül eğlencesine Melahat'le devam etmenin düşüncesine kapılmıştır. Melahat olanları anlatırken Fazıl onu dinlemek yerine sadece seyretmekle yetinmiştir. Fazıl'ın niyetini anlayan Melahat, konuyu evliliğe, aşka getirmiştir. Fazıl'a aşktan bahis açan Melahat, akli sayesinde Fazıl'ı kandırır. Fazıl, Melahat'in yaptığı bu kısa ziyaretin sonunda Melahat'le evlenme kararı alır. Fazıl'ın böylesi bir kararı almasında Melahat'in konuşmaları etkili olur. Melahat, sadece evlilik olursa Fazıl'ın kendisine sahip olabileceğini söyler.

Fazıl, evlilik kararı aldığını ve evleneceği kişinin de Melahat olduğunu karşısına çıkan ilk kişiye, Matmazel Kleopatra'ya söyler. Kleopatra ise öğrendiklerini anlatmak için Süheyla'nın yanına gider. Haberi duyan Süheyla'nın bu evlilik kararına çıldırması Kleopatra'yı sevindirmiştir. Fazıl'dan intikam alması yolunda Süheyla'ya akıl veren Kleopatra, başka erkeklerle birlikte olmanın Fazıl'ın canını acıtacağını Süheyla'nın aklına sokmuştur. Süheyla'yı Lavantorya adında Rum kökenli bir erkekle tanıştırmıştır. Süheyla, Lavantorya ile birlikte olarak Fazıl'dan intikam alacaktır. Kleopatra ve Süheyla, Lavantorya ile buluşmak için Lavantorya'nın evine gitmişlerdir. Bir bahane ile Kleopatra evden ayrılınca Süheyla ile Lavantorya yalnız kalırlar. Gençler bu sayede birlikte olurlar ve Süheyla aklınca Fazıl'dan intikamını alır.

Fazıl, Melahat'le kısa zamanda evlenmiştir. Bu evlilikle birlikte Fazıl, Cabbar Paşa ailesinin hayatından tamamen çıkmıştır. Süheyla ise yaşadığı birliktelikten sonra Lavantorya ile olan beraberliğine devam etmiştir.

Süveyda, Nurettin ile mutsuz evliliğine devam ederken Süheyla'nın Lavantorya ile olan ilişkisine imrenmektedir. Bir akşam iki kardeş odalarında dertleşirken Süheyla, Süveyda'ya Paris'e gitme düşüncesinden bahsetmiştir. Lavantorya Paris'e gidecektir ve beraberinde Süheyla'yı da götürmek istemiştir. Süveyda, bunları duyunca kendi hayali olan Paris'e gitme hayalinden Süheyla'ya bahsetmiştir. Süheyla'ya Paris hayalinden bahseden Süveyda, konuşma esnasında mutsuz giden evliliğinden konu açarak kocasını kötülemiştir. Bu konuşmalar üzerine Nurettin odaya gelir ve tüm konuşulanlara şahit olur. Bu konuşulanlar, Süveyda ile Nurettin arasında büyük bir kavganın başlamasına vesile olmuştur. Fakat bu tartışma, diğerlerinden başkadır. Hakaretlerin yer aldığı tartışmanın sonrasında Nurettin daha fazla dayanamamıştır. Ertesi sabah çalışma odasında Süveyda'yı boşadığını ilan ettiği bir mektubu dadıya bırakan Nurettin, evi terk eder. Süveyda, bu durumun üzüntüsünü bahane ederek annesinden izin alır, Süveyda ve Süheyla, Lavantorya ile birlikte Paris'e giderler.

Lavantorya, kızları Paris'te, tıpkı Fazıl'ın İstanbul'da gezdirdiği gibi gezdirmiştir. Kendi arkadaş ortamına kızları aşağılayarak tanıtmıştır. Kızlar, Lavantorya ile girdikleri ortamlarda gülünç duruma düşmüşlerdir.

“Güya, acayip âlemden iki numune gösteriyormuş gibi:

–İşte iki Türk kadını! (Dezanşante)! Diyordu. Bunları bir (harem) hayatından, esaretten kurtardım da getirdim.” (s.113)

Süheyla, Lavantorya’dan kıskançlık dolayısıyla her gün dayak yemektedir. Bir süre sonra paranın da tükenmeye başlamasıyla birlikte iki kardeş Lavantorya’nın yanından ayrılmışlardır. Süheyla, görmüş olduğu şiddetin sonucunda hastalanmıştır. Süveyda ise çalışıp kardeşine bakmak için geceleri sokağa çıkmıştır. Sersefil olan bu iki kardeş Paris’te ummadıkları bir hayatı yaşamaya başlamışlardır. Anneleri Ruhniyaz Hanım’dan da hiç haber gelmez. Yazılan mektuplar da annelerine ulaşamayıp geri döner.

Süveyda, geceleri tanımadığı erkekleri eğlendirmeye başlar. Bir meyhanede çalışırken zabıtalarmın meyhaneyi basması sonucu karakola götürülür ve o gece eve gelmez. Rahatsızlanan Süheyla ise komşuları aracılığıyla hastaneye gönderilir. Haberi alan Süveyda, hastaneye gitse de Süheyla o gece hayatını kaybetmiştir. Polisler, iki Türk kız kardeşi yabancı uyruklu oldukları için Paris’ten Türkiye’ye cenaze aracı ile geri gönderilir.

Süveyda, Paris’ten bu acı dönüşü yaparken yol boyunca İstanbul’u, Anadolu’yu, Anadolu insanını ve Nurettin’i düşünmüştür. Geç de olsa kendi özüne yaptığı yanlışın farkına varmıştır. Vatanına döner dönmez Nurettin’i bulup kendini affettirecektir. Sonunda da mutlu bir hayata başlayacaklardır. Bu hayal ile İstanbul’a gelen Süveyda, Nurettin’i aramaya başlamıştır. Edindiği bilgiler ışığında Nurettin’in evine gitmiştir. Fakat Süveyda, hayalindeki Nurettin’i bulamamıştır. Nurettin, evli ve bir çocuk sahibidir. Süveyda gördüğü manzara karşısında yıkılmıştır. Nurettin’den geçmiş için af dilemiştir ama bu da kabul görmemiştir. Süveyda, geçmişin ve peşinde koştuğu hayallerin pişmanlığıyla boynu bükük bir şekilde Nurettin’in evinden ait olduğu yere, sokağa doğru yola çıkar.

2.3. Olay Örgüsü

Olay örgüsü; zaman, mekân ve şahısların etrafında yaşananların, neden sonuç ilişkisi içerisinde bir dizge halinde aktarılmasıdır. Mehmet Tekin, olay örgüsüyle ilgili olarak *“romanı bitirip başımızı iki avucumuzun arasına alarak yaptığımız muhasebede*

dikkatlerin olay örgüsünde yoğunlaşacağı ve hatırımızda kalanın romanda hayatı çağrıştıran yön yani vak'a olacağı yönünde bir tespitte bulunmuştur".⁸³⁷ Bu tespit ışığında *Asrîler*'in konusu 'yanlış Batılılaşma' ve bunun sonunda gelen 'pişmanlık' üzerine kurulmuştur demek mümkündür.

Cabbar Paşa'nın ailesini de alıp Kastamonu'dan İstanbul'a bir konağa yerleşmesiyle tüm hayatları değişmeye aile dağılmaya başlamıştır. Kızlar gençliğe adım attıklarında yanlarında onlara en büyük zararı verecek olan amcaoğulları Fazıl vardır.

Fazıl ilk olarak Süveyda ile birlikte olur daha sonra ise Süheyla ile birlikte olmaya başlar. Her iki kardeşin de hayatını karartır ve kendine Melahat' le bir yuva kurup elini kızların üzerinden çeker. Kızlar ise yaşadıklarını, başka hayatlarla unutmaya çalışmaktadır. Süveyda Nurettin'le evlenir ama mutlu olamaz. Süheyla ise Lavantorya ile birlikte olur, Süveyda'yı da yanlarına alarak Paris'e giderler. Süheyla Paris'te Lavantorya'nın kıskançlık şiddetlerine maruz kalmaktadır ve sonunda kendi hayatından olur. Süveyda ise kardeşinin kötü günlerine destek olmak için Paris'te bilmediği insanlarla geceyi gündüz ederek para kazanır ama kardeşini kurtaramaz. Süheyla'nın cenazesi ve pişmanlıklarıyla dolu yaşanmışlığını da alır ve İstanbul'a döner.

Süveyda, Nurettin'e kendini affettirme umuduyla gitse de Nurettin' in başka bir hayata başladığını ve mutlu olduğunu gören Süveyda, kendini affettiremez. Gece vakti sadece sokakta esen rüzgâr ve Süveyda'nın yalnızlığı vardır. Güzel ve rahat gibi yaşanan hayat pişmanlıklar ve kayıplarla son bulmuştur.

2.4. Tema

Tema, metnin ana bağlamını oluşturan genel bir kavramdır. "*Metnin temasını bulmak için metni oluşturan birimler arasındaki ortak duygu ve düşünceler üzerinde düşünmek yerinde olur.*"⁸³⁸ Esere adını veren ölçsüz modernleşmek anlamındaki *Asrîler*' in, romanın tematik yapısını da oluşturduğu görülmektedir.

---

⁸³⁷ Serdar Demircan, "Bireysel Yozlaşmanın Romanı "Kundakçı" Üzerine Bir İnceleme", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 31, 2015, s. 322.

⁸³⁸ Özlem Kayabaşı, "Ahmet Mithat Efendinin "Karnaval" Romanını Tahlil Denemesi", *Turkish Studies*, S. 6/4, 2011, s. 667.

Temayı incelerken, romanda yer alan insanların aralarındaki ilişkilerini ve bu insanların yaşam biçimlerini değerlendirmek doğru olacaktır. Bu bakış açısından yola çıkarak *Asrîler*' in ana teması pişmanlıktır demek mümkündür. Asrîlik uğruna hayatlarını harcayan genç kızların yaşadığı acı son esere konu olmuştur. Bunun yanı sıra asrîlik adı altında ahlâka uygun olmayan yaşam tarzları eleştirilmiştir. Alafranga hayatı yaşamaya karşı tepki yer almıştır. Romanda Batılı yaşam tarzını savunanlar yerilirken, özellikle Anadolu kadını yüceltilmiştir. Eserde Doğu-Batı zıtlığı ise genellikle Süveyda ve Nurettin arasında gerçekleşen tartışmalarda net bir şekilde verilmiştir. Nurettin, bir tartışma esnasında Süveyda'nın sözlerine karşı Anadolu kadını şu şekilde savunmuştur:

“... - Öyle ya? Ben mahvolayım, beyefendi sevinsin. O kadar çok çocuk istiyorsanız gidip te Anadolu'da evlenseydiniz. Benim gibi İstanbullu, asrî bir karı size yakışmıyor.

–Affedersin Süveyda! Ne demek istediğini anlamıyorum. Bu asrî tabiri bana hiç bir şey ifade etmez. Anadolu kadınına da tahkir etme rica ederim. Bilakis tebçîl et. Onun huzur-u ismetinde hürmetle eğil. Anadolu kadının doğurduğu o mübarek çocuklar olmasaydı, senin İstanbul'unun yerinde belki bugün yeller eserdi. Bugün yaşadığın hayatı sana temin eden senin şimdi istihfâf etmek istediğin Türk analardır.” (s.98,99)

Eserde tema olarak pişmanlığın haricinde; Batılılaşmak, aşk ilişkileri, evlilik kurumunun önemi, çocuk kavramının değeri, ailevi ilişkiler gibi konular da yer almaktadır.

“Batılılaşmak” Batılı gibi giyinmek, yemek, içmek, eğlenmek değildir. Sadece sosyal yaşam biçimini alarak ya da taklit ederek Batılılaşmış olunmamaktadır. Aynı zamanda Batının bulunduğu seviyeye gelmek gerekmektedir. Romanda yer alan yanlış batılılaşma göndermesi, batıdan sadece sosyal hayatın alınması sonucu oluşmuştur. Romanda yer alan gençlerin ise batı hayranı olmaları ve sosyal yaşantılarını batılı gibi yaşayarak tam bir batılı olduklarını zannetmeleri sonucunda Doğu ve Batı, çatışma halini almıştır.

Romanın kahramanlarından olan Fazıl'ı yanlış Batılılaşmış bir genç olarak göstermek mümkündür. Fazıl, kısa süreliğine Paris'e gidip gelmiştir. Yapmış olduğu bu mekân değişikliği Fazıl'a, kılık-kıyafet değişimi, dilin değişmesi ve yaşam tarzının değişmesi olarak geri dönmüştür. Ne yazık ki Fazıl, bu değişimleri de tam anlamıyla gerçekleştirememiştir. Dış görünüş itibariyle erkekten daha çok kadına benzemektedir. Dil olarak ise yabancı kelimeleri diline dahil etmiştir, fakat bu yabancı kelimeleri de yerli yersiz ve yarım yamalak kullanmıştır. Fazıl'ın Türk gelenek-göreneklerine dair hiçbir bağlılığı kalmamıştır. Amca kızlarını dahi akraba olarak görmemiş ve onları gönül işlerinde kullanmaktan çekinmemiştir. Avrupa görmek onu yozlaştırmış, dejenere olmuş, öz benliğine ait hiçbir şey kalmamıştır. Değer yargıları alaşağı olmuş, akrabalık bağları onun lügatinde yerini yitirmiştir.

Eserlerinde yanlış Batılılaşmış züppe tiplere can veren yazarlarımız ise bu tipleri okurun gözünde gülünç duruma düşürerek eserin sonunda da hüsrana uğratmıştır. “*Felâton İstanbul'dan uzak bir adaya gider, Meftun Paris'e kaçar, Bihruz kendi içine gömülüp kalır.*”⁸³⁹ Fazıl ise güzel kadın avında avlanmıştır ve çirkin bir kadınla evlenmiştir.

Ailevi ilişkilerde ise değişimler başlamıştır. Süveyda ile Süheyla'nın Kastamonu'dan İstanbul'a gelmeleriyle şehir değişikliğinin beraberinde kendileri de değişmişlerdir. Süveyda ile Süheyla'nın değişim göstermesine sadece mekânın değil aynı zamanda aileye katılan yabancı şahısların da etkisi büyüktür. Bu yabancı şahıslar, Fazıl, Melahat ve Kleopatra'dır. Bu üç genç, Süveyda ile Süheyla'nın yoldan çıkmasına zemin hazırlamışlardır. Kızlar, gece gezmelerine başlamakla birlikte annelerine yalan söylemeye de başlamışlardır. Kılık kıyafetleri açılıp saçılmıştır. İki kardeş, modern görünmek adına tam olarak tanımadıkları erkeklerle samimi ilişkiler kurmaya başlamışlardır. Ahlaki değerleri yok olmuştur.

Aşk ise romanda yer alan bu gençler için duygudan daha ötedir. Özellikle de Fazıl için aşk, tamamen ten tutkusu haline gelmiştir. Fazıl, gördüğü her kıızı elde etmek istemiştir. Amcakızları olan Süveyda ile Süheyla da bu kızlar arasında yerlerini almışlardır. İki kardeş Fazıl'dan intikam almak isterken hayatlarını mahvetmişlerdir.

---

⁸³⁹ Köksal Alver, “Züppelik Anlatısı ve Toplum: Türk Romanında Züppe Tipi”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Dergisi*, S. 16, 2006, s. 168.

Genel itibariyle aşk, duygusal anlamını yitirerek tensel ve maddi hazlara dönüşmüştür. Sonucunda da yanlışlar birbirini kovalamıştır ve pişmanlıklara sebep olmuştur.

Ailede yaşam biçiminin değişmesi, ailenin yapısını bozmuştur. Evlilik kurumu ve çocuk kavramı anlamını yitirmiştir. Evliliğin bir değeri kalmamıştır. Evlilik, sadece ahlaki olmayan yaşam biçimini gizleyen bir perde görevi görmeye başlamıştır. Süveyda, Fazıl'la birlikte olarak yapmış olduğu hatayı, Nurettin'le evlenerek düzeltmeye çalışmıştır. Melahat ise Fazıl'la evlenerek “evli kadın” kimliğini kullanmıştır ve dışarıda başka erkeklerle daha rahat görüşmeye başlamıştır. Yani evlilik kurumu kutsiyetini yitirmiştir.

Evlilikte çocuk kavramı ise önemini kaybetmiştir. Süveyda, çocuğu kendi yaşamında ayak bağı olarak görmüştür. Bedeninin güzelliğini bozacağı endişesi ile de Nurettin'den habersiz bebeğini düşürmüştür. Çocuk, yaşanan anlık zevkler sonucu var olan hataya dönüşmüş ve kolayca yok edilebilecek bir varlık halini almıştır. Süveyda, evliliğin ve çocuğun kutsallığının Anadolu kadınlarında var olduğunu, Batılı hayata öykünen kadınlarla böyle hayaller kurulamayacağını Nurettin'e bizzat şu sözlerle dile getirmiştir:

“ ... O kadar çok çocuk istiyorsanız gidip te Anadolu'da evlenseydiniz. Benim gibi İstanbullu, asrî bir karı size yakışmıyor.” (s.98)

Süveyda, modern hayatı yaşayan kadınlara çocuk sahibi olmayı yakıştıramamıştır.

2.5. Şahıs Kadrosu

Roman, genellikle kurgusal dünyayı okura herhangi bir mesajı iletmek için ya da sanata katkı sağlamak adına ortaya konulan anlatı türüdür. Her anlatı türü, olaylar eşliğinde ilerler. Gerçekleşen olaylar ise mutlaka şahıslar etrafında oluşmaktadır. Bu şahıslar gerçek kişiler ya da kurgusal karakterler olabilir, fakat her olayı şahıs meydana getirir. “Roman bir insan sanatıdır. Dolayısıyla kişisiz ya da kişiye özgü niteliklerin olmadığı metin, roman adını alamaz.”⁸⁴⁰

⁸⁴⁰ Nurullah Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, Edebiyat Otağı Yayınları, Ankara 2006, s. 144.

“Asrîler” in en önemli kahramanları Fazıl, Süveyda ve Süheyla’dır. Romanda bütün olaylar bu şahısların etrafında gelişmiştir. Fazıl, Süveyda ve Süheyla’nın hayatına girerek onların yaşam biçimlerini değiştirmiştir. Fazıl’ın Süveyda ve Süheyla ile akrabalık bağı bulunduğu halde onlarla akraba ilişkisi içerisinde yaşamamışlardır.

Philip Stevick *Romanın Teorisi* adlı eserinde roman tahlili esnasında şahısları incelerken karakterleri kategorilere ayırmıştır. Stevick, norm karakter için “*O romandaki temaya açıklık kazandırmak için yaratılmıştır.*”⁸⁴¹ İfadesini kullanmıştır. Norm karakterler için, romanın başkişisinden sonra en aktif olan şahıs, olarak da ifade etmek yerinde olacaktır. *Asrîler*’de başkişi olan Fazıl’dan sonra norm karakter olarak Süveyda ve Süheyla yer almıştır. Eserde kart karakter olarak Nurettin, Kleopatra ve Melahat yer almıştır. Bu şahısların karakterleri sabit kalıp ne olursa olsun değişmeyen kişiler olmuşlardır. Fon karakter için ise Ramazan Korkmaz bir tanımda bulunarak; “*Fon karakterler, romanda en az derinliğe sahip kişi ya da kişiler grubundadır.*”⁸⁴² demiştir. Yardımcı karakter olarak da adlandırabileceğimiz bu şahıslara Ruhniyaz Hanım ve Cabbar Paşa’yı örnek verebiliriz.

- **Süveyda:**

Süveyda, romanda on altı yaşında bir genç kızdır. Kastamonu’da yaşarken ailesine bağlı bir hayat sürmüştür. Öyle ki Kastamonu’dan İstanbul’a gelmeleriyle çevresiyle birlikte Süveyda da değişmiştir. Dış görünüş itibarıyla alımlı, güzel bir kız olan Süveyda, Fazıl’ın da etkisiyle açılıp saçılmaya başlamıştır. Hayattaki her şeyi, güzel görünen bedeniyle elde edebileceğini zannetmiştir:

“Endam aynasının önünde durup uzun uzun gerinirken kendi aksini dikkatle temaşa etti. Yıpranmamış vücudu gerçekten çok güzeldi. Beyaz gerdanını, dimdik duran göğsünü, dolgun kollarını hayran nazarlarla süzdü. Temmuzda tarlalarda dalgalanan ekinler gibi, sarı parlak saçları. Gülter’in parmakları arasında toplanırken omuzlarına gölgeler saçtı. Dudaklarını bükerek, bu kadar güzelliğin kadrini bilmeyip, bırakıp giden kocaya hitaben:

---

⁸⁴¹ Philip Stevick, *Romanın Teorisi*, (Çeviren Prof. Dr. Sevim Kantarcıoğlu), Akçağ Yayınları, Ankara 2004, s. 62.

⁸⁴² Ramazan Korkmaz, *Sabahattin Ali İnsan ve Eser*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1997, s.300.

–Budala! Dedi.

Mini mini ayaklarına ufacık, siyah terliklerini geçirdi ve doğruca anasının yanına gitti.” (s.108)

Taşradan şehre gelerek İstanbul’un gece hayatını gören, gezmenin, eğlenmenin tadını alan Süveyda için ailesi, artık umurunda değildir. Yaşamdan anlayışı gezip, eğlenmek, hayatın türlü zevklerini tatmak olmuştur. Süveyda’nın istekleri giderek büyümeye başlamıştır. Süveyda’yı gece hayatıyla birlikte Paris merakı da sarmıştır. Fazıl’la birlikte olarak yaptığı hatayı, Nurettin’le evlenerek düzelmek ister. Fazıl’ın Nurettin’e kurmuş olduğu plana Süveyda da sinsice dahil olur. Aşk üzerine değil de Süveyda’nın iyi oyunculuğu sonucu menfaat evliliğine dönüşen bu yuva mutluluğu yakalayamaz. Nurettin, her konuda eşine nazik davransa da Süveyda’nın eğlence hayatına getirdiği kısıtlamalar onun mutlu olmasını engellemiştir. Hayallerinin peşinden gitmek için türlü tartışmalar yaratan Süveyda, sonunda Nurettin’den ayrılır ve kardeşi ile birlikte Paris’e gider. Fakat Süveyda, Paris’te de umduğu yaşam tarzını bulamaz. Geçmişini yok eden pişmanlıklarıyla Paris’ten anavatana geri döner. Süveyda, eserin tamamında yanlış yolda bulunan bir genç kız olarak karşımıza çıkmıştır.

- **Süheyla:**

Süheyla, Süveyda’nın kardeşi olmakla birlikte romanda on iki yaşında küçük bir kız olarak yer almıştır. Çocukluğun vermiş olduğu saflıkla ablası Süveyda’nın hatalarını anlayamamıştır. Süveyda’yı taklit ederek büyümüştür. Süheyla da en az Süveyda kadar güzel bir kızdır. Süveyda, Süheyla’dan yaş itibariyle büyük olduğu için Süheyla ablasının gölgesinde kalmıştır. Süheyla’nın ablasına karşı olan kıskançlıkları onun hata yapmasına sebep olmuştur. O da ablasının yaptığı hataların aynısını yapmıştır. Fazıl’la ilişki kurmuştur ve intikam almak için de tam olarak tanımadığı bir adamla Lavantorya ile Paris’e gitmiştir. Yapmış olduğu bu tercihle Paris macerası başlayan Süheyla için aynı zamanda acı günler de başlamış olur. Lavantorya, kendi arkadaş ortamında tanıttığı Süheyla’yı bir süre sonra kıskanmaya başlar ve bu kıskançlıklar sonucu Süheyla, Lavantorya tarafından şiddete maruz kalır. Şiddetler gün geçtikçe artarak devam ederken genç kız daha fazla dayanamaz ve hastalanır.

Ablası Süveyda kadar şanslı olamayan Süheyla'nın pişman olmaya bile zamanı kalmaz ve Paris'te iken hayatını kaybeder.

- **Fazıl:**

Fazıl, Cabbar Paşa'nın yeğenidir. Fazıl, bu yeğen sıfatını suiistimal ederek Cabbar Paşa konağına çok sık girip çıkmaya başlamıştır. Fazıl, Süveyda ile Süheyla'yı akrabadan öte birer cinsel meta olarak görmüştür. Her iki kız kardeşle de ilişki kurmuştur daha sonra da kızlardan kurtulmanın yollarını aramıştır.

Fazıl, amcasının ölüm haberini alınca Paris'ten dönmüştür. Mirasyedi züppe bir tip olarak karşımıza çıkan, Paris gece hayatını iyi bilen Fazıl, İstanbul'da da kendince küçük çaplı bir Paris havası yaratır. Fiziksel özelliklerini ve cazibesini kullanarak kadınları etkilemenin yollarını bulur. Serçe Fazıl olarak tanınmasının sebebi ise kadınları çok kolay ağına düşürmesinden kaynaklanmaktadır. Bakımlı bir erkek güzeli olan Fazıl, kızları ağına düşürmek için yalanlar söylemiştir ve bunun sonucunda onlarla arası hep iyi olmuştur.

Kurnaz bir tip olan Fazıl, belli bir eğitimden geçmemiş cahil bir şahsiyettir. Türk evladına dair herhangi bir şeyi ruhunda barındırmayan, öz benliğine yabancı bir kişidir. Yaptığı hiçbir şeyin sorumluluğunu almayan ve yaptıklarının sonunda hiç başı ağrımayan rahat bir karakterdir. Aynı zamanda entrikacıdır. İki kardeşi önce kendine âşık eder daha sonra da birbirine düşürür ve hiç etkilenmeden başka bir kadınla kendi hayatına devam eder.

Fazıl, Süveyda ile Süheyla'nın yaşam tarzına müdahale ederek kızların yoldan çıkmalarına vesile olmuştur. Güzel kadınlara karşı zaafı olan Fazıl, eserin sonuna doğru çirkin bir kadınla evlenmiştir.

- **Nurettin:**

Nurettin, annesi ile birlikte yaşayan, Türk gelenek ve göreneklerine tam anlamıyla bağlı bir gençtir. Nurettin, Süveyda ile Cabbar Paşa konağında çay partisinde tanışır. Tanıştıkları çay partisinde birlikte olurlar. Nurettin, Süveyda'ya âşık olmanın yanı sıra, kızı yüzüstü bırakmamak adına Süveyda ile evlenmiştir. Farklı yaşam tarzlarına sahip olmaları sebebiyle mutsuz giden evliliklerini daha fazla

sürdüremeyip ayrılmışlardır. Nurettin, Anadolu'yu ve Anadolu'nun değerlerini gözeterek benliğini korumuştur. Eserin sonunda da Süveyda'nın karşısına Şefika adlı Anadolu kadını ile evli, bir çocuk sahibi ve mutlu bir adam olarak çıkmıştır.

- **Ruhniyaz Hanım:**

Ruhniyaz Hanım, romanda pasif bir karakterdir. Süveyda ile Süheyla'nın annesi olmakla birlikte sadece namaz kılıp dua eden bir kadın olarak yer almıştır. Kızlarına hiçbir şekilde müdahalede bulunmamıştır. Anneliğe dair sorumluluklarını yerine getirmez ve kızları başboş bırakır. Özellikle, Paşa vefat edince genç kızlar daha rahat yaşamaya başlar ve Ruhniyaz Hanım, anneliğin getirmiş olduğu sorumluluğu üstlenmeyerek tam manasıyla onları erkeklerin kucağına atar. Ruhniyaz Hanım'ın, Süveyda ve Süheyla'ya annelik namına bir katkısı olmamıştır.

- **Cabbar Paşa:**

Cabbar Paşa, Süveyda ve Süheyla'nın babasıdır. Eserde pek bir işlevi yoktur. Paşa olduğu için tayin gereği Anadolu'yu gezmiştir ve son olarak da İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'da ailesi yavaş yavaş dağılırken kendisi bunun farkına bile varmamıştır. Ansızın bir hastalığa yakalanarak vefat etmiştir.

- **Melahat:**

Melahat, mahalle imamının torunudur. Küçük yaşta tecavüze uğramıştır. Yaşamış olduğu travma onu kötü bir karaktere dönüştürmüştür. Akli hep fitne fesada çalışmaktadır. Güzel bir kız değildir ama çok zekidir. Paşa, kızlarının eğitimine katkı sağlayacağı düşüncesi ile Melahat'i mürebbiye olarak konağa almıştır. Fakat Melahat görevini yerine getirmez, kızları eğlence ve oyuna alıştıırır. Melahat, Kızların aklını aşk konularında karıştırarak yoldan çıkmalarına vesile olmuştur. Fazıl'ı da kurnaz zekâsı sayesinde evlilik konusunda kandırması ve Fazıl'la evlenmiştir.

- **Matmazel Kleopatra:**

Matmazel Kleopatra Güriz Cidis ise kişilik yönünden Melahat'ten farklı değildir. Kleopatra da Melahat gibi mürebbiye olarak konağa girmiştir. Fakat Rum kökenli bu kadın, kızlara dost görünen bir düşman olmuştur. Kızların hayatlarının mahvolmasına

sebepe olduğu gibi bu durumdan kendince zevk de almıştır. Türklere karşı bir düşmanlığa ve öfkeye sahiptir. Kendisi gibi Rum kökenli bir genç olan Lavantorya ile Süheyla'yı tanıştıran kişi de Kleopatra'dır.

- **Lavantorya:**

Lavantorya da Kleopatra gibi Rum kökenli bir gençtir. Tabiat olarak Fazıl ile aynı mizaca sahiptir. Kleopatra vesilesiyle Süheyla ile tanışmıştır. Süheyla ile Süveydayı da yanına alarak Paris'e gitmişlerdir. Paris'te, kızları arkadaş çevresine tanıtırken onları satın aldığı birer mal gibi göstermiştir. Gen hanımlarla bir süre Paris'te birlikte gezmişlerdir. Daha sonra sıkılmış ve genç kızların üzerinden elini çekerek onları Paris'te bir başlarına bırakmıştır.

- **Diğer Şahıslar:**

Uşak, lala, aşçı başı, kalfa, Gülter, Şayikan Kalfa, Feyzullah Efendi, Ferdi Bey, Fahire Hanım, Siyahi Beyza Bacı, Zülfikar Dadı, Perizâd, Doktor, Matmazel Pançivni, İsmail Bey, Madam Jozefin, Mediha, Behçet, Selim, Şadan Bey, Faliha Hanım, Mösyö Pol Düztaban, Madam El'Amr, Vesmiye Hanım, Zübeyde Hanım, Latif Suzan, Matmazel Siraniş, İmam, Hüseyin Ağa eserde ismi geçen şahıslardır. Belirli birer özellikleri olmamakla birlikte yardımcı kahraman adı altında birer figürandırlar.

2.6. Zaman

Tüm anlatı türlerinde zaman kavramı; mekân ve şahıslar kadar önemli bir alana sahiptir. Her olay, şahıslar etrafında ve belli bir zaman içinde gelişmektedir. Bu nedenle zamandan bağımsız olarak eseri incelemek mümkün değildir.

Asriler romanının başlangıcında yer alan nesnel zaman, 1913 senesinin Kanun-i Evvel Ay'ı olarak yazar tarafından bildirilmiştir. Asıl olay örgüsü Cabbar Paşa'nın ailesiyle birlikte bir vapurla İstanbul'a gelmeleriyle başlamıştır.

Olaylar yaşanırken net bir zaman belirtilmemiştir. *“Bu zaman yazar tarafından gösterilmese de okuyucunun zihnindeki zaman kavramı o tarafta doldurur.”*⁸⁴³ Okur,

---

⁸⁴³ Mustafa Karabulut, Hasan Özpolat, “Latife Tekin'in “Buzdan Kılıçlar” Romanı Üzerine Bir Tahlil

olayların akışından yola çıkarak eserin ne kadarlık bir zaman dilimini kapsadığını tahminde bulunabilmektedir. Zaman tahmininde bulunmaya olanak sağlayacak olaylar romanda şöyledir;

Romanda, Süveyda'nın Nurettin ile bir yıllık evli oldukları anlatılmaktadır. Bu süreç sonucunda Süveyda hamile kalmış ve bebeğini düşürmüştür. Süheyla ise Fazıl'la bir yıla yakın bir birliktelik yaşamıştır. (Kardeşlerin yaşadıkları bu süreç eş zamanlıdır.) İki kardeş daha sonra Lavantorya ile Paris'e gitmişlerdir. Zaman belirtilmemekle birlikte kısa bir süre Paris'te kalmışlardır. Son olarak da, Süveyda Türkiye'ye geri dönmüştür.

Romandaki olayların akışını göz önünde bulunduracak olursak, olayların iki- üç yıl gibi bir zaman dilimini kapsadığını tahmin etmek mümkündür.

Olaylar, romanda kronolojik bir zaman akışıyla verilmiştir.

Eserin yazılma tarihi ise 1922 senesidir. Yazar, Cumhuriyet'in ilanına bir adım kala böyle bir eseri kaleme alarak Türk toplumuna büyük bir eleştiride bulunmuştur. Türk gençlerinin yozlaşmasının ve Batı'nın zararlarının görülerek Türk gelenek ve göreneklerinin nasıl yok edileceğinin mesajını vermiştir.

2.7. Mekân

Ercüment Ekrem Talu, *Asrîler*' de mekâna ve mekân tasvirine büyük önem vermiştir. Şahısların psikolojileri, içinde buldukları mekâna göre değişmektedir. Mekân, *"Her şeyden önce ve en azından olayların bir dekorudur. Ama genel olarak mekân, vakanın varlık bulunduğu yer; şahısların içinde yaşadıkları, kendi oluşlarını fark ettikleri alandır."*⁸⁴⁴

Asrîler başlıklı romanda yer alan mekânlar, İstanbul ve İstanbul'un lüks semtleridir. Olaylar, bu lüks semtlerin yanı sıra Cabbar Paşa konağı başta olmak üzere bir takım konaklarda da geçmektedir. Eserde yer alan mekânlar, dış mekândan daha çok iç mekânlardır. Şişli, Çamlıca, Beyoğlu gibi mekânlarda bulunan kafe ve konaklarda gençler bir araya gelerek eğlenmektedirler.

Denemesi", *Edebî Eleştiri Dergisi*, S. 2, 2018, s. 155.

⁸⁴⁴ Mehmet Narlı, "Romanda Zaman ve Mekân Kavramları", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 5, S. 7, 2002, s. 98.

Mekânlardan söz edilirken mekânların içindeki tasvirlerle oldukça geniş bir yer verilmiştir. Sözü edilen mekân, adeta bir fotoğraf edasıyla okurun gözünde canlanmaktadır. Mekânların tasvirlerinde özellikle konak, köşk, salon ve oda tasvirleri ağırlıktadır. Eserde yer alan Cabbar Paşa Konağı'nın tasviri şu şekilde yapılmaktadır:

“İstanbul’ un en sakin semtinde kâin olan bu konak bile, çok zamandan beri boş bırakıldığı için küf kokan odalarındaki tozlu, eski püskü eşyasıyla, mütemadiyen kapalı kalıp, pek güç açılan ve açılırken bazen bir tarafa çöküveren pancurları, kafesleriyle, kırık camlarından içeri, girip yuva yapan kuşların pisliği, hasırlarını çürütmüş olan büyük sofalarıyla onlara şimdi ne sevimli, ne kadar ruhlu görünüyordu.” (s.9)

Dış mekân olarak ise Aksaray ve Kastamonu'nun tasvirleri ile Şişli'de kiralanan evin tasviri verilmiştir. Cabbar Paşa ailesinin İstanbul'a geldikleri ilk yer olan Aksaray semti şöyle tasvir edilmektedir:

“ Akşam oluyordu. Ellerinde öteberi dolu yazma mendilleriyle evlerine dönen tek tük kalem efendileri, nadiren, bir arabanın içinde, etrafına alık alık bakınarak geçen şapkalı bir iki frenk, sırtındaki küfenin ağırlığından şikâyet ediyormuş gibi acı acı feryat ederek yürüyen satıcılarla, taşradan henüz gelmiş bu iki genç kızın gözüne pek canlı görünen, bu zavallı, titiz, nispeten ıssız cadde onların gönüllerinde büyük bir ehemmiyet aldı ve görmeden sevmiş oldukları İstanbul’ a karşı perestiş derecesinde bir aşk uyandırdı.” (s.10)

Aksaray'dan bu şekilde söz eden yazar, Kastamonu'yu tasvir ederken şu ifadeleri kullanılmaktadır:

“ ... Kastamonu'nun adam geçmeyen, dolambaçlı, karanlık, çamurlu sokakları, onlara baka baka az kaldı çıldıracaklardı. Hâlbuki şimdi kurtulmuşlar, hayata kavuşmuşlardı.” (s.10)

Şişli'de kiralanan üç katlı ev ise sefertası benzetmesiyle tasvir edilmektedir:

“İmanın torunu oldukça yüksek bir bedel ile Osman Bey Gazinosu'nun civarında sefertası gibi üst üste üç kattan mürekkep bir ev kiralandı.” (s.51)

Asrîler'de yer alan diğer mekânlar ise isim olarak yer almıştır. Bu mekânların tasvirlerine yer verilmemiştir. Sadece mekânlar arasında ulaşımı sağlarken geçilen yerlerin isimleri zikredilmiştir. Bu mekânlar ise şunlardır;

Galata Rıhtımı, Kastamonu, Konya, Bolu, Sultan Hamamı, Rıza Paşa Yokuşu, Bayezid Meydanı, Papas Köprüsü, Çamlıca, Taksim, Ada, Yakacık, Nişantaşı, Viyana, Birahane, Tepebaşı Caddesi, Bâb-ı Âli, Cevizlik, Tekemmül Sokağı eserde isim olarak yer alan mekânlardır.

2.8. Anlatım Özellikleri ile Dil ve Üslûp

Asrîler romanında anlatıcı, özne anlatıcıdır. Romanda kahraman bakış açısı hakimdir. Yazar, anlatıma müdahale etmemiştir.

Kahramanların konuşmaları genellikle diyalog şeklindedir. Monolog ise sık olmamakla birlikte birkaç yerde karşımıza çıkmıştır. Bunlardan biri, Lavantorya, Süheyla'yı Kleopatra'nın desteğiyle elde etmesinin sonunda, Kleopatra hakkında düşündüklerini kendince dile getirmiştir;

“Matmazel Kleopatra'yı, Papas Köprüsü'ne isâl edecek olan sokağın başında terk ettikten sonra, kendi yoluna devam ederken, Mösyö Lavantorye mırıldandı:

–Zavallı Türk Milleti! Koynunda ne yılanlar besliyorsun!” (s.85)

Romanda tasvirler de büyük yer almıştır. Süveyda ile Süheyla'nın kıyafeti, Fazıl'ın dış görünüşü ve mekân tasvirleri, anlatılanların okurun gözünde canlandırılmasında katkı sağlamıştır. Süveyda'nın bir gece çay partisine giderken giyindiği kıyafet, dadısı Gülter'in gözüyle anlatılmaktadır:

“...Süveyda, kolsuz bir tül esvap giymiş, yusuvarlak dekolte yakasından, iştiâ âver bir isimle müsemma ve lem-yûn fasılasına mensup olan meyveyi ihtar eden iki sîmîn kerrenin bütün güzelliklerini

apaçık arz ediyordu bacaklarını kalçaya rabt eden oynak yerinden itibaren meşkuf bırakan kısacık eteği şeffaf çorapları, dadı kalfaya, hanımın yedi günlük lohusa eğlencesinde konağa gelen çengi kızlarını hatırlattı...” (s.31)

Romana dilin kullanımı açısından baktığımızda ise dilin, gayet anlaşılır ve dönemine göre temiz bir Türkçe ile yazıldığını görmek mümkündür. Romanda tamlamaların sıkça yer alması ise eserin anlaşılmasına mani olmamıştır. Yazar, bir Rum olmasına rağmen Kleopatra ve Lavantorya’yı son derece temiz bir Türkçe ile konuşturmuştur. Ta ki eserde Rum oldukları belirtilmemiş olsaydı Rum olmalarına ihtimal dahi verilemezdi.

Üslup olarak ise sanatkârane bir üslup karşımıza çıkmamıştır. Duygu ve düşünceler düz bir biçimde okura aktarılmaktadır.

SONUÇ

Türk Edebiyatı'nın belirli dönemlerinde yazarlar bazı konular üzerinde fazlaca durmayı tercih etmişlerdir. Bu konular genel itibariyle toplumun içinde bulunduğu sorunlar olmuştur. Savaş, kölelik, görücü usulü evlilik ve yanlış Batılılaşma gibi. Yanlış Batılılaşma haricindeki konular belli bir süre işlendikten sonra son bulurken yanlış Batılılaşma Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar verilen eserlerde yerini almıştır. Yazarlar, bu konuları eserlerine dahil ederken yeri geldiğinde mizahi bir dille toplumu da eleştirmişlerdir. Çalışmaya konu olan *Asrîler* adlı eserde de Ercüment Ekram Talu, yanlış Batılılaşma sorunsalını mizahi bir dille okura anlatmıştır. Batılılaşma uğruna hayatlarını harcayan, ailevi ilişkileri ve akraba bağlarını görmezden gelen gençler kapıldıkları yanlışta kendilerini kaybetmişlerdir. Yaptıkları hataları geç de olsa anlasalar dahi geri dönüşü olmamıştır.

Doğunun değerlerinin aşağılanmasına karşın Batı'nın yüceltilmesi, romanda bu tarz düşünceye sahip insanları hüsrana uğratmıştır. Eserin pişmanlıklarla son bulması da sahip olunan değerlerin farkına varmadan, Batılı hayata karşı olan aşırı özleminden kaynaklanmıştır.

1922 yılında verilen eserlere göz atıldığında konu itibariyle Kurtuluş Savaşı ve toplumun durumu anlatılırken yazar, *Asrîler*'de batılılaşma çabasına katılan bir ailenin verdiği savaşı konu edinmiştir. Eserde Cabbar Paşa ailesi modernleşme yolunda bir imparatorluk misali yavaş yavaş yok olmuştur. Ercüment Ekrem Talu'nun Kurtuluş savaşı dışında sosyal bir konuya eğilmesi, yanlış Batılılaşmanın Türk toplumuna en az savaş kadar büyük bir zarar verdiğini anlatmak istemesinden kaynaklanır. İnsanları yolun başında iken uyararak elbette ki var olacak zararı en aza indirmenin bir çabasıdır. İnsanları bu yolda bilgilendirme görevini de en çok yazarlar üstlenmiştir. Bu yıllarda batılılaşma konusunu ve Türk ailelerinin kendi içinde yaşadığı buhranları ele alan benzer eserler de verilmiştir. Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Kiralık Konak*'ı da bu anlayışla yazılmış bir eserdir. Eserlere konu olan olaylar kurmacadan öte, Türk toplumunun bizzat içinde bulunduğu olaylardır. Kurtuluş Savaşı sonu ile Cumhuriyetin ilanı arasındaki dönemde siyasetten sıyrılarak toplumun bu sosyal sorununa eğilen yazarlar, özellikle gençleri eserlerine konu ederek belirli bir kuşağı uyarmışlardır. Çünkü modernizimden en çok

etkilenenler gençler olmuştur. Gençler ise bu toplumu tam manasıyla değiştirebilecek dinamikliğe sahip olan kuşaktır. Batılılaşma konusunda yazarları ürküten nokta da budur. Gençlerin yanlış kapılmaları, devamında gelecek olan nesli doğrudan etkileyecektir. *Asriler* romanında da bir ailenin dağılışı yine aile fertlerinin gençlerinden kaynaklanmıştır. Romanda Türk toplumuna ait değerler yok olurken şahıslar da benliklerini yitirerek birer birer yok olmuştur. İlk olarak aile hayatındaki bağlar kopmuş devamında da gençler, Türk yaşam tarzını tamamen unutarak yozlaşmışlar, öz benliklerinden sıyrılmışlardır. Zaman geçince yapılan hatanın farkına varılsa da son pişmanlık fayda etmemiştir.

Sonuç itibarıyla Ercüment Ekrem Talu bir ailenin yok oluş gerçeğini *Asriler* eseriyle Türk ailelerinin gözleri önüne sermiştir. Yazar bu eser ile toplumu eğitmenin önemli yollarından olan yazma işlevini yine toplumun yararına kullanmıştır. Yaşadığı dönemin içinde bulunan yaşam tarzını eleştirerek aynı zamanda okurlarını yanlış Batılılaşma konusunda uyarmıştır. Yazarın eseri karakterlerin pişmanlığıyla sonlandırması da okur tarafından bir ders niteliğinde algılanabilir. Okura ders vermeye dayalı mesaj içeren *Asriler* romanı üzerinde çalışma yapılırken tahlilden önce eserin Osmanlı Türkçesi'nden Türkiye Türkçesi'ne aktarımı sağlanmıştır. Aktarım esnasında eserde yer alan bazı kelimeler sözlükler vasıtasıyla anlamına açıklık getirilerek dipnot kısmında sunulmuştur. Romanın tahlilinin de yapılmasıyla tez çalışması daha kapsamlı hale getirilmiştir.

KAYNAKÇA

AHMED VEFİK PAŞA, *Leçe-i Osmanî*, haz. Recep Toparlı, TDK Yay., Ankara 1998.

Ali Nazimâ-Faik Reşad, *Mükemmel Osmanlı Lügati*, haz. N. Birinci, K. Yetiş vd. , TDK Yay. Ankara 1998.

ALVER Köksal, “Züppelik Anlatısı ve Toplum: Türk Romanlarında Züppe Tipi”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Dergisi*, S. 16, 2006.

ARABACI Hatice, *Ercüment Ekrem Talu'nun Romanlarında Mizah*, Osman Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2013.

ÇETİN Nurullah, *Roman Çözümleme Yöntemi*, Edebiyat Otağı Yayınları, Ankara 2006.

DEMİRCAN Serdar, “Bireysel Yozlaşmanın Romanı “Kundakçı” Üzerine Bir İnceleme”, Mustafa Kemal Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 31, 2015.

KANAR Mehmet, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Derin Yayınları, İstanbul 2003.

KARA Esra, *Ercüment Ekrem Talu'nun Hikyelerinde Kadın – Erkek İlişkilerinin Mizahi Dille Eleştirisi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2009.

KARABULUT Mustafa, Hasan Özpolat, “Latife Tekin’in “Buzdan Kılıçlar” Romanı Üzerine Bir Tahlil Denemesi”, *Edebî Eleştiri Dergisi*, S. 2, Adıyaman 2018.

KAYABAŞI Özlem, “Ahmet Mithat Efendinin “Karnaval” Romanını Tahlil Denemesi”, *Turkish Studies*, S. 6/4, 2011.

KORKMAZ Ramazan, *Sabahattin Ali İnsan ve Eser*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1997.

NARLI Mehmet, “Romanda Zaman ve Mekân Kavramları”, Balıkesir Üniversitesi *Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 5, S. 7, 2002.

ÖZÖN Mustafa Nihat, *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1960.

PAKALIN Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri sözlüğü*, C. 1-3, M:E:B: Yayınları, İstanbul 2004.

PARLATIR İsmail, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınları, Ankara 2006.

STEVÍCK Philip, *Romanın Teorisi*, (Çeviren Prof. Dr. Sevim Kantarcıoğlu), Akçağ Yayınları, Ankara 2004.

ŞEMSEDDİN SAMÍ, *Kamûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1987.

ŞEMSEDDİN SAMÍ, *Resimli Kamûs-ı Fransevî*, Mihran Matbaası, İstanbul 1318.

TALU Ercüment Ekrem, *Asrîler*, Şirket-i (Mertebiye)Matbaası, İstanbul 1922.

TARIM Rahim, *Ercüment Ekrem Talu'nun Romanlarında Milli Mücadele*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1986.

YÜCEBAŞ Hilmi, *Bütün Cepheleriyle Ercüment Ekrem*, Ahmet Halil Kitabevi, İstanbul 1957.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Filiz TEPEDELEN
Doğum Yeri	Çankırı
Doğum Tarihi	23/02/1993

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Fakülte	Edebiyat Fakültesi
Bölüm	Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	KPDS (.....) ÜDS (.....) TOEFL (.....) EILTS (.....)
...	

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	
Görevi/Pozisyonu	
Tecrübe Süresi	

İLETİŞİM

Adres	Yükseltepe Mahallesi 1921 Sokak Çiçek Apartmanı 24/16 Ankara /Keçiören
E-mail	f.dasatan@gmail.com